

MEDICINAE PRAXEOS

COMPENDIUM

AD MENTEM

CLARISSIMI E. G. CLARKE

AUCTORE

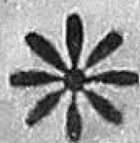
A. SPEDALIERI

PHYSIOLOGIAE ET ANATOMES COMPARATAE

IN REGIO CAESAREO ARCHIGYMNASIO TICINENSI

PROFESSORE.

VOL. I.

TICINI.

APUD HAEREDES PETRI GALEATII.

1815.

MEDICINAE TIRONIBUS.

Erunt fortasse, qui mirentur, me in tanta rerum medicarum luce, hoc medicinae compendium studiosis exhibere, ac publici juris facere iterum voluisse. Desinent tamen mirari, quum perspexerint, difficile profecto atque arduum opus esse, hac nostra aetate medicinam facere; propterea quod in tanta opinionum agitatione sententiarumque discrepantia, neglecta prorsus experientia, dum medici, obscuris perplexisque principiis imbuti, veritatem investigare videntur, effraene disputandi licentia perducti in hypoteticas falsasve theorias incidunt. Medicina non hominum sed observationum et temporis est filia. Errant igitur qui magna quaedam volumina de re medica, sine ulla certa via ac lege scribunt et divulgant (utinam non tanta esset eorum copia). Errant qui in hypoteses novas ani-

mum diu occupant et in explicandis morborum phoenomenis conjecturas factis substituunt. Quis est tam caecus, ne stultus dicam, qui non videat opiniones ab istis traditas confusas esse et perturbatas; non enim naturam ducem sequuntur, quae rerum varietatem obscuris principiis obtegere voluit, sed statim ab initio in altum advolant et in universa oculorum aciem protendunt. Sunt qui Chemicis inventis innixi hypoteses jamdudum obsoletas revocare student, et opiniones sustentant quarum aliae rationi, aliae autem experientiae adversantur. Nonnulli animos medicorum ad electricitatis efficaciam vimque ejus magnam et in corpore sano atque morboso juste aestimandam vertere conantur; antithesim adesse inter omnes animalium functiones, ac vires vitales Galvanismo processui analogas esse autumant; sed ii nimium speculationi indulgent, vanas ac medicinae praxi fere inutiles sententias excogitant. Alii summo studio incitabilitatis doctrinam exornant, dumque multos rejiciunt errores, ingeniosas vel potius speciosas quam veras ideas adjungere satagunt; eorum attamen principia de duplic[illegible]orum diathesi, non tantum vete-

rum praejudicia praxim perturbantia evellunt, sed gravia etiam et utilia continent praecepta. Redeo ad illos, quorum ab audacia vehementer abhorreo; homines tumidos, rerum admirabilium artifices et magistros, qui nova et barbara effingendo vocabula, conjecturales et absurdas theorias cum veritate confundunt, medicum rationalem vel empirici nomine designant, vel alto supercilio despiciunt et maledica carpunt lingua. Ii abdita, astrusa et recondita animalis oeconomiae phoenomena e tenebris evocant, et vanitate decepti humanam naturam talem esse credunt, qualis ad vana eorum commenta confirmanda maxime apta videatur. « Verum hac arte sese imperitis ven« ditant, qui ea quae non intelligunt, admi« rantur et obstupescunt «. In tanta et tam varia hypotesium copia, eccui fides praestanda? Quo nos vertere inter tot sententiarum tortuosas ambages? Cui praecipue insistendum? Via illa munienda est, experientia et observantione, quae non solum ad morborum sedem cognoscendam, sed etiam ad affectuum judicia nos facile ducat. Porro sola experientia sine observationis auxilio est admodum fallax; alia alterius operam poscit; medicus

enim, qui nulla imbutus theoria praxim tantummodo excoluit, nec corporis fabricam, nec modum quo organorum functiones operantur, unquam intelligere potest. Hoc tantum lumine, qui utramque conjunxerit quid utile, quid noxium in medicis rebus, quid corpori salutare aut inimicum deprehendere valet. Ne nos terreat medicorum auctoritas; nullius opinioni addicti veritatem acriter investigemus; sic perpetua et inconcussa ars medica manebit. Sic demum experientia, observatione suffulta, medicinae praestat firmitatem. In arte enim tam difficili « non fingendum aut excogitandum, ait « Baco, sed inveniendum quid natura fa« ciat aut ferat «. Morborum historiae ex dictamine naturae conscriptae, diligenter confectae, et ex puro observationum fonte deductae plus pollent quam obscura illa systemata, a quibus si semel praeoccupatur medicorum mens, difficillime recedit. Quod si veterum exempla, qui inter maximos habiti sunt medicos, sequamur, magna quidem in hoc itinere impressa vestigia inveniemus. Sed quid veteres memoro? Quamplurimi hac nostra aetate haud parvi nominis medici hanc tenuerunt viam. Hic summo cum honore

nominare juvat Boerhaavium, Baglivium, Hoffmann, Ramazzinium, Torti, Burserium et Frank; Sydhenam praecipue qui observatione et experientia fretus, rationalis medicinae fundamenta jecit. In historiis morborum conscribendis, medicus pictori est fere similis; hic enim ad repraesentandam hominis imaginem, non solum formam sed levissimas etiam maculas delineat, ille aegrotantium physiognomiam, faciei et sensuum mutationes adumbrat, et quae sint symptomata, quae causae, sedulo notat et candide refert. Medicinae finis est morbos cognoscere ac aegros ad sanitatem perducere; quae vero ad finem consequendum spectant, quaeque animo et mente considerare medicus debet, sunt, morbi et partis affectae naturam prius cognoscere, historias morborum observatorum studiose conscribere et collectas inter se comparare, deinde ex artis praeceptis agere. « Medico diligenti, priusquam conetur aegro adhibere medicinam, non solum morbus ejus, cui mederi volet, sed etiam consuetudo valentis corporis cognoscenda est (1). Porro morborum cognitio

(1) Cicero, De Orat. II. 44.

difficillima est; prima enim morborum incipientium semina latent velut in alta noctis caligine. Partium vicinarum actio, vel earum ad eamdem actionem conspiratio, affectuum diversorum concursus, symptomatum multitudo et confusio, morbi alterius in alterum mutatio sunt revera causae, quae diagnosim morborum difficilem reddunt, nisi complexus horum omnium sagaci rationis usu consideretur (1). Singularum partium suum unicuique opus ac munus est; morbum igitur cognoscere haud possumus, nisi prius consideremus quaenam partis actio sit laesa; deinde causas morborum accurate elicere et affectum dignoscere oportet. Verum quoniam nulla fere animalis oeconomiae pars laborat unquam, quin reliquae quoque partes imbecilliores sentiantur, optimi medici officium esse arbitror, non solum ejus partis, quae aliquo morbo vexatur, verum etiam totius corporis naturam diligenter perpendere. Attamen gravissima et maximi momenti morborum signa sunt aliquandiu adeo obscura, vel confusa,

---

(1) Fienus, De signis medicis tractatus. 4. Lugd. 1664. P. I. Sect. IV. Cap. IV.

ut non semper sensibus percipi possint. Quare haud facile aberrabimus si aliorum experientia edocti quamlibet morbi speciem cognoscere enitemur. Hoc tantum modo, observando scilicet et periclitando, ediscere rationes et diligenti imitatione nobis proprias reddere possumus.

Haec diu pervolvens, operae pretium me esse facturum existimavi, si hoc medicinae compendium, in quo praecipua et utilissima medicinae praecepta continentur, Italiae Medicis iterum exhiberem. Ordinem simplicissimum et usui accomodatum, quem tenuit Clarke, sequutus sum; ad hujus illustris Medici exemplar quae sint morborum symptomata, differentiae, mores, magnitudo et causae evidentes, adnotavi; sed ut melius innotesceret morbi natura, varias corporis dispositiones, necnon aetatis, sexus, consuetudinum, temperamenti, climatis et vitae generis proprietates exploravi. Denique formam externam ceterasque extrinsecas corporis qualitates diligenter investigare volui, ut non aegri tantum quam ejus parentum avorumque morborum historiam cognoscerem, quae quidem inquisitio plurimi facit in medicina exercenda. Absoluta hac parte,

quid de morborum eventu promittendum sit et ex quibus curandi ratio sit ducenda diligenter distinxi. Morborum historias ex optimorum tam veterum quam recentiorum Medicorum operibus, nec non ex propria experientia decerpsi. Multa adjunxi, pleraque commutavi, omnia in ordinem digessi; nil certe novi apposui, sed ea quae in tanta librorum copia erant dispersa, utili distributione sub uno aspectu posui. Nosologicam Cullenii divisionem sequutus sum; nam usque adhuc ordine et perspicuitate magis aptam esse putavi: nonnullas vero morborum species alio modo collocavi. Caeterum operam dedi, quantum aliae occupationes mihi permisere, ut auctum et emendatum exiret hoc praxeos medicinae compendium; et nullas partes, quae mihi necessariae esse videbantur, me omisisse arbitror. Postremo qui haec legerint pro comperto habeant velim, in hoc libro nihil tam mihi fuisse propositum, quam tironum utilitati consulere.

Dabam Ticini 20. Decembris 1815.

INDEX CAPITUM.

MEDICINAE PRAXEOS COMPENDIUM.

CLASSIS I. PYREXIAE.

CHARACTER.

Post horrorem pulsus frequens, calor major, plures functiones laesae, viribus praesertim artuum imminutis.

ORDO I. FEBRES.

CHARACTER.

Praegressis languore, lassitudine, et aliis debilitatis signis, pyrexia sine morbo locali primario.

CAPUT I. INTERMITTENTES.

SYMPTOMATA.

Intermittentes febres nunc de repente invadunt, nunc vero signa febris prodroma eas annuntiant.

Tria sunt stadia, ex quibus paroxysmus quisque febris intermittentis constat. Stadium primum oscitatione, pandiculatione, lassitudine, habitus externi extenuatione, dorsi, digitorum apicum dolore et sudoribus profusis post quemvis corporis motum, vel molestiae sensu incipit; haec subse-

quuntur rigor, horror frigorisque sensus in dorso primum, tum in corpore toto quando revera magis calet; nausea, vomitus biliosus, capitis, lumborum artuumque dolor comitantur; respiratio difficilis fit et anxia cordisque palpitatione vehementi quandoque stipata; dentium stridor, pallor cutis, unguium livor et digitorum; pulsus citatus debilis et parvus, et urina limpida; alvus aliquando nimis soluta. Frigore gradatim recedente excipit stadium secundum; a tergo calor urget vix tolerandus, cujus duratio ad horas sex, ad octo usque non facile excedit; pulsus fit plenus, validus atque durus, nonnunquam inaequalis; respiratio magis libera sed anxia; dolet caput, et delirium aliquando adest; superficies rubra et turgida; lingua alba, sicca; sitis magna, et urina rubella vel flava demittitur; oculi ardent, ardet halitus oris; tinnitus aurium; insomnia; scintillae ante oculos apparent; praecordiorum calor magnus; ventriculi dolor et aliquando tumor. Aegro fere exarescente stadium tertium incipit, sudor copiosus toto e corpore erumpit, pulsus molles evadunt, urina sedimentum copiosum lateri-

tium deponit, restituuntur omnes secretiones, omnia symptomata remittunt, et continuato per tres quatuorve horas omnino tolluntur debilitatis solummodo sensu manente.

Febres intermittentes in vernales et autumnales sunt interstinctae. Vernalium intermittentium indoles plurimum differt ab autumnalibus; nam illae si naturam in plurimis sistunt, remissionibus magis, quam apyrexiis, incipientis morbi paroxysmi intersecantur. Aliquando sponte post quintam fere accessionem dissipantur, hominemque a variis hyberno tempore contractis morbis liberant. Ut plurimum tertianae vel quotidianae, sunt, rarissime quartanae. Autumnales vero intermittentes vel quartanarum vel tertianae duplicis indolem servant, pertinaciores et in reçidivas magis sunt pronae. Tertiana prae caeteris quae post meridiem vel noctem versus quotidie accedit in perniciosam intermittentem tunc facillime mutatur, et frequentius epidemice grassatur. In paludosis, humidisque regionibus nulla febris intermittens vel aestiva vel autumnalis est fere innocua, quae temporis intervallo aut in perniciosam aut in continuam

febrim non transeat; praecipue si cachecticos, senes, et teneros infantes, vel delicatas mulieres aggreditur.

CAUSAE.

Debilitas; effluvia ex paludibus vel agris humidis exalata; constitutiones tempestatum irregulares; atmosphaera humida; animi pathemata, praecipue deprimentia; sudores suppressi; exanthemata retropulsa; balnea tam frigida quam calida; nimia ciborum ingurgitatio, et cibi nimis duri et concoctu difficiles; copiosa bilis secretio; anxietas; habitus vivendi laxus; corpus valde irritabile; frigus externe admotum, et contagium; pertinaces glandularum et viscerum abdominalium infarctus et obstructiones; arthritis.

DIAGNOSIS.

Febris intermittentis diagnosis primi paroxysmi initio valde difficilis a febre continua. Tremor validus et frigus magnum, sine ullo interposito calore, tres vel quatuor horas durans, priorem, frigus calorque vicissim, posteriorem potius comitantur. Mor-

bi epidemici regnantis cognitio diagnosim faciliorem reddit. Species diversae, elapso primo vel secundo paroxysmo, certe tantum cognoscuntur.

PROGNOSIS.

Symptomata fausta sunt, paroxysmi regulares non supra horas duodecim perdurantes; pustulae morbo decedente circa labia erumpentes; urina sedimentum deponens: quo magis regularis febris intermittens in primis stadiis, eo melior. Infausta sunt, coma, delirium, anxietas magna, tonsillarum inflammatio et tumor, alvus pertinaciter adstricta, hypocondrii et epigastrii, paroxysmo durante, tensio et dolor; cibi aversatio et debilitas vertigine in intermissionibus comitata; macularum crebra eruptio urticationem referentium. Intermittentes epidemicae pejores quam sporadicae; quartanae quam aliae; autumnales quam vernales: Hydrops incerta; si a scirrho viscerum oritur, lethalis est. Infirmissimos et senes primum stadium nonnunquam jugulat. Nimio motu, frigore, sudore impedito, potionibus calidis et aromaticis intermittens in febrim inflammatoriam mutatur.

Ex neglecta interdum vel non profligata febre intermittenti quamplurima profluunt tam acuta, quam çronica mala. Ex hoc fonte originem ducunt, ventriculi vel intestinorum turbae, oppressio, vomitus, tot viscerum abdominalium phisconiae, praesertim lienis hepatisque volumen auctum, scirrhi, artuum dolores, paralyses, surditas, icterus, hydropes et aedemata, intertrigines aut scabies, arthritis, epilepsia, vesania, melancholia, tot denique exanthemata quae cutim universam deturpant. Quo diutius intermittens perdurat, eo pertinacius remediis resistit, et in recidivas pronior est.

CURA.

Primae viae lenibus emeticis et cathartícis sunt purgandae, et in intermissione tonica praecipue cinchona, amara, adstringentia largis dosibus sunt administranda; si haec nihil valeant, arsenicum, zincum vitriolatum; finis paroxismo imponatur si datum sit emeticum in gradu frigido, vel opii dosis plena in gradu calido; si adsit diathesis hyperstenica, venae sectio; si magna superveniat debilitas, diaeta nutriens est

adhibenda; si coma vel delirium, epispastica, cardiaca. An arteriarum et brachii compressio? Corpus instaurandum frictione, equitatione, cibo reficiente, et quammaxime ab accessione futura reducto; vino et loci vel aeris mutatione.

TERTIANA.

Febris quae meridie ut plurimum invadit; frigus validum cum rigore et artuum concussione, calor ingens, delirium, insomnia, sapor in ore amarus, vomendi conatus, vel vomitus biliosus. Paroxysmi sunt similes intervallo quadraginta octo circiter horarum et accessionibus meridianis, licet matutino etiam tempore incidere solent. Alternis diebus easdem accessiones decessionesque praebent intermediumque diem liberum relinquunt; pustulis tandem circa labia ortis, febris vel levatur vel solvitur.

QUARTANA *ET* QUOTIDIANA.

In his paroxysmi sunt similes, sed in quartana intervallum septuaginta duarum circiter horarum excipit accessionibus pome-

ridianis ; in quotidiana intervallum viginti quatuor circiter horarum subsequitur paroxysmis matutinis. Horror quartanam evidentior, quam alias febres intermittentes, longiorque saepius annunciat; calor plerumque longiori mora protrahitur. Haec febris viribus tantum naturae relicta pertinacius aegrum vexat, habitum ei febrilem communicat et facilius in recidivas ruit. Quotidianae vero febres utplurimum paroxysmis matutinis invadunt, et quae post meridiem vel noctem versus omni die apparent, eae subdulae sunt et facillime ad perniciem vergunt. Febris quotidiana vel tertiana anticipat plerumque, quartanae utplurimum posponunt; illa pertinax aliquando est, et difficiliter superatur; haec facillime recurrit, recurrens vero raro pertinax est, nonnunquam sponte post aliquot paroxismos solvitur. Saepe vero quartana autumno orta per hyemem durat integram, solstitii vernalis tempore tantum cessat. Febres quartanae faciles in morbos alios graves, praecipue in hydropem, icterum, etc. transeunt. Medendi ratio eadem est ac in tertiana.

Allen, Synopsis universae Medicinae Practicae. 8vo Venet. 1737.
Baumes, Memoire sur l'usage du Kin-kina dans les fievres intermittentes. 1790.
Burserius, Instit. Medicin. Pract. 4.° vol. 4. Mediol. 1785. Tom. I. p. 43. seq.
Grant, Ricerche sulle febbri 8.° vol. 3. Bassano 1787. Traduz. Italiana.
De Haen, Ratio Medendi 8.° vol. 12. Neapol. 1778. vol. VI. P. I. pag. 1. seq.
Heister I. H. Diss. de quartana et hydrope per Corticem Peruvianum curatis. Helmest. 1740.
Historia morb. Vratislav. 4.° Vratislaviae 1706.
Hoffmann Frid. Medicin. Rational. system. fol. Genevae Tom. 2. p. 1. sect. 1. cap. 1.
Huxam, De febribus etc. 8.° Venet. 1772.
Lind, Essai sur le Malad. des Europ. dans le pays chauds, Trad. de l'Angl.
Morton, Opera Medica. 4.° Genev. 1696. p. 2. Pyretologia p. 20. seq.
Quarin, Maniera di medicare le febbri, e le infiammaz. 8.° vol. 3. Venez. 1796. tom. 1. cap. XII. p. 167. seq.
Ramazzini, Opera Omnia. 4.° Londin. 1718.
Reil, Della conoscenza, e della cura delle febbri. 8.° Venezia. 1805. vol. II. P. I. Cap. 2. §. 27-59.
Sarcone, Istoria Ragion. dei Mali osservati in Napoli nel 1764. 8.° vol. 3. Venez. 1802.
Selle, Rudimenta Pyretolog. method. 8.° Amstelod. 1787. p. 338, et seq.
Senac, De recondita febrium intermittentium natura, etc. 8.° Amstelod. 1759.
Stoll, Aphorismi de febribus. Aph. 395. seq.
—— Ratio Medendi P. I. Venet. 8. 1785.
Sydenham, Opera Univers. Epist. I. Robert. Brady. 4.° vol. 2. Genevae. 1716.
Van-Svieten, Comm. in Boherhave Aphor. 4.° vol. 10. Parisiis. 1771. Tom. 2. p. 456. seq.
Werlhoff, De febribus. 8.° Venetiis. 1764.
Vogel, Manuale Prax. Medicin. 8.° vol. 3. Stendal. 1790. Tom. I. pag. 30. seq.

CAP. II. SYNOCHA.

SYMPTOMATA.

Synocha plerumque sine prodromis subito aegrum infestat. Ab horrore perquam insigni sed brevi incipit; calore intenso, sicco, totum corpus infestante, vultu rubro turgente, cephalalgia, lumborum dorsique dolore, oculorum rubedine, lucis impatientia, sequentibus: cutis arida, lingua aspera, sicca, fusca vel nigra et crusta obducta; sitis magna potionibus non estinguenda; anorexia, vomitus, anxietas, inquietudo et jactatio molesta urgent; olfactus evadit imminutus, respiratio difficilis, alvus plerumque astricta, urina rubra, parca, vel flammea; transpiratio fere nulla, et sanguinis e naribus stillatio; susurrus continuus aurium; tussis; pulsus frequens validus et durus; sensorii functiones aliquando sunt parum mutatae, nonnunquam vigiliae, delirium; sanguis detractus fortiter concrescens, crusta albida vel subflava est obductus. Febris ista vel vehementer continuat, vel tempore valde brevi per copiosos sudores, per urinam turbidam sedimentum lateritium de-

ponentem, aut denique per copiosum sanguinis fluxum e naribus restitutum aut ex utero vel ex ano, septima vel nona morbi die solvitur.

CAUSAE.

Quaecumque cordis et arteriarum vim et contractiones adaugent, synocham seu febrim inflammatoriam excitare valent. Corporis exercitia nimis protracta; evacuationes consuetae subito suppressae; perfrigeratio calefacto corpore; labor intensus corporis animique; insolatio; ira; vini vel liquoris fermentati magna ingurgitatio; balnea nimis calida; eruptiones subito repulsae; animi pathemata violenta; contentio animi; vehementior ac diuturnus dolor; vigiliae protractae; laesiones variae; diaeta valde spirituosa vel helluatio. Corripit frequentius adolescentes in vigore aetatis, rusticos, sanguineos, laute viventes, athleticos omnesque summa irritabilitate donatos. Omnibus grassatur anni temporibus, sed praecipue veris et aestatis initio, quia homines praecedente frigore sensiliores facti sunt.

DIAGNOSIS.

Ab typho distinguitur pulsu valido et forti, lingua arida et nigra, siti et calore magno, doloribus intensis, sensorii functionibus parum mutatis et praegressa aegri vita.

PROGNOSIS.

Prognosis non tam infausta et dubia in hoc morbo quam in typho. Quo fortiores rigores, eo intensior febris. Morbus circa diem septimum, haemorragia, sudore, urina sedimentum deponente, rarius alvi fluxu, fauste frequenter solvitur. Quo minus rubent oculi et facies, quo acies oculorum minus obtusa est, quo mitiora sunt symptomata circa ventriculum et intestina, eo minus periculi adest. Respiratio valde laboriosa, dolor capitis immanis cum delirio feroci, abdominis viscerumque affectiones, cutis ante diem septimum flavedo, sitis soluta manente linguae ariditate, urina rubra in pallidum colorem mutata, vox clangosa, vigiliae protractae, frigus exteriorum quando interiora uruntur, sudor circa frontem vel pectus, infausta sunt signa.

CURA.

Venae sectio generalis pluries repetita, et si urgeat capitis dolor hirudines temporibus vel naribus sunt admovendae; caveat medicus ne pulsu nimia repletione oppresso decipiatur, qui enim venae sectione fortior fit; cathartica; enemata laxantia; antimonium tartarisatum portiunculis ad nauseam ciendum; sales medii; diluentia tepida acidis vel nitro adjunctis; corporis animique quies; regimen antiphlogisticum; abstinentia, quamdiu vires supererunt; et cibum levissimum sorbile, si deficiant: si delirium, thoracis vel abdominis affectiones urgeant, sanguinis missione, laxantibus, vesicatoriis et pediluviis sunt amovendae; an Barites muriata? An Digitalis? An oleum essentiale, vel aqua distillata Lauro-cerasi? Atmosphaera quae aegrotantem ambit continuo renovare oportet, ut puritate excellat et frigidiuscula sit, praecipue in calidis regionibus et tempestatibus, evitatis substantiis calefacentibus et pulsum concitantibus. Convalescentia post synocham facilior est, et promptior virium restitutio; dietae

nutrientis et vini indicatio haud urgens, ne in recidivam incidat aeger.

BURSERIUS, Instit. medic. sup. cit. §. 234.
FORDYCE, A new inquiry into the causes symptom. ando cure of putrid and inflamatory fevers. 8.° Lond. 1773.
FRANK, Epitome de curandis hominum morbis. Sup. cit. Lib. I. ord. II. §. 114 et seq.
GRANT, Ricerche sulle febbri. Sup. cit.
HARRER, Diss. de febril. inflammat. earumque phoenomen: Mannh. 1769.
LIEUTEAUD, Synopsis universae praxis. 8.° Paris 1765.
MORTON, Exercitat. de febribus inflammatoriis Universalibus. Vid. Opera Omnia. 4.° Genevae 1696. T. 2.° p. 1. et seq.
REHFELD, Diss. de Sinocha imputri vera. 8. Art. 1634.
REIL, Della conoscenza delle febbri ec. sup. cit. §. 13 seq.
SELLE, Rudim. Pyretolog. 8.° Amstelod. 1787. p. 106.
STOLL, Aphorismi de febribus. 8.° Vindobonae 1787.

CAP. III. TYPHUS MITIOR.

SYMPTOMATA.

Sub initio signa sunt, debilitas, languor, lassitudo inusitata, appetitus prostratus, reditus frequentes frigoris levis et caloris alternatim abnormes; animi dejectio cum suspiriis reiteratis; insomnia; gemitus involuntarii; animi terror; inusitata post motum pigritia. Elapsis diebus ali-

quot, aeger, capitis dolore vel vertigine, frigorisque sensu praesertim occipitis, nausea magnaque virium prostratione tentatur; cibos fastidit et aversatur, atque interdum pituitam nullius saporis vel quaedam bile admixta per os reddit; somno parum recreatus et refectus expergiscitur ad solita munera invalidus; urina vel parum mutata vel pallida est, quae mucidae cerevisiae speciem exhibet, neque sedimentum deponit; capitis gravedine, vertigine, et dolore praesertim occipitis vexatur aeger; calor parum auctus est, sitis nulla urget, lingua initio humida est crustaque alba obducta, postea sicca, rubra et aliqua in parte fissa; vultus pallidus atque depressus; pulsus parvus, debilis, plerumque frequens; respiratio laboriosa cum constrictionis circa praecordia sensu et sensorii functiones plurimum turbatae comitantur; pro musculorum debilitate, aeger irrequietus, corporis subinde situm variat; dolet dorsum; dolent lumbi; arteriae solito incitatius moventur. Haec symptomata vesperescente die magis ingravescunt. Nox plerumque insomnis est, vel somnus, uti obrepserit, brevi discutitur, ita ut aegrum

non reficiat, sed vires dissipet. Sudor immodicus vel diarrhoea, tremit lingua, extremitates frigent, ungues livent, adest tendinum subsultus et morbus gravior fit.

CAUSAE.

Causae sunt vel quibus directe corpus debilitatur, uti affectus animi contristantes; vita sedentaria; ignavia; evacuationes nimiae; sanguinis aut alvi profluvia; venus immodica; contagium; atmosphera calida et humida. Vel quae justo vehementius diutiusve stimulando, vires corporis dissipant et exhauriunt; exercitatio vehemens; magna caloris vis; ebrietas; animus furore vel ira percitus, vel gaudio, amore, aut religione perfusus; mens studiis nimis devincta; pervigilia nocturna.

DIAGNOSIS.

Ab typho graviori, lento ejus impetu, rigoribus minus intensis, siti nulla, et omnibus signis levioribus, distinguitur. A Synocho haud facile dignosci potest; tum praesertim, hanc febrim illis dumtaxat va-

rietatem esse, inter medicos vel peritissimos consentiatur.

PROGNOSIS.

Hic morbus et signis, et eventu varius est. Nonnunquam septem diebus vel tollit hominem, vel ipse finitur, imo interdum multo citius; plerumque autem dies fere quindecim aut viginti porrigitur, et haud raro, post tres amplius hebdomadas, in sanitatem desinit. Symptomata bona sunt, lingua, cutisque humidae; pulsus tardior, et magis validus post diaphoresim lenem, vel cardiacorum administrationem; pustulae circa labia, naresque; eruptio miliaris sine sudore profuso; surditas; salivatio libera sine aphtis; cibi cupiditas; somnus placidus, qui vires recreat et reficit. Bonum quoque est, ubi mens animi non multum perturbatur, neque vires fatiscunt; ubi urina sit turbida; ubi venter reddit mollia, figurata, atque eodem fere tempore, quo secunda valetudine assuevit modoque convenientia his, quae assumuntur. Contra, gravis morbi periculum est; ubi aeger suae mentis non est; ubi nocturna vigilia vexa-

tur. Mala sunt, delirium cito comparens et perdurans; evacuationes profusae pulsu debili stipatae; subsultus tendinum, manuum linguaeque tremor; venatus floccorum volitantium; pervigilium; caecitas; coma; deglutitio impedita praecipue singultu comitante; petechiae.

CURA.

Emetica praecipue sub morbi initium; antimonialia caeteris hic praeferenda sunt vomitoriis, si vero diarrhoea aegrotans vexatur, ipecacuanhae radix in stomacum securius operatur; primae viae laxantibus et clismatibus emollientibus sunt deplendae; diaeta nutriens foret; si vires id exigant, juscula et parva vini portio sunt porrigenda; cardiaca praecipue vinum et opium portiunculis tertia quaque hora repetita alternatim; epispastica parva repetita, pediluvia, crurum fotus; corporis aqua tepida et aceto lavatio, et postea ejus perexiccatio; gas oxygenium; remissione comparente vel lingua cutique humidis, cinchona libere est adhibenda; remedium hoc cum aromaticis, serpentaria Virginiana, Vale-

riana, cinnamomo, praecipue vero cum vino, efficaciam prodit. Si magnae adsunt nervorum turbae, camphora, moschus, aether vitriolicus, volatile alcalinum utiliter opponuntur. Nuper in pyrexiae exacerbatione, quae die advesperascente, vultus erubescentia, siti et inquietudine auctis, notatur, aquae frigidae corpori nudato affusio summo cum fructu usurpata fuit, praecipue si corpus sit praeter naturam calidum; aqua frigida libere est haurienda: an capsici grana pauca, secunda quaque hora vel saepius in forma pilulae?

CAP. IV. TYPHUS GRAVIOR

SYMPTOMATA.

Rigores sub initium magis sunt vehementes quam in typho mitiori, quos excipiunt calor intensus, mordax et remittens ac pulsus durus, parvus, frequens, debilis, plerumque abnormis; pulsatio arteriarum carotidum et temporum; summa virium prostratio et imbecillitas; capitis temporumque dolor; animus anxius, dejectus et pessima

quaevis ominans; nausea, vomitus bilis subviridis vel nigri coloris comitantur: oculi inflammantur et circa orbitae fundum dolent; vultus est inflatus et cadaverosus; dorsum, artus cordisque scrobiculus dolent; magna praecordiorum gravitas est; cutis arida est cum ingrato calore pungenti; sitis inexplebilis cum oris sapore ingrato vexat; lingua primo alba, postea arida nigràque; dentes labiaque tenaci sorde oblinuntur, et lineis fuscis, quibus interjacent sulci, variantur, et ubi magna vis febris urget, interarescunt, nigricant et incisuris longitudinalibus exasperantur; vertigo, aurium tinnitus, respiratio laboriosa suspiriis interrupta urgent. Urina in quibusdam rubra est et turbida, at raro tamen aliquid deponit; in aliis limpida est et pallida cerevisiae tenui haud absimilis, et in ea furfuracea quaedam subsidunt; morbo aliquandiu protracto, subfusca fit, et foeditatem odoris pejorem, quam ex consuetudine, habet. Mentis suae aeger compos non est, secum mussitat, aut alloquentibus deliria fatur; lingua intremiscit; intremiscunt manus; vires labescunt et fugiunt: redundat dissolutus stomachus; lingua ore prolata, aegre reponi-

tur, atque, prae ejus ariditate, voces fiunt hiulcae et asperae, ut quid dicant, vix intelligi possit; morbo ingravescente delirium vel potius stupor et humorum veluti putredinis signa accedunt, qualia sunt petechiae, maculae, miliariae, vibices, aphtae circa os et fauces nigri coloris cum deglutitione impedita; urina et alia excreta sanguine tinguntur; faeces sunt immodice foetidae; haemorragiae gingivis et intestinis profluunt.

Petechiae, maculae sunt lividae, parvae, instar morsus pulicum, quae quarto fere quintove ab initio febris, at interdum non ante quartum decimum diem apparent; plerumque rubicundae sunt; complures ferme in unam confluunt, neque extant sic, ut cuticulam tactu asperam reddant; at nonnunquam pallidae sunt, sufuscae, aut lividae, nec visu semper faciles. Numerosissimae sunt in dorso et pectore, rariores in extremis superioribus et inferioribus, rarissimae in facie; calore multiplicantur; sudore profuso evanescunt. His succedunt papulae numerosissimae, quae ex milii similitudine, miliaria nominantur. Sub hujus morbi finem, summa cutis, veluti in eam flagello saeviretur, lineis lividis aut

purpureis, quas *vibices* appellant medici, variatur. Fauces aphtis deturpantur, quae non solum gravem excitant dolorem, sed et summa deglutiendi difficultate comitantur. Alvus tandem ipsa aphtis afficitur, atque infra transmittit cruenta quaedam, his similia, quae a dysentericis dejiciuntur. Viribus tandem dissipatis ineluctabile venit tempus, quo omnia ruunt in pejus; foetet frigidusque, quo manat cutis, sudor; ungues pallent et livent; arteriae ictibus formicantibus, quos vix, imo ne vix quidem numerare potest medicus, moventur; nervi maxime manuum et pedum singultant; diutius deglutire nequit aeger, nequit audire et videre; legit in veste floccos fimbriasque diducit, vel in adjuncto pariete, si qua minuta eminent vel muscas volitantes carpit, vel offusas oculis tenebras videre videtur; faeces et urina aufugiunt voluntatis injussu; frigent extrema membra; friget dein caeterum corpus, et mors scenam claudit.

CAUSAE.

Victus pravus et putridus; aer humidus calidusque; debilitas virium; inedia; frigus

corpori humefacto, vel inaequaliter vestito admotum; nimia carnium vel piscium ingurgitatio sine pane; diaeta tenuis, vel ex salitis et putrefactis carnibus aquisque putrescentibus, aut ex frugibus pluviis vel horreis humidis corruptis; animi moerores; sanguinis aut alvi profusio; effluvia ab aquarum inundationibus putrescentibus, vel paludibus prope exsiccatis, vel animalibus et vegetabilibus putrefactis; aer nosocomiorum, carcerum, vel navium stagnans et sordibus inquinatus; contagium; evacuationes immodicae; venus immoderata.

DIAGNOSIS.

Historia supra tradita, ad hanc febrem a typho mitiori et a synocha distinguendam, sufficit.

PROGNOSIS.

Color faecum luteus vel fuscus, diaphoresis lenis, quando corpus aequaliter totum leni sudore manat; aut ubi cutis aequaliter tota et lingua humescunt; parotidum, axillarum, vel inguinum glandularum suppuratio; eruptiones circa labia naresque, sur-

ditas; petechiarum color nitidus; urina sedimentum deponens et turbida; gravitas auditus inter bona indicia sunt. In portu navigat, cujus arteriae ordinate moventur; cujus vultus et oculi naturales sunt; qui clara et distincta voce loquitur; qui nullo adjuvante, se quoties velit ex uno in alterum latus potest movere; qui cibum appetit, qui somnum recreantem capit. Sitis nulla; petechiae nigrae magna copia vel eorum recessio subita cum pulsu valde debili; aphtae lividae; faucium inflammatio; oculi admodum inflammati qui in eodem obtutu haerent; mentis alienatio perpetua et continua vigilia; nausea et frequens vomendi conatus; respiratio valde difficilis cum narium pinnarum motu magno; magna debilitas; dejectiones liquidae abdomine tenso, vel quae, voluntatis injussu, excernuntur; si lingua intremiscit et oculi lumen haud percipiunt; decubitus in dorsum, membris extensis; sudores profusi; urina foetida; haemorrhagiae; coma altum; tendinum subsultus; odor corporis cadaverosus; liquida saniosa pessimi odoris, aegro nesciente, dejecta, infausta sunt symptomata.

CURA.

Emeticum sub morbi initium est propinandum, et paucis horis elapsis calomelani grana tria vel quatuor cum conserva vel mucilagine commixta; laxantia indies ut rhabarbarum, aut enemata ad intestina deplenda materia putrida vel putrescenti quae jam in corpore subest. Provideatur ne fatiscant vires, antisepticis, cardiacis qualia vinum, opium, cinchona, moschus libere, aether, camphora, castoreum; gas acidum carbonicum in ventriculum acceptum tum et per anum injectum utillimum erit. Sitim ingentem sedant refrigerantia, qualia acida mineralia, praecipue acidum sulphuricum aqua dilutum; sales medii; succus malorum aureorum vel citrorum. Ad calorem temperandum juvant aer purus et frigidulus, per apertas fenestras intromissus; lavatio frigida; mundities summa; spe subinde injecta aegri animum tollere. Morbo decedente seu debilitate magna superveniente epispastica parva repetita: diarrhoea laxantibus acidis et opiatis sublevanda: delirium pediluviis, crurum fotu et epispasticis. Hac in febre

contagiosa plurimum proderit, cubiculum et supellectiles acidis seu vegetabilibus vel mineralibus aqua dilutis lavare, vel easdem sive per se, sive oxygenatorum vaporibus suffire. Qua ratione acidorum vel nitrici vel muriatici vapores diffundere in cubiculis juvat.

Bowles, Diss. de typho. Glasgow. 1784.
Campbell, on the typhus or the low contagious fever. Oxford. 1795.
Ciera, De febri Nosocomiali 8.° Mediolani 1779.
Frank, Epitom. sup. cit.
—— Delet. Opuscul. 8. Ticin. 1788. vol. 5. pag. 261-303.
Soelling, Diss. de typho. In Brera Sylloge Opusc. Vol. 4.
Huxam, De aere et morb. epidem. 8.° Vol. 2. Venet. 1764.
Mertens, Observ. de febrib. putrid. 8.° vol. 3. Ticin. 1791.
Pringle, Malattie dell' armata 4.° Venezia 1762.
Rasori, Storia della febbre epidemicá di Genova ec. 8.° Milan. 1813.
Sarcone, Storia dei morbi osservati in Napoli ec. vol. 3. Venez. 1802. Ved. Tom. 3. §. 738. p. 166. e seg.
Vacca Berlinghieri, Sulle febbri dette putride. 8. Lucca 1781.

CAP. V. SYNOCHUS.

CHARACTER.

Morbus contagiosus, febris ex synocha et typho composita, initio synocha, progressu et versus finem typhus.

CURA.

Hujus morbi medela secundum ejus typum est dirigenda, sed venae sectio summa cum cautela est peragenda.

CAP. VI. FEBRIS REMITTENS.

CHARACTER.

Febris quae certis vel incertis temporibus remissionem habet, remittens dicitur. Non sufficit lenior et vaga febris intensio ad hujus morbi diagnosim, sed totam paroxysmi evolutionem cognoscere oportet. Prout exacerbatio redit omni die, omni tertia die, aut omni quarta die, ita continua remittens quotidiana, tertiana, quartana dicitur. Continuae remittentes quartanae, sunt rarae, crebriores tertianae, quotidianae vero valde frequentes. Si exacerbatio sit quotidiana, una die tamen gravior altera levior, dicitur hemitritaeus, seu semitertiana.

SYMPTOMATA.

Duo sunt remittentis stadia, accessionis unum, remissionis alterum. Primum incipit

oscitatione, pandiculatione, capitis levitate, frigore et calore alternatim; sequitur febris et calor continuus; nonnunquam delirium cum primo insultu; sitis, vomitus bilis; dolor capitis, dorsi et articulorum excruciant; regio ventriculi dolet et tumet; sanguis modo densus, modo dissolutus; lingua albida et humida, ita ut ex illa sordities digito desumi possit; Vomendi cupiditas; anima foetida est; continuus vomendi conatus, vomitus pituitosus vel porraceus; sensus molestiae circa praecordia; extremitates frigidae, inquietudo et anxietas; artuum dolores et capitis; vertigo, oculorum caligo; genuum gravitas; lumborum dolor; ventris distensio, color cutis et oculorum ictericus; pulsus nunc durus, nunc frequens, raro plenus. Parvo plerumque sudore antecedente, febris remittit quarto, quinto, sexto, septimo, vel octavo die, quem rarissime praetergreditur remissio; cedunt omnia symptomata, sed elapsis aliquot horis, vespere plerumque, redintegratur febris vis, antecedente fere frigore vel nullo.

CAUSAE.

Similes sed longe fortiores habet causas ac febris intermittens.

PROGNOSIS.

Incertus est hujus febris exitus, nunquam fere periculo vacat. Quo magis intermittenti appropinquat vel a febre immunior in remissione, eo melius, quo magis febri continuae, quo brevior remissio et violentior paroxysmus, eo periculosius. Urina antea rubra, tenuis facta, infaustum est omen. Si remittens in continuam desinit, est periculi plena. Si functiones mentis sunt affectae et phoenomena nimis urgent, mors subest. Solvitur haec febris sexto, septimo vel decimo quarto die vel sudore copioso, salivatione, ictero, vel sanguinis e naribus profluvio. Cessante morbo remanent aliquando omnia illa mala, quae intermittentes sequuntur.

CURA.

Medendi ratio eadem est ac in febribus intermittentibus.

CAP. VII. FEBRES PERNICIOSAE INTERMITTENTES.

CHARACTER.

Febres intermittentes quae symptomatibus suis aut palam, aut insidiose vitae periculum afferunt, *Intermittentes Perniciosae* dicuntur. Quae vero sine tanta symptomatum pernicie vel alterius faciem morbi assumunt, *Larvatas Intermittentes* vocamus. Omnes hae febres nunc evidenter intermittunt, nunc vero continuitate quadam obscurantur, tunc *Intermittentes Subcontinuae* nuncupantur.

SYMPTOMATA.

Febris perniciosae signa et symptomata tam varia sunt et diversa, ut omnium acutissimorum morborum aspectum induant. Primum febris perniciosae signum ipse est paroxysmus. Si quis statim morbo quocumque corripitur, qui elapsa una vel altera hora solvitur, suspicari debet Medi-

cus, morbum denuo rediturum, et ad febres perniciosas spectare. Secundum est morbi recursus dato tempore. Tertium signum est morborum eorundem periodicorum constitutio. Quartum est urina cum sedimento lateritio, praecipue si febris periodice recurrens nullum certum et determinatum typum observat, sed vago incertoque modo recurrit. Varia sunt perniciosarum febrium symptomata, in aliis enim soporem letargicum et apoplexiam producunt, quibus spectant febris perniciosa comatosa, lethargica, carotica, apopletica; in aliis motus convulsivos epilepticos, vel tusses, et asthmata molestissima excitant, quibus sunt reducendae febres perniciosae catalepticae, epilepticae, asthmaticae, catarrhosae; nunc syncope vel vehementi cardialgia stipantur, unde febris cardiaca, syncopalis; nunc vero vomitus, alvi fluxus, vel sudores praecoces frigidos colliquativos vel algores comitantur, unde febris dysenterica, algida, diaphoretica, et aliae. Haec omnia inaspectate et varie oriuntur, decurrunt et recedunt, leve habent aliquando initium, et aliquando grave; nonnullae subito sub gravissimi morbi spe-

cie apparent, et nisi cito succurratur, aegrotos jugulant; aliae vero simplicis tertianae vel quartanae more incipiunt, sed post aliquot mitiores paroxysmos ita augentur ut aegrum vel statim trucident vel in maximum vitae periculum conjiciant. Diversa sunt symptomata, quibus statim primo accessu cum vitae periculo apparent, talia sunt, si aeger in principio paroxysmi sit debilis, si praeter naturam sopitus aut cardialgia afficiatur, si urinae crassae, coloris intensi, subfusci, lixivii nigri, valde foetentes, cum frequenti mingendi cupidine et dysuria vel stranguria prodeunt; si dolores et tensiones hypocondriorum adsunt; si summa est virium prostratio; si lipothymiae frequentes, vomitus vel diarrhoea exhauriens; si motus convulsivi, aut musculorum hinc inde stupor, vel contractio involuntaria; si pulsus sunt irregulares, lenti, aut exiles; si aegrotantis facies decomponitur. Quae quidem phoenomena, utut in quibusdam speciebus frequenter occurrant, haud semper observantur. Sanissimi interdum subito absque ullo intermittentis vel remittentis praecedente periodo a febre perniciosa corripiuntur, ita ut peracto pa-

roxysmo nullam omnino molestiam, nullum stuporem, cardialgiam, diarrhoeam aegri conquerantur; sana respiratione, vigentibus viribus et appetitu, ut non solum e lecto surgant, sed etiam negotia sua commode peragant, secundo vero vel tertio paroxysmo mortem oppetunt inexpectatam.

CAUSAE.

Causae eaedem sunt quam quae intermittentem simplicem producunt, et symptomatum differentiae tam a causarum intensitate, quam a varia partis, quam hae afficiunt, reactione, pendent. Excitantes causae innumerae ferme sunt; atmospherae humiditas, praesertim in locis paludosis et aquis stagnantibus; singularis aeris constitutio, transpiratio suppressa; animi pathemata; febris intermittens; nimia corporis exercitatio et labor; tempestates humidae comitante magno solis calore; fruges corruptae, vel carnes putrefactae; habitationes depressae et humidae; humorum pravorum colluvies in primis viis.

CURA.

Exitiales febres remedium poscunt minime fallax. Summum hic est remedium Cortex Peruvianus, qui mox in primo intervallo larga dosi adhibendus est; exhiberi potest vel simpliciter redactus in pulverem, qua forma efficaciam promptissime ostendit; aliquo in casu vino generoso immixtus, praecipue si pulvis teneriori ventriculo haud conveniat. Vehementior febris non cedit nisi unciae vel drachmis minimum sex, durante intermissione vel remissione conspicua. Debellata febri, continuus hujus corticis usus per quatuordecim dies, vel per plures septimanas recidivam optime arcet.

Alibert, Diss. sur les Fievres pernicieuses etc. 2. edit. 8.° Paris. an. X.

Aurivill, Diss. de febre intermitt. maligna in Opuscul. Baldinger vol. I.

Casimir Medicus, Geschichte periodischer Krankheim.

Comparetti, Riscontri Medici delle febbri Larvate periodiche perniciose ec. 8. Padova 1795.

Morton, Oper. omnia. 4.° Genev. 1696.

Raymond, Diss. de febri intermitt. Malign. in Balding. Opuscul. vol. I.

Santarelli, Sulla febbre perniciosa dominante nello Stato Romano. 8.° Osimo 1808.

Senac, De recond. febr. natura. 8.° Amstelod. 1.

Torti, Therapeuticae specialis. 4.° Mutinae 1712.

CAP. VIII. FEBRIS HECTICA.

CHARACTER.

Febris quotidie revertens; accessionibus meridianis et vespertinis; remissione, rarius apyrexia matutina; plerumque cum sudoribus nocturnis et urina sedimentum furfuraceo-lateritium deponente.

SYMPTOMATA.

Initio febres lentae nec non interdum in progressu plerumque lenes et parvi momenti sunt, sic ut aeger se morbo laborare haud credat, obambulat et cibos capit cum appetitu. Tractu temporis debilitatem insolitam oppressionesque leves percipit, defatigatur statim si scalas ascendit; sudores nonnunquam minores; manus nunc frigidae et humidae, nunc siccae et urentes; pulsus debilis, parvus et frequens, sed sumpto cibo fortior et plenior, interdum quoque inaequalis, rarius fere non alteratus tangitur. Die quovis exacerbationes utplurimum binae, una post prandium, al-

tera horis vespertinis nocturnisque ingruunt; valde irritabilis aeger in iram pronus est. Sitis magna, genarum post prandium rubor; in primis manuum volae, pedumque plantae urunt; urina rubra et oleosa quadam superficie cooperta; cor palpitat fortius; respiratio angustior fit; os collumque siccescunt; aeger inquietus est et anxius. Post somnum brevem sudor, praecipue e pectore, collo et capite erumpit. Appetitus nonnunquam adhuc bonus, immo solito major vigetque etiam morbo ad extrema redacto; interdum res insolitas appetit avide; lingua utplurimum pura humidaque; modo sicca, neque raro colore praedita roseo conspicitur; cutis asperior et pergamenae instar dura simul invenitur. Sub hujus morbi progressu oculi suffunduntur; venter contrahitur; summa adest virium dejectio; somnus nunquam refocillans; facies livida, plumbea, icterica; carnium flacciditas; cutis corrugatur, flavescit, et relaxatur; nasus acuminatur; vomitus varius foetidus, acris; sudor colliquativus; pulsus continue minor, debilior, celeriorque evadit. Morbo ingravescente virium prostratio magis crescit; capilli de-

fluunt; lypothymiae sequuntur, et locomotio difficilis est; pedes manusque intumescunt; diarrhoea profusa cum elatis hypocondriis. Os faucesque haud raro aphthis deturpantur; visus duplicatus, unde summe extenuati tandem pereunt.

CAUSAE.

Corpora longo morbo vitiata in hunc morbum tandem decidunt. Febres cujuscunque indolis imperfecte curatae aliquando febris hecticae causae evadunt. Animi pathemata diuturna, praecipue moestitia, assiduae curae et studium nimis intentum; excretiones profusae, veluti nimius alvi fluxus, sudor immanis, urina copiosior, salivae rejectio immodica, lactatio nimis protracta, fluor albus, diabetes, haemorrhagiae; victus boni salubrisque defectus; diuturna ciborum abstinentia; medicamenta nimis acria, uti praeparationes mercuriales; exanthemata retropulsa vel sudores consueti suppressi; organi unius pluriumve, glandularum mesentericarum, vasorum lacteorum, pulmonum, hepatis, pylori, lienis etc. obstructiones graviores, aut scirrhi, vel

exulceratio; vermes uti in infantibus et dentitio; calculi fellei renalesque; hydrops, rachitis; catarrhi diuturni; hypocondriasis, hysterismus, et gravis dolor, facillime hecticas febres inducunt.

DIAGNOSIS.

Lento suo cursu ab aliis febribus facile dignoscetur.

PROGNOSIS.

Febris hectica nunquam periculo caret, utut subdole incedat tardeque increscat. Attamen pro causarum, sedis morbi, ejusque durationis diversitate, nec non pro aegrotantis constitutione maxime differt. Si naturae vires haud sunt nimium exhaustae; si ciborum digestio bene se habet; si causae adsunt apparentes quae removeri possunt, si subjectum aetate adhuc floret, sanitatis spem concipere licet. Si vires vero nimium languent, animus frequenter deficit, si crura intumescunt, et maculae in cute quin et ulcera erumpunt; si alvus liquida reddit, atque stomachus nec mollissima juscula retinet, infausta sunt signa.

CURA.

Eadem est ac in Phtisi, et alio in loco tractabitur.

ORDO II. PHLEGMASIAE.

CHARACTER.

Febris synocha; phlogosis, vel gravis inflammatio, vel dolor topicus, simul laesa partis internae functione; sanguis missus et jam concretus, superficiem coriaceam albam ostendens. Quoniam inflammationis phoenomena, terminationes et curatio sunt diversa pro varietate partis affectae, eamdem in quinque species dividere possumus. 1. Telae reticulatae vasorumque inflammatio, *Phlegmone*. 2. Corporis mucosi, quod cuticulae subjacet, *Erythema* idest et *Erysipelas*. 3. Membranarum mucosarum inflammatio. 4. Membranarum diaphanarum, sive serum secernentium. 5. Musculorum, sive fibrae motricis inflammatio.

CAP. I. PHLEGMONE.

CHARACTER.

Synocha, rubore vivido, tumore fere circumscripto, in fastigium plerumque elevato, saepe in apostema abeunte; dolore saepe pulsatili. Pulsus citatus, sitis magna; cibi fastidium, insomnia, rigores et urina coloris rubicondioris comitari solent. Terminatur resolutione, suppuratione, exudatione, duritie et gangraena. Quando resolutione terminatur, decedit inflammatio, partis textura integra manente; rubor cum dolore et calore gradatim decrescunt, locus affectus sudore scatet, febris decrescit: hujus causae sunt, exhalatio aucta in telam cellulosam partis morbi sedi proximae, vel exinanitio aliqua sive sponte sive arte fiat; qualia sunt haemorragia, sudor universus, tepidus ac fluidus, diarrhoea, urina copiosa sedimentum lateritium deponens, quae omnia vasorum actionem minuunt et sanguinis impetum tollunt. Si inflammatio non resolvitur ante quartum vel quintum diem, superficies arida, calida et tensa evadit et

augescunt symptomata; mox vero cum orripilatione si pyrexia mitior fit; si arteriarum pulsus molliores et pleniores evadunt; si dolor pulsatilis in parte inflammata sentiatur; si tumor ad apicem elevatur cum pulsatione et rigoribus frequentibus, tunc sequi suppurationem licet colligere. Suppuratione peracta, novum efformatur liquidum albicans *pus* appellatum; quo formato recedit illico dolor, et rubor, tumor albescens, mollis, fluctuans et pruriens facile percipitur. E contra si malum internam corporis partem occupat, remittente aut cessante dolore, anxietate ac ponderis sensu in parte affecta, febre hectica et sudoribus loco propriis, suppurationem adesse colligimus. Succedit nonnunquam inflammationi colluvies serosa aut lymphatica; particulae secretae modo a vasis transudant in superficiem, quam glutinosus protinus latex obducit, et nova generantur vascula inflammatam partem cum vicinis conglutinantia; modo colluvies serosa in partibus inflammatis congeritur; nonnunquam vero partis inflammatae moles augetur, unde insolitus partium tumor oritur. Haec inflammationis successio transudatio dicitur. Si in partibus inflammatis praecipue

glandulosis tumor remanet durus, immobilis, inaequalis, sine dolore, cessante inflammatione, tunc oritur scirrhus. Expectanda est gangraena, rubedine, calore, dolore tensioneque sublatis, et gangraena formata, pars affecta nigrum lividumque colorem induit, cutis relaxatur, vestigium prementis digiti retinet, omni fere sensibilitate privatur et livescit; insolitus quidam torpor et stupor membrum tenet, ita ut tactum vel acu punctum nullum sentiat dolorem; elevantur pustulae icorem subflavum continentes et in basi nigrescentes, quae tandem in foetidam graveolentemque saniem difluunt; serpit gangraena omniaque vicina depascit. Si internae partes gangraena corripiuntur, post summum dolorem febremque validissimam, subitanea symptomatum cessatio aut remissio adparet; aeger, dum bene se habere dicit, viribus deficitur, ardente siti vexatur et urinam mittit crassam et foetidam; oriuntur interdum horrores, febris lenta, sudores colliquativi et frigidi; pulsus parvus fit et debilis, quae omnia mortem celerrime adferunt.

CAUSAE.

Quaecumque vasa arteriosa nimis irritant aut stimulant, ut earum actio nervorumque sensibilitas plurimum inaequabiliter augeantur, phlegmonem excitant. Stimuli, qui inflammationes excitant, sunt, materiae acris vel stimulantis parti applicatio, irritatio, vulnera, contusio, luxatio, fractura, ligatura, corpora extranea in corpore sita, venena, frigus, radii solares, liquores fermentati, motus vehemens, contagiorum quorundam proprietas vasa incitando et functiones turbando, medicamenta et omnes causae quae synocham inducunt. Aetate florentes, et praecipue qui dieta pleniori et stimulanti nimis utuntur, vel qui constitutione vegeta plethorica gaudent, phlegmasiis saepissime subjacent.

PROGNOSIS.

Prognosis plurimum differt secundum loca affecta. Periculum majus est si partes ad vitam inservientes afficiantur. Si inflammatio partem corporis externam occupet et

causae excitantes leves fuerint, si inflammatio haud plurimum diffundatur, neque profundius sedeat, si pyrexia et alia symptomata non sint gravia, si resolutionis signa primis morbi diebus se ostendant, aut si remediis adhibitis mitescant, eventum faustum est expectandum. Contra, si levissima gangraenae signa appareant, caute judicandum, gangraena enim exitium semper affert. Periculum summum ex tabo putrido absorto, et in sanguinis massam delato semper imminet. Aegri constitutioni habenda est etiam ratio; in juvene forti et vegeto felix exitus est sperandus; in senibus vero, in cacheticis et diuturno morbo laxatis nihil boni augurandum est.

CURA.

Regimen antiphlogisticum in omni fere inflammatione gravi sedulo adhibendum est. Cubiculi aer frigidulus sit, nimiam enim systematis actionem minuit. Ut promoveatur resolutio, juvat potissimum venae sectio perite adhibita secundum aegri vires, aetatem, sexum, anni tempestatem et symptomatum violentiam; hyrudines parti affectae; cathar-

tica et praesertim tamarindi, oleum ricini, calomelas, cristalli tartari, potassa tartarisata, soda vitriolata, magnesia etc.; refrigerantia; diaphoretica lenia ex antimonio praeparata; pulvis ipecacuanhae compositae; emetica ad nauseam tantum ciendam; discutientia externa, ut cerussa acetata, acetum, etc.; pediluvia et fomentationes. Suppuratio, cataplasmatibus emollientibus et fomentis est promovenda. Gangraena, tonicis et antisepticis est amovenda, quorum optima sunt vinum, cinchona, opium; an moschus et ammoniaca praeparata largis dosibus? Si effusio inciderit, remedia quae vasorum absorbentium actionem promovent, qualia sunt hydrargyri praeparationes. Si scirrho terminatur inflammatio, remedia quae resolutioni favent, hydrargyrum, cicuta, atropa belladona; an barites muriata? An extractum aconiti napelli?

Barclay, Diss. de inflammatione. 8.° Edinb. 1784.
Bertrandi, Opere Chirurgiche. 8.° vol. 10. Torino 1786. T. I. p. 29. et seq.
Brambilla, De Phlegmone. 8.° Viennae 1773.
Campbell, Diss. de phlegmone. 8.° Edinb. 1771.
Monteggia, Istituz. Chirurg. 8.° Milano 1813. Vol. I. Cap. V. §. 304-342.
Planer, Methodus curandi phlegmones. 4.° Tubingae 1684.

Quarin, Della maniera di medicar le febbri e le infiammazioni. 8.° vol. 2. Venez. 1796.
Richter, Elementi di Chirurgia. 8.° Pavia 1794. vol. I. sez. I. cap. I.
Winter, Diss. de inflammatione. 8.° Viennae 1767.

CAP. II. ERYTHEMA.

SYMPTOMATA.

In hoc morbo tumor diffusus et parum elevatus est; partis affectae splendor et color rubicundus cupro saepe est similis, potius quam rubor vividus, digito premente, statim evanescit, sed cito redit; hunc colorem nulla regularis circumscriptio finit, sed huc et illuc serpit et semper fere ad vicinas partes tendit. Dolor similis est ei quem ignis corpori proprior excitat; tumor diffusus parumque elevatus existit. Liquor subflavus infra cuticulam effusus hanc in vesciculas modo parvas modo majores inflat; liquore evacuato, cutis superficies colorem lividum saepe exhibet. Cuticula tandem in squamulas mutata, gangraena aliquando, suppuratio nunquam, nisi existente phlegmone, superveniunt. Haec est sola

cutis affectio; quando afficitur totum systema, *Erysipelas* appellatur.

CAUSAE.

Materia acris cuti applicata, vel ex internis corporis dispositionibus; relaxantia.

CURA.

Regimen antiphlogisticum; applicatio topica amyli, vel lapidis calaminaris; cinchona; si adsit diathesis hypersthenica, venae sectio, cathartica, diluentia et similia, quae in inflammationibus usurpantur.

CAP. III. ERYSIPELAS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia, somnolentia, delirio, vel comate stipata; sitis; inquietudo; pulsus frequens, plenus et durus; virium prostratio; dorsi capitisque dolor; vomitus biliosus; anxietas; corporis jactatio; sensus fre-

quenter hebescunt et turbantur; aures intus sonant; aeger sopore aut vertigine corripitur; urina vel supprimitur vel crocea est aut turbida; febris modo antecedit, modo eruptionem sequitur; secundo, tertio, vel quarto die cutis intumescit cum dolore et rubore, qui nunc vividior, nunc pallidior est digitoque pressus albedine mutatur, sublato digito redit, ac levitate et dolore mordace simul urenteque increscit; tumor, denso pustularum agmine, tegitur, quae in vesiculas, tenuem humorem continentes, elevantur; tumor serpens ex uno in alium locum vicinum, faciem collumque operiens; raro aut nunquam truncum, brachia aliquando, crura saepe, saepissime caput, mammas et glandulas axillares infestat; palpebras nonnunquam occludit; nares et fauces siccescunt. Si morbus terminatur resolutione, tumor sensim subsidit, ardor et dolor evanescunt, post tres quatuor et aliquando post decimum diem, color roseus in flavum mutatur, et cuticula in squamulas, phlyctenas vel vesiculas, tandem fatiscens, secedit. Ubi vultus sedes hujus morbi est, quem prae caeteris capitis partibus affectat, plerumque

ab auris externae apice incipiens, paulatim ad genas serpit, nunc uno vultus latere contenta, nunc totum occupans, et ad collum aliquando et scapulas descendens. Faciei inflammatione apparente, pyrexia non semper remissionem patitur, sed saepe cum inflammatione ingravescit et dies octo vel decem durat; palpebrae nonnunquam in suppurationem tendunt. Si erysipelas in suppurationem abeat, tum solent vesiculae acerrimum liquorem effundere, qui corpus mucosum sub cuticula erodit, ulcera mali moris et ipsa caries vix sanabilia producuntur; comate et delirio ingravescentibus, aeger die septimo, nono vel undecimo mortalitatem explet. Est Erysipelatis certa species, quae, quia corpus circiter umbilicum instar cinguli cingit, Zona sive Zoster appellatur; stipatur diversis tumoribus, obsitis pustulis urentibus, valde dolentibus hinc inde se monstrantibus. Alia hujus morbi species cum variolosa constitutione conjungitur, in qua pustulae humorem flavescentem continent, et febri tertio vel quarto die superveniunt.

CAUSAE.

Corporis sensilitas et irritabilitas auctae; frigus; liquores fermentati; animi affectus violenti, ira praecipue et terror; potiones et balnea nimis calida; evacuationes naturales vel artificiales suppressae vel omissae; aer humidus et nebulosus; perspiratio impedita; acria aliena applicata, qualia ex animalium morsu, aut plantarum nonnullarum tactu sunt, et cibi potionisque materiae quaedam, uti esus mytilorum, squali catuli, ovulorum piscium etc.; erysipelatis priores insultus. Ad hunc morbum sunt dispositi adolescentes et juvenes, foeminae gravidae, scorbutici, cacochymici et hoc malum semel passi, item temperamento irritabili praediti. Ab anno trigesimo ad quadragesimum praecipue infestat.

DIAGNOSIS.

Erysipelas a phlegmone omnibusque aliis morbis facile distingui poterit. In phlegmone enim, quam in erysipelate, vividior

rubor est, et non parte, nisi validissime pressa, evanescens; tumor, uno loco contentus, in fastigium fere semper elevatur ac in apostema saepissime desinit et circumscribitur; dolor fere semper pulsatilis est. Quae omnia in erysipelate prorsus contraria sunt. Aliud phlegmonem inter et erysipelas discrimen, et quidem magnum, sedes dat, quae in erysipelate cutim, in phlegmone telam reticulatam et vasa occupat. A scarlatina anginosa, faucium tonsillarumque dolore, calore et rubore dignoscitur. A peste discrepat, et ab omnibus aliis exanthematibus, quamvis in multis persimile erysipelas, quia neque contagio oritur, neque contagiosum est, neque tanto stipatur periculo.

PROGNOSIS.

Erysipelatis finis melior aut pejor erit, prout eruptio vel febris levior aut gravior fuerit, partisque affectae indoles, aegri aetas aut habitus, cerebri affectioni et gangraenae minus aut magis faverint. Si enim eruptio minus late spargatur et in extremis partibus sedeat; si febris minus vehe-

mens sit; si aeger haud sit aetate provectus et habitu corporis robustiori praeditus, eo minus periculi pertimescendum. Contra si eruptio amplum spatium conprehenderit et febris maxime vigeat; si caput eruptione, praecipue totus vultus capillitiumque obsideatur; si doleat caput; si delirium aut coma, cerebri affectionem indicantia, subsint; si canalis alimentaris aut femur plurimum afficiantur, in angusto spes est. Erysipelas retrocedens, vel retropulsum, inflammationes internas, dolores et gangraenam inducit; si tumor livescat, gangraena prope adest.

CURA.

Sanguinis missio, si adsit diathesis hypersthenica, sed caute in hoc morbo est adhibenda; ubi vasorum actio modica est vel nimis debilis, tunc sanguinem mittere minime convenit; emetica ad vomitionem nauseamque ciendam; regimen antiphlogisticum; diluentia; diaeta, mucilaginosis vegetabilibus, sc. avena vel oryza etc. constare debet; applicationes topicae e. gr. farina, amylum, folia brassicae; tum potum aquo-

sum bibant aegri, refrigerantia, ut acida vegetabilia ac sales neutri, et ex his praecipue nitrum. Si delirium vel stupor urgeant, capiti fomenta et epispastica; si putredinis sint symptomata, vinum, cinchona, opium; caput erecte est tenendum: An moschus et Ammonia praeparata largis dosibus si timenda sit gangraena?

Aurivillius, Diss. de erysipelate. 8. Upsal. 1762.
Burserius, Instit. Medic. vol. II. cap. 12. §. 15.-43.
Dale, Diss. de erysipelate. 8° Edinb. 1775.
Frank, Epitome sup. cit. Lib. III. Ord. I. §. 279.-291.
Hoffmann, Med. Rat. Syst. T. IV. P. I. c. 13.
Renauldin, Diss. sur l'erysipele. 8.° Paris 1808.
Reil, Oper. sup. cit. vol. 2. P. II. §. 105.-124. 1792. P. I. §. 245. et seq.
Winckel, Diss. de cognoscendo et curando erysipelate. 8. Erl. 1794.

CAP. IV. OPHTALMIA MEMBRANARUM.

SYMPTOMATA.

Membranarum oculum investientium, praesertim tunicae adnatae rubor, ardor, tumor, oculique dolor acutus, palpebrarum motu vel luce auctus; adest quoque sensus quasi pulveris particulae, muscae,

vel spinae inter palpebras et globum oculi admissae; lippitudo perpetua aegrum vexat; magna lacrymarum effusio, nonnunquam ita acrium, ut partes oculo vicinae ab iis excorientur. Visus saepe imminutus vel plane deperditus et lumen refugiens; pulsus citatus et durus; tumor palpebrarum vel partium circa jacentium. Si gravior inflammatio, adnata supra corneam se se elevat, muscae volitantes obversantur oculis et omnia spectata variis coloribus tincta apparent; nonnunquam pyrexia vehemens, pervigilium continuum, calor ingens, delirium ferox. Ophtalmia in leviorem, graviorem, et gravissimam vel chemosim distingui solet. Si levior, tunicam adnatam et scleroticam tantum afficit; gravior confines etiam palpebras occupat et oculum dolore vehementi et ardore infestat; chemosis profundioris oculi partis, iridis, choroideae, ipsiusque retinae inflammatione stipatur. Idiopathica vel symptomatica est. Ophtalmiae terminationes sunt resolutio, raro suppuratio, rarius si unquam gangraena, corneae maculae, humorum opacitas, amaurosis.

CAUSAE.

Causae sunt stimuli proxime oculum vel externe vel interne afficientes. Externae sunt, vis externa oculis illata; corpora extranea in oculos admissa, ut fumus, pulvis inspersus, pili ciliarii intus conversi et tubercula palpebris adnata; lucis intensior intuitus; assidua rerum minutarum contemplatio; aura frigida liberius admissa; sudor subito suppressus; crebrior conspectus nivis, ignis, lucis et colorum splendidorum; vapores acres et metallici; ligaturae colli strictae. Interne agunt, solitae evacuationes cohibitae; scabies; gutta rosacea; libidinis intemperantia; ebrietas; vigiliae nimis protractae; exanthemata, praecipue variolae et morbilli; scrophula; syphilis; ophtalmiae praecedentes. Nonnunquam ophtalmia comitatur febres biliosas aut gastricas populares, et recurrit post ciborum digestu difficilium usum.

PROGNOSIS.

Ophtalmiae prognosis pro diversis causis, sede, inflammationis vehementia subjectique

constitutione diversissima est. Symptomatica, expulso morbo primario, facile curatur, interdum remanet perpetua in hunc morbum dispositio. Si gravissima est oculi affectio, saepe suppurationem, vix unquam gangraenam cum coecitate inducit; gravior est contumacior et durat per menses, haud raro maculas in cornea gignit; visus depravationem affert, vel corneam crassiorem et humores spissiores reddit. Si inflammatio internas partes et retinam occupet, periculosior; exostosis aut caries latens in orbita ophtalmiam veneream et scorbuticam vix sanabilem reddunt, et aegre recedunt; maculae inveteratae difficillime sanescunt. Si alvi profluvium supervenerit, haud raro ophtalmiam resolvit.

CURA.

Si affectio idiopathica sit et pyrexiae signa observentur, venae sectio ampla est adhibenda; hyrudines circa tempora vel ad inferiorem palpebram, adnatae vasorum vel internae palpebrae inferioris superficiei scarificatio; vesicatoria pone aures; irritationis omnis praecipue lucis evitatio, et aeger in

obscuriori degat loco; oculorum abstersio cum tenui, emolliente decocto, aut spongia lacte imbuta; cathartica lenia; pauca calomelani grana. Si oculorum, palpebrarum sensilitas major sit fomenta tepida ex malvae vel althaeae decocto, cum tepido lacte, aut gummi arabici solutione; emetica ad nauseam tantum ciendam. Applicationes topicae, quales cerussae acetatae, zinci preparationes etc. aqua solutae; si inflammatio levis aut cronica jam sit, opiata interne et topice; regimen antiphlogisticum; pediluvia. Si superveniret parti affectae erysipelas, tonica, qualia cinchona; balneum frigidum; oculi aqua frigida lavatio, ac similia sunt utenda et astringentia supra memorata; fonticuli aut setacia nuchae indita utilia sunt. Quando ophtalmia sit cum lue venerea conjuncta, hydrargyri praeparationes; quando scrophulae sint symptomata, tonica, cicuta, aquae chalybeatae et externe cataplasma aluminis, unguentum hydrargyri nitrati et similia sunt utenda. An interne barytes muriata? Tandem si ophtalmia a causa gastrica oritur solis emeticis saepius cedit.

CAP. V. OPHTALMIA TARSI.

SYMPTOMATA.

Signis supra memoratis addi possunt; tarsi palpebrarum, nec non glandularum in eisdem positarum tumor, pruritus, rubor vel erosio cum exudatione glutinosa, quae palpebras nocte conglutinat mane vix separandas; adnatae inflammmatio minor; tarsus et caruncula continuo turgent, rubent, initio arescunt aut nitida velut cuticula obductae incalescunt. Acuta inflammatione cessante, humor e tarsis fluens, principio acris, blandior fit aut butyro fere similis evadit, et oculos obnubilat. Carunculae lacrymalis turgidae pressio lippitudinem gignit. Lacrymae acres redditae genas erodunt; aut si in nares distillant coryzam et continuam sternutationem inducunt. Pili ciliarii nonnunquam invertuntur cum palpebra inferiore, unde Ectropium; aliquando vero decidunt et non semper post morbum renascuntur.

CURA.

Medendi ratio eadem est ac in priori specie, nisi quod ulcera tarsi, praeparationes cupri, hydrargyri et zinci postulant; an nitratum argenti? Palpebrarum adhaesioni, durante somno, obviam itur, illinendo eas unguento tutiae vel spermatis ceti.

Adest alia ophtalmiae contagiosae species, quae purulenta sive Egypti dicitur, purulentae neonatorum vel blennorrhoicae ophtalmiae fere similis; adnatae tumor hoc in morbo insignis et inflammationis symptomata graviora sunt cum copioso materiae viscidae, puriformis variique coloris ex oculo effluxu.

Hujus morbi initio, juvant venae sectio et laxantia lenia repetita; applicationes topicae, quales Cupri vitriolati, cerussae acetatae zinci et sic dicti lapidis divini praeparationes, aqua solutae sunt praecipue utendae, et parvae syringis ope leniter oculis sunt immittendae.

Brown, Diss. de Ophtalmia. 8.° Edinb. 1795.
Burserius, Oper. sup. cit. Vol. III. cap. X. §. 300-312.
Dewer, Diss. de Ophtalmia Egypti. 8.° Lond. 1814.

Flajani, Collezione d' osservaz. 8.° Tom. IV. Roma 1802 vid. Tom. IV. Osservaz. VI seq.
Frank, Epit. sup. cit. vol. II p. 58. seq.
Monteggia, Oper. sup. cit. Cap. III. p. 187. seq.
Richter, Elementi di Chirurgia sup. cit. vol. III. p. 1. seq.
Scarpa, Saggio di Osservaz. e d' esperienze sulle principali malattie degli occhi. 4.° Pavia 1801. Cap. VIII. p. 83 seq.
Saint-Yues, Traité des maladies des yeux. 8.° Paris.

CAP. VI. ENCEPHALITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens, quae incipit rigoribus, artuum lassitudine, anxietate, quas sequuntur calor, dolor capitis intensus, qui per occiput collo et universae spinae communicatur; rubor faciei et oculorum; turbatus somnus; aurium tinnitus; oculi inflammati rubescunt et motibus convulsivis vibrant; soni lucisque intollerantia; vultus inflatus; auditus acutus et irritatio a levissimo strepitu; jam mox aeger falsa somniorum imagine detentus, consurgit, vel immotus sedet; pupilla valde contracta; nil nisi scintillas et flammas videt. Oculorum aspectus truculentus, ferox et cruentus fit,

et robore in immane aucto, exhibet portenta virium. Delirium ferox, quasi furiis agitatus vix coerceri vinculis potest; modo hilaris, modo tristis, jactat se miserandus huc et illuc ac lumen ipsum et illa quae olim vitae solatia ducebat, fugit; quemcumque inordinatum motum tentat; modo cruribus et pedibus, modo toto corpore se agitat, praecipue vero manibus partes superiores invadit easque totis viribus distraere nititur; vigiliae continuae usque ad octavum diem protractae; arteriarum carotidum et temporum pulsatio; pulsus saepissime debilis, plerumque celer et durus; respiratio laboriosa; vox est rauca, clangosa; urina aquosa, vel pauca, rubra et fere sanguinis colorem referens; sanguinis per nares distillatio. Procedente morbo languescit corpus et ad motum impotens redditur; anxietas et suspiria; lingua modo alba et mucosa, modo nigra et arida; manet fere semper sine voce, nec ullum sensus vestigium retinet, cum nec, si etiam fortiter pungatur, respondere, aut annuere posse videatur. Nonnulli vigilant simul et in altum soporem deferuntur, e somno excitati inordinata verba respondent; alii incidunt in coma ita,

ut in eodem loco semper remaneant. Morbo depulso, aeger plectitur vertigine, debilitate et dolore oculorum, acuto auditu, et capitis gravitate.

CAUSAE.

Causae remotae sunt omnes, quae synocham producunt, animi pathemata violenta, praecipue ira; nimia potatio; vigiliae nimium protractae; nimia cogitatio; longa radiis solis aestuantibus expositio, capite nudato; vis externa capiti illata; tempestas fervida; nocturna studia; exanthemata retropulsa, uti capitis scabies, vel erysipelas; lochia retenta; viscerum obstructio; haemorrhagiae praecipue narium suppressae. Ad hunc morbum sunt praedispositi, mente mobiles; in iram proni; qui nimium nocturno studio indulgent; caput debile habentes et aetas juvenilis. Causa proxima est cerebri ipsius vel membranarum ejus affectus, uti docent cadaverum sectiones.

DIAGNOSIS.

Ab mania dignoscitur pyrexia violenta; a letargo, vivido colore, respiratione cele-

riori et pulsu debili; a delirio facillime dignosci potest, hoc enim, in statu ac vigore cujuscumque febris vehementis tantum incidit, et in febris declinatione rursus cessat, in encephalitide vero perdurat et continua dementia est.

PROGNOSIS.

Signa fausta sunt, sudores universi, diarrhoea copiosa; epistaxis vel sanguinis copiosum ex uteri anive venis profluvium; urina sedimentum deponens; delirii remissio; somnus placidus et reficiens. Signa infausta sunt, vomitus aeruginosus; foeces albidae vel cinereae; urinae albae et tenues; sputatio indecora in adstantes; pupilla ampla ad lucem immota; masticatio continua cum oris spuma; floccorum volitantium venatus; oculi pulverulenti; potus pertinax recusatio; deglutitio laboriosa; tremor; convulsio; coma; singultus; subsultus tendinum. A variolis mala admodum; a pneumonia et ileo lethalis. Viri gravius laborant, quam foeminae; quo audaciores sunt aegri, eo in majore versantur periculo.

Judicatur morbus hic inter septimum et

decimum quartum diem resolutione. Inflammatione non resoluta, morbus vel seri aut lymphae coagulabilis effusione, vel suppuratione, aut gangraena terminatur: saepe in alios degenerat morbos, uti in hydrocephalum, maniam, lethargum, melancholiam, vel desipientiam perpetuam, nec desunt exempla obdurescentis cerebri post inflammationes.

CURA.

Venae sectio larga, per amplum vulnus, repetita; venae jugularis incisio; arteriotomia; hyrudines ad tempora, retro aures, et ad nares; cucurbitulae cruentae; alvi purgatio; caput radendum, et epispastica capiti raso; pediluvia; regimen antiphlogisticum; diluentia addito nitro; clysmatum emollientium usus; si haemorrhoidum fluxus suppressio adsit, semicupium; hyrudines ad vasa haemorrhoidalia; applicationes externae, ut lintea in aceto et aqua perfrigida, capiti admota; corpus erecte tenendum est: an camphora cum nitro? Magna superveniente debilitate opii tincturae guttae paucae frequenter; moschus, praeci-

pue si vires sint nimium fractae; an praeparationes hydrargyri? Curandum est ut si ferocissimum delirium urgeat, aeger decumbat cubilo obscuro et tenebroso, quo aer temperatus, summa quies et adstantium silentium adsint.

BAILLIE, Anatom. Patolog. del corpo umano. 8.° Pavia 1807. cap. XXVI. Sez. I. p. 448. seq.
Commercium Liter. Noricum Ann. 1793. p. 55.
EYERELL, Comment. in STOLL Aphorism. de febribus. 8.° Vol. 6. Vindob. 1788. Vid. Tom. I. p. 183. seq.
HOME, Principia Medicinae. 8.° Amstelod. 1766. p. 101. seq.
MORGAGNI, De sed. et caus. morb. 4.° vol. 3. Ebrod. Epist. I. art. 12.
Salius Diversus, De particul. affect. 4.° Bononiae 1584. Cap. I. p. 219.

CAP. VII. GLOSSITIS, SIVE LINGUAE INFLAMMATIO.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens cum frigore, quod protinus calor immodicus excipit; linguae dolor, rubor et tumor durus; summa hujus organi sensilitas; loquela impedita; magna

deglutitionis difficultas; dolor et tumor magis magisque increscunt; salivae spissioris et viscidae continuus ex ore fluxus; respiratio difficilis; tussis valida; capitis dolor et vigiliae fere continuae aegrum vexant; lingua valde tumida haud moveri potest, et in molem aucta sponte protruditur, ideo os semper hians remanet; facies nunc rubra, nunc pallida, tristis et sudore obtecta; aliquando palatum, ac gingivae excoriatae apparent; sitis et fames urgent; pulsus durus, ac frequens; urinae parcae et rubrae; cutis calor urens. Si inflammatio superficiem aut aliquam linguae partem tantum occupat, symptomata sunt mitiora; gravissima vero si totam linguae substantiam invadit, summo cum suffocationis periculo. Morbus hic intra quinque vel septem dies judicari solet. Resolutione, rarius suppuratione, et nonnunquam gangraena terminatur. Si glossitis resolvitur, quarto morbi die lingua copioso induitur lymphae coagulo, et sexto sudor universus apparet, urina sedimentum lateritium deponit et symptomata paullatim remittunt. Si linguae tumor perdurat et dolor pulsatilis fit, si aliqua hujus organi portio, quae magis tumida

est, colorem induit albidum et mollis evadit, tunc suppuratio perficitur.

CAUSAE.

Causae sunt quae coeteras inflammationes producunt. Incauta ciborum masticatio; dentis acuti aut cariosi actio; vesparum punctio; variolae; aphtae; calculi salivares; angina tonsillaris; linguae vulnera; tumor a morbo venereo, aut a scirrho atque cancro; fraenuli post partum laesio; praeparationes mercuriales; nimia aquae frigidae ingurgitatio, corpore antea calefacto; pedum sudor suppressus; balnea frigida; haemorrhoidum vel mensium suppressio; rheumatismi retrocessio.

PROGNOSIS.

Morbus valde periculosus et acutus est; nam intra quinque vel septem dies aegrum enecat. Si cito non resolvitur; si loquela, et deglutitio perit; si febris magis accenditur, et lingua praetumida respirationem difficilem reddit, suffocationis periculum imminet.

CURA.

Acutissimo huic morbo ocyssime subveniendum. Venae sectio generalis et topica cito est adhibenda, praecipue e vena jugulari aut ranina, quam aliquando repetere juvat; cucurbitulae cruentae tergo; hyrudines circa mentum vel ad linguae apicem appositae; alvi purgatio; pediluvia; cataplasmata emollientia collo admota; regimen antiphlogisticum; enemata laxantia; vaporum aquae calidae inalatio; semicupium; gargarismata ex lacte tepido, vel ex decocto emolliente cum melle et nitro. Si suffocationis pericula imminent linguae scarificatio. An laringotomia? Inflammatione peracta, si magna sit debilitas, opium; camphora; epispastica; cinchonae decoctum; vaporis aromatici inalatio.

Burserius, Loco cit. Tom. III. §. 366.
Bloedau, Diss. de Glossitide etc. Jenae 1795.
Double in Sedillot, Jurnal de Medicine Tom. XXVIII. p. 259.
Frank, loc. cit. Lib. II. Ord. II. §. 163.
Raggi, Sulla Glossitide. 8.° Pavia 1809.
Reil, loc. cit. Vol. 2. P. II cap 9. §. 125. seq.
Vogel Aug., loc. cit. P. I. §. 180. seq.

CAP. VIII. OTITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens cum rigoribus; dolor auris, gravis, ardens et pulsatilis, praecipue si inflammatio partes auris internas occupet; summa anxietas; capitis dolor ingens; pervigilium; delirium; nonnunquam convulsiones et animi deliquia; vomitus; auditus modo acutissimus, modo obtusus; pulsus, initio morbi, durus, plenus et frequens; morbo aucto, debilis, humilis et depressus; urina parca et rubra. Morbus hic in internum et externum dividi solet; si externe, meatus tantum auditorius quadam erysipelacea inflammatione corripitur; si vero internas aurium partes invadit, timpani membrana, ejusque cavum et labyrinthum gravissima inflammatione laborant. Quandoque otitis resolvitur, crebrius in suppurationem desinit.

CAUSAE.

Causae vel externae vel internae esse possunt. Externae sunt, irritatio a corpore

alieno in aurem illapso; contusio; insecta et vermes vel in eam ingressi, vel innati; cerumen exiccatum; concussio; vulnera; capitis laesiones; ossium caries; frigus capiti aut pedibus calefactis admissum. Internae sunt, auris membranarum affectio rheumatica; arthritis; variolae; morbilli; achores; exanthemata; scrophula; in pueris dentis molaris eruptio difficilis; subitae et vehementes tempestatum, atque aeris vicissitudines; haemorrhagiae suppressae; colluvies gastrica; hypochondriasis.

PROGNOSIS.

Inflammatio quo penitiores auris partes occupat eo gravior et periculosior, saepe enim septimo die aegrum jugulare potest. Narium haemorrhagia; sudores profusi; urina copiosa sedimentum lateritium deponens; materiae purulentae, serosae, acris, vel subcruentae ex aure fluxus; fausta sunt signa. Dolor atrox; delirium ferocissimum; pyrexia aucta; convulsiones; sopor; loquelae defectus; syncopes frequentes et extremitatum frigus, infaustum morbi eventum denunciant. Juvenes magis periclitantur quam

senes; aurium ulcera difficillime curantur, et pluries in surditatem degenerant.

CURA.

Venae sectio generalis repetita; hyrudines retro aures; cucurbitulae cruentae; remedia emollientia, ex lacte vel malvae decocto auri externe sunt admovenda; pediluvia; gargarismata emollientia; olei amygdalarum cum lacte tepido misti per vices in aurem instillatio; clysmata emollientia in alvum injicienda; cathartica lenia; corpora aliena in aure irrepta citissime educi debent; insecta oleo, vel absintio aut aliis amaris remediis necanda, et melle aut gossypio immisso sunt extrahenda. Si signa adsint suppurationis, emollientia cataplasmata; vapor aquae tepidus in aurem mittendus. Disrupto abscessu ulcus detergendum cum hordei decocto, melli despumato, mixto.

Brotbeck, Diss. de Inflamm. aurium. Tubing. 1667.
Burserius, loc. cit. Tom. III. Cap. XIII. §. 344. seq.
Frank, loc. cit. Tom. II. Lib. II. §. 156. seq.
Gilibert, Advers. Praet. 8.° Lugd. 1791. pag. 141.
Vogel Aug., loc. cit. Tom. I. §. 170. seq.
Zacutus Lusit., Prax. Hist. Lib. VII. obs. 23.

CAP. IX. CYNANCHE TONSILLARIS.

SYMPTOMATA.

Membranae faucium mucosae, praecipue uvulae, veli penduli palati et tonsillarum dolor, tumor, rubor; magna deglutiendi difficultas; angustiae in faucibus sensus; oris fauciumque viscositas; assidua et molesta muci excretio glutinosa; synocha; tumor primum vulgo in alterutra tonsilla ubi decrescens in alteram transit; nulla vel parca admodum per nares respiratio, neque haec quoad caetera multum laeditur; faciei interdum rubedo; muci in faucibus secretio copiosa; cibi potusque per nares regurgitatio; pulsus validus, durus et frequens; vox rauca, vel acuta, vel nasalis; continuus ex ore salivae fluxus; si tonsillae nimium tument, aeger ob instantem suffocationis metum, ac ob tussim somno indulgere non potest. Auris internae atque tubae Eustachianae dolor; auris durante deglutione crepitus; aegri saepe surdi evadunt. Morbo aucto, facies tumida et livida; capitis dolor ingens; prominent et ful-

gent oculi ; vigiliae ; alvi constipatio ; delirium ; sitis magna ; anxietas summa : inflammatio nonnunquam magnopere procedit ut laringi communicetur, et spiritus afficiatur.

CAUSAE.

Omnes causae, quae inflammationem producunt ; frigus collo applicatum ; exercitatio vehemens oratoria ; potus aquae frigidae ; dispositio scrophulosa ; stimuli gutturi inhaerentes. Juvenes, rufi et pletorici huic morbo valde proclives evadunt. Tempus vernale atque boreales plagae ad hunc morbum praedisponunt.

DIAGNOSIS.

A cynanche maligna distinguitur, febre comitante ; pyrexia in hoc morbo, synocha est cum pulsu forti, in altero typhus cum insigni virium jactura et exanthematibus. In angina maligna, crustae mucosae, coloris cinerei vel albescentis, quae ulcera obducunt, in faucibus apparent ; quae in angina tonsillari haud conspiciuntur.

PROGNOSIS.

Terminatur, frequentissime resolutione, suppuratione, raro gangraena; pyrexia lenis, respiratio libera, tumor externus, fausta sunt symptomata; si vero inflammatio est valida, vel si in alium morbum, ut in pneumoniam vel in encephalitidem transit, in praecipiti est res. Mortem imminentem ostendunt oris spuma, lingua tumida et purpurea; estremitatum frigor; pulsus parvus, debilis et intermittens.

CURA.

Sanguinis missio generalis; jugularis venae incisio, si inflammatio nimis urgeat; hyrudinum circa guttur applicatio; cucurbitulae cruentae; vomitoria praecipue sub morbi initium; epispastica et rubefacientia collo admota; alvi purgatio praecipue cum calomelano; regimen antiphlogisticum; vaporis aquae calidae et aceti inalatio; gargarismata resolventia; fomenta, panno ex lana, aqua calida imbuto, dein compresso et circa collum applicato; si minitetur suppuratio fo-

imenta et cataplasmata sunt utenda; si metuetur suffocatio tonsillarum scarificatio, vel aetheris et aquae calidae inalatio; Laryngotomia?

Burserius, loc. cit. Tom. III. Cap. XVII. §. 365. seq.
Boulland Quaest. Medic. 1750.
Eyerel, Comment. in Stoll sup. cit. Tom. I. p. 295.
Girtanner, Malattie dei bambini. 8.° Vol. 2. Venez. 1803. Vol. I. pag. 45. seq.
Raggi, Sulla Cinanche Tonsillare, e sulla Laringotomia. 8.° Pavia 1811.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. II. §. 131 - 159.
Vogel Aug., sup. cit. Tom. I. §. 182 - 191.

CAP. X. CYNANCHE MALIGNA.

SYMPTOMATA.

Morbus hic a signis, in aegris, diversis, diversimode incipit; plerumque adsunt languor et lassitudo, per dies plurimos saepe manentia; horrores crebri; nausea; anxietas; eodem tempore vel brevi post, calor urens et intensus, dolor capitis, cervicis rigor, faucium molestia et raucedo incidunt; uvula, tonsillae ac glandulae maxillares intumescunt et florido colore nitent, mox

supra partes affectas, maculae albae vel cinereae, serpentes, coeuntes comparent et fauces crustis crassis obducunt; his decedentibus, ulcuscula subjacentia se ostendunt, eodem tempore coryza acris humorem foetidum effundens, labia naresque rodit; infantes diarrhoea tentantur; in adultis vero alvus saepius durescit; facies nunc rubra est et tumida, num pallida; oculi videntur humidi et inflammati; pulsus, ab initio usque, sunt plerumque celeres, parvi, crebri, et abnormes; respiratio strepens et rauca evadit; urina primo cruda et serosa, postea bile tincta; deglutitio non valde laesa, sed impedita; odor in faucibus ingratus; lingua humida et muco saepe obducta. Eruptione accedente, vel decedente, pyrexia raro imminuta; glandulae parotides tument et dolent; cervix aedematosa; vox rauca et strangulatoria; haemorrhagiae per uterum, anum, aut per nares; symptomata vespere adventante ingravescunt, et mane remittunt; magna virium prostratio, delirium et coma superveniunt; cutis aspera et arida. Secundo tertiove die, primo circa faciem collumque efflorescit cutis maculis clare rubris, serpentibus, tandem coeuntibus, cor-

pus totum obducentibus, manibus extremisque digitis rigidis et tumidis. Eruptio circa diem quartum plerumque disparet, et cuticula disquamatur; morbo procedente si gangraena esophagi usque ad ventriculum, et tracheae ad pulmones serpit, vel si ataxiae signa accedunt, aeger inter diem tertium et septimum e vivis eripitur. Morbus hic pueros quam adultos, mulieres quam viros, debiles et valetudinarios invadit; se se monstrat praecipue autumno et initio veris, praecedente calida tempestate.

CAUSAE.

Contagium.

DIAGNOSIS.

A cynanche inflammatoria dignoscitur angina maligna, pulsu, deglutitione parum difficili, maculis cinereis et serpentibus, respiratione strepente et febris typo. Maligna frequentissime per autumnum grassatur et est contagiosa; inflammatoria maxime vere infestat, et contagio numquam se se diffundit. Utraque ab horrore incipiunt; sed maligna frequentius vomitu, al-

vi profluvio, dolore capitis acuto, quam inflammatoria stipatur. In illa pulsus sunt celeres, parvuli, inaequales, aliquando graves et undosi; in hac frequentes, validi, duri.

PROGNOSIS.

Morbus nimium fallax et semper periculosior, praecipue in pueris. Periculum pyrexiae violentia et gangraenae proclivitate est aestimandum; ulcerum livor; spiritus et coryza foetide olentes; diarrhoea violenta, rigor, pulsus debilis et parvus; corpus aedematosum; delirium et coma perdurantia; anxietas permagna et inquietudo; exanthemata retropulsa, vel livida; sanguinis praecipue e naribus fluxus, funestum morbi eventum denunciant. Signa fausta sunt, mitior ulcerum species; eruptione prodeunte, febris remissio; ea in squamulas abeunte cum altera remissione; tumor erysipelaceus; sudores lenes, universi; crustis a faucibus delapsis, respiratio libera; somno, cibi desiderio et aliis bonis notis redeuntibus.

CURA.

Morbi initio emetica repetita; laxantia vel enemata lenia, alvo postulante; summae virium debilitati occurritur cinchona, vino, opio, camphora, seneka, serpentaria, gargarismatibus antisepticis; pediluvia; mundities summa; aeris puri libera admissio et alia remedia ad typhum graviorem aptata; ulcerum foetor injectione frequente aluminis in aqua soluti amovetur, nempe aluminis uncia dimidia ad aquae libram unam; epispastica invicem excipientia; acidi carbonici, vel myrrhae et camphorae ex aceto et melle coctis, vaporum inalatio. An aquae frigidae corpori nudato affusio? An hydrargyri praeparationes?

Araeteus, Acut. Lib. I. cap. 9.
Aurivillius, Diss. de Angina infantum etc. Upsal. 1764.
Brugnone, Storia della Squinancia gangrenosa ec. 8.° Turin. 1777.
Cortesius, Miscell. Med. Dec. IX. Fol. Messanae. 1526. pag. 696-704.
Foglia, De faucium ulceribus. 4.° Neap. 1564.
Fothergill, An account of the sore Throat etc. 8.° Lond. 1751.
Ghisi, Lettere Mediche. 4.° Cremona 1729.
Girtanner, loc. cit. Tom. 2. p. 37. seq.

WALKER, Diss. de cynanche maligna. 8.° Edinb. 1787.
WITHERING, Diss. de angina gangraenosa. 8.° Edinb. 1766.
Vide etiam oper. sup. cit. BURSERII, FRANK, REIL, EYEREL, etc.

CAP. XI. CYNANCHE TRACHEALIS.

SYMPTOMATA.

Adoritur plerumque infantes lactationis tempore peracto, vel pueros ante duodecimum annum; nonnunquam vero etiam adultos aggreditur. Morbus hic plerumque incipit languore ac molestia et frequenti frigore, cui calor succedit, cum dolore ad partem tracheae obtuso, tumore fere nullo in faucibus apparente; nonnunquam tussis levis, aliave symptomata catharralia praecedunt; supervenit raucedo clangosa loquelam tussimve comitans, quasi ex tubo metallico vox prodiret, quae galli cantui, canis latrantis aut gallinae pipientis voci confertur. Facies vel pallida est, vel rubra, mox livida tumet; sitis urget; respiratio quae morbi initio parum afficiebatur, gradatim difficilior fit cum inspiratione strepente; suffoca-

tio minitatur; majori molestia inter dormiendum trahitur spiritus, quam inter vigilandum; somnus brevis et turbatus; tussis brevis, interrupta plerumque sicca urget; si adsit expectoratio, materies purulenta fimbriis membranaceis mixta, vel concretiones tubulatae aut filamenta quasi dentata, tussis ope ejiciuntur; plerumque maxima ad somnum proclivitas; adsunt sitis magna, caloris ingratus sensus et inquietudo; caput dolet; sonus stridulus respirationem comitatur; deglutitio parum minimumque impeditur; manus pedesque tument; perspiratio parca, et urina primo est limpida postea turbida et sedimentum mucosum deponit; in faucibus nihil morbidi ut plurimum conspicitur, aliquando tamen tonsillae et lingua lente intumescunt, rubent et muco obvestiuntur; pulsus initio fortis et durus, frequens et debilis evadit; synocha; morbo ingravescente respiratio difficilis fit et anxia; extrema tument et frigescunt, dum sudor copiosus e capite et pectore erumpit; sensibus illesis fruitur aeger, et nonnunquam cum strangulationis in faucibus sensu subito eripitur. Si morbus gravissimus est, aliquando intra horas viginti quatuor, et

frequenter intra duos vel tres dies strangulatur.

CAUSAE.

Frigus; atmosphaera frigida et humida; exercitatio violenta; crebra vociferatio irritando tracheam; aetas infantilis; exanthemata, uti variolae, scarlatina etc.; quaecumque debilitant vel pulmones irritant huic morbo praedisponunt, eos praecipue, qui pulmonum morbis laborant.

DIAGNOSIS.

Peculiari vocis sono et constrictionis circa laryngem sensu, facile dignoscetur. Differt a cynanche tonsillari, quia non tument tonsillae et deglutitio semper illesa est. Differt a Pneumonia, nam in hoc morbo, dolor sive pungens sive obtusus, praesertim sub inspiratione auctus, semper aliquem thoracis partem infestat. Ab asthmate dignoscitur, hic enim morbus vix aut ne vix quidem, primis aetatis annis adoritur, et semper sub paroxysmis grassatur, gutturis aut faucium tumor nullus, nec vox stridula est. Inter catarrhum et cynanchem tra-

chealem fines haud accurate determinari possunt, iis enim eadem sedes. Sed si hi morbi suam jam induerint formam, facillime distingui possunt; cynanche enim trachealis cito vocem propriam et respirationis difficultatem recipit. Tandem a Pertussi dignoscitur; quamquam enim haec pueros ejusdem aetatis quam cynanche trachealis adoriri solet, tamen magis gradatim accedit, certaque tempora servat; doloris et tumoris tracheae plane expers est, tussis longe gravior, sed respiratio rarissime est difficilis, et paroxysmus muci viscidi excretione plerumque finitur.

PROGNOSIS.

Respiratio cum strepitu valde difficilis; anxietas magna; pyrexia vehemens; tussis sicca, infausta sunt symptomata. Membranaceae materiae expectoratio; respiratio libera; vox parum mutata, fausta sunt omina. In cadaverum incisione pulmones plerumque naturales videntur, interdum mateteria alba vel purulenta repleti; internae parietes tracheae atque bronchiorum, plerumque obducuntur quadam concretione tu-

bulata, vel lamina materiae flavescentis et pulposae, quae caveae imaginem refert, unde depromitur. Hoc singulare corpus albescentis est coloris, modo crassum, modo durum et tenue, nonnunquam molle et fere solutum, tracheae haud firmiter adhaerere videtur, nam sine difficultate separari potest.

CURA.

Si Diathesis adest hypersthenica, in robustis praecipue et pletoricis, venae sectio; hyrudines quam prope parti affectae sunt admovendae; emetica ad vomitionem nauseamque ciendum; alvi purgatio lenis; calomelani pauca grana repetita; digitalis purpurea; aqua lauri cerasi; praeparationes antimoniales; polygala seneka; aquae calidae vaporum inhalatio; fomenta, vel cataplasmata emollientia gutturi applicata; balneum tepidum; regimen antiphlogisticum.

Brera, Giornale di Medicina Pratica T. II. p. 311.
Crawfort, Diss. de Angina stridula. 8.° Edinb. 1771.
Ghisi, Lettere Mediche sup. cit.
Girtanner, Oper. sup. cit. Tom. II. Cap. 13., p. 78.
Home, An Inquiry into the nature, cause and cure of the croup. 8.° Edinb. 1765.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. II. P. II. §. 160-177.

ROSENSTEIN, Delle malatt. dei bambini. 8.° Milano 1780. pag 396. seq.
RUBINI, Riflessioni sulla malattia comunemente denominata Croup. 8.° Parma 1813.
SEDILLOT, Journal de Medecine et Chirurg. ann. 1812.

CAP. XII. CYNANCHE PHARINGEA.

SYMPTOMATA.

Rubor in imis praesertim faucibus, deglutitio maxime impedita, dolentissima; potulentorum per nares regurgitatio; respiratio satis commoda; febris synocha; tussis vehemens, et sicca. Inflammatio ad musculosas pharingis partes extenditur; adest calor, ardor, et rubor. Easdem causas ac cynanche tonsillaris, et eamdem medendi rationem postulat.

CAP. XIII. CYNANCHE PAROTIDAEA.

SYMPTOMATA.

Tumor externus parotidum, et maxillarum glandularum magnus, primo in maxil-

lae inferioris angulum comparens, coloris cutis immutatio et leve integumentorum oedema; respiratio et deglutitio parum sunt laesae; febris synocha plerumque levi faucium tumore recedens; tumor autem modo planior, modo eminentior, ita ut totam faciem invadit vultumque deformet: mammae in foeminis, et testes in maribus afficiuntur. Cynanche parotidaea nonnunquam epidemice grassatur; parotidum tumor tactui renitens, tentivum dolorem movens, maxillares glandulas, vel glandulas colli attingit, deglutiendi potestate imminuta, rubore modo nullo, vel levi, modo erysipelaceo; pyrexia vehemens est, virium languor et dejectio, nausea, vomitus substantiae viridis, crebra suspiria; anxietas, inquietudo, et facilis in lipothymiam lapsus, praecipue situ erecto. Septima, nona, vel undecima die, detumescentibus parotidibus, scrotum dolet, tumet et rubet in viris; tumor et dolor ad mammas, lumbos et pubim foeminas exercet, quales imminentes mestruae purgationes afferre solent; aliquando etiam testiculus alter, raro ambo dolent et tument; febris major fit et inflammationis phoenomena associantur.

CAUSAE.

Tempestatum varietates insolitae; atmosphaera humida; frigus susceptum; scrophulae; lues venerea; scorbutus; febres acutae; parotidis inflammationes epidemicae pueros, atque adolescentes praeceteris corripere solent, quandoque vero nulla aetas sexusque nullum immune ab hoc morbo remanet.

PROGNOSIS.

Pyrexia vehemens, vel encephalitis tumori mammarum, vel testium retrocessioni superveniens; sitis magna; anxietas; vigiliae; dolor capitis excrucians; facies universe tumida; infausta sunt symptomata. Urina copiosa; sudor profusus ex tota corporis superficie erumpens; alvi profluvium, sanguinis e naribus profusio, quarta vel septima die superveniens, morbum facile solvunt. Testis tumor vel resolvitur intra aliquot dies, vel in ulcus abit testes nonnunquam destructurum.

CURA.

In genere solummodo requiritur regimen antiphlogisticum, solius naturae viribus paucorum dierum spatio persaepe decrescit, et resolvitur; corporis quies, fomenta tepida et emollientia, diluentia, unctiones ex oleo et fotus cum exquisita diaeta, ad resolutionem accelerandam sufficiunt. Si inflammatio gravis est, et pyrexia vehemens, praecipue si aeger aetate floret, venae sectio etiam repetita, cathartica lenia: atsi mammarum aut testium tumore recedente, augeatur pyrexia cum encephalitidis signis, vel stupore, capitis fomenta, vesicatoria, et alia encefalitidi idonea sunt usurpanda.

Burserius, loc. cit. Vol. III. Cap. XV. §. 356. seq.
Comment. de Bonon. Scient. et Art. Instit. Tom. V. P. I. pag. 117. seq.
Jacobi, Diss. de angina parotidaea. Gotting. 1796.
Lieuteaud, Synopsis sup. cit. Lib. 2. Sect. 2. p. 300.

CAP. XIV. PNEUMONIA.

SYMPTOMATA.

Frigore, horrore, aucto calore, aliisque synochae signis adoritur; paucis horis elapsis subsequuntur symptomata jam jamque memoranda; dolor lateris auctus, fixus, pungens (nonnunquam vero obtusus cum ponderis sensu) saepissime sextam, aut septimam costam occupans, quandoque hinc ad scapulas, illinc ad sternum, aut clavicolas jaculans; respiratio perpetuo difficilis sub inspiratione aucta, saepe non nisi trunco corporis erecto exercenda; si lateris dolor pungens sit inspiratione augetur; decubitus in latus affectum, vel integrum molestus, nonnunquam in dorsum commodior; aliqua viscera abdominalia aliquando affici videntur; tussis major, minorve ab initio concitatur, dein crebra, dolentissima et saepe horrisona comitatur, perque totum morbi decursum aegrum vexat; primo expectoratio est nulla, vel parca, postea materies sputu rejecta colore, quantitate, et spissitudine variat, et saepe sanguine tingitur, mo-

do crassa, et purulenta, modo viscida, et tenuis; facies tumida est, et purpurei coloris; oculi, et facies rubescunt, vultus saepe summae anxietatis specimen exhibet; oculi suffunduntur, vel etiam obtenebrantur; lingua quoque arescit, aut viscido nigro, flavoque obducitur muco, et aliquando in rimas dividitur dolentes; sanguis a vena apte eductus superficiem coriaceam albam fere exhibet; sed in pneumonia acutissima uti in quibusdam aliis phlegmasiis, aliquando sanguis missus et jam concretus, superficiem coriaceam albam haud ostendere videtur; pulsus fit frequens, plenus, durus atque citatus, nonnunquam vero mollis et debilis. Haec plerumque comitantur anorexia, nausea et vomendi cupiditas, cephalalgia. Inflammatione undique se diffundente, morbum graviorem esse oculorum languor, delirium et nonnunquam coma testantur; anxietas et inquietudo urgent, extrema frigescunt, arteriarum pulsus celerrimi, quam maxime debiles, et intermittentes, vel ad extrema prorsus cessantes, respiratio denique difficillima evadit. Tandem deficientibus viribus, sudore circa caput et pectus erumpente, supprimuntur sputa, ar-

tus convelluntur, et suffucatione supervenIente mors e medio aegrum tollit. Pneumonia terminatur resolutione, suppuratione, gangraena, effusione, vel exsudatione a pleurae interna superficie.

CAUSAE.

Causae remotae sunt, anni tempus certum, hyems, et ver; temperamentum sanguineum; perspiratio imminuta, aut suppressa; potus spirituosi; aqua frigida corpori calefacto immissa; balnea nimis calida; exanthemata retropulsa; aetas inter quadraginta et sexaginta; vita ignava, aut sedentaria; prava thoracis conformatio; morbi praegressi, uti catharrus gravis, rubeola, variolae, angina, pleuritis etc.; exercitatio vehemens pulmonum, ut altius loquendo, cantando, vel fistulam tubamve sive diutius, sive vehementius inflando; causae synocham inducentes; frigoris, et caloris vices; inalatio vaporum acrium, ut fumus arsenici, sulphuris, acidorum mineralium; vulnera aut externae contusiones; aeris constitutio. Causa proxima est pleurae, vel pulmonum actio inflammatoria.

DIAGNOSIS.

Pneumoniam inter et alios morbos qui eam referunt facilis diagnosis. Pleurodynem sive dolorem musculorum intercostalium ex rheumatismo satis designant, pars affecta tactu dolens, tumor et rubor externus, praecipue si dolores rheumatici in aliis corporis partibus praecesserint. A carditide facile distingui potest; in hoc enim morbo symptomata graviora sunt, et adsunt anxietas magna, pulsus inaequalis, palpitatio cordis et syncope. Pneumonia ab hepatitide dignoscetur, difficili in latus affectum decubitu, dolore non pressione aucto; singultu; partis situ. Dignum est notatu in pneumonia abesse dolorem in hepatitide fere semper praesentem esse ad clavicolam, et summum humeri dextri. Gastritidem, anxietas, epigastrii ardor, ac dolor pressu et ingestis quibuslibet auctus, singultus, vomendi cupiditas, et ingesta protinus ejecta ab ea distinguunt.

PROGNOSIS.

Pyrexia vehemens, respiratio valde difficilis, tussis crebra, vehemens, dolores exasperans, dolor ab altero latere in alterum transgressus, anxietas, et inquietudo auctae; si aeger neque in alterutrum latus, neque in tergum cubare possit; delirium, respiratio repente curta, et celer; facies turgida, et livida; sudor parcus, viscidus e capite et cervice promanans; pulsus irregulares, infausta sunt symptomata. Materiae subflavae, spissae, sanguinis aliquantulo tinctae, sine tussi vehementi, expectoratio libera; haemorrhagiae naribus, vel venis haemorrhoidalibus; diarrhoea biliosa; urina copiosa, vel sedimentum deponens, vel eruptio erysipelatosa partes externas occupans, fausta sunt signa.

Humoris spissi, albidi, subflavi, sanguinis aliquantulum striati, facilis excretio; urina sedimentum lateritium, vel album, puriforme et copiosum deponens, sudores calidi abundanter effusi, epistaxis, et haemorrhois, vel forsan menses resolutionem testantur.

Suppurationem futuram denunciant in-

flammationis symptomata perstantia ad diem decimum quartum, sed aliquandiu moderatius; jam factam testantur doloris et sputi remissio, spirandi difficultate manente; horrores leves, febris hectica, tussis, et dispnoea auctae, decubitus in latus affectum facillimus, et ponderis sensus in thorace. Materies vomicae disruptae per varias semitas ruere potest. Si pulmones, pleurae costas obtegenti vel diaphragmati adhaeserint, pus vel foras exit, vel in cavum abdominis irrumpit; si in cavum thoracis expanditur empyema constituit, si vero in bronchia suffucationem inducit; effusionis symptomata suffocationem inducentia sunt, respiratio subito abbreviata, accelerata, nonnisi trunco corporis erecto exercenda, pulsus debilis est et maxime frequens.

Gangraenam instantem indicant, dolor et tensio subito cessantes, expectoratio sanguine tincta, vel materia nigricante commixta, halitus quam maxime foetidus, vultus maestus, oculi suffusi, arteriarum pulsus debiles, vel creberrimi, dejectiones frequentes viridesque, urina rubra, vel sedimentum nigrum deponens, sudores frigidi per caput, et pectus erumpentes, deli-

rium mite tendinumque subsultus, finem statim imponunt.

Effusio, vel sanguinis, vel humoris serosi in telam cellulosam pulmonum aut in bronchia ipsa, ut patet ex cadaverum sectione, vasa aerifera comprimendo sanguinis circuitum sistunt, indeque oritur suffocatio. Effusionis symptomata sunt respiratio subito accelerata, non nisi trunco corporis erecto exercenda, virium prostratio, vultus omnino lividus, inspiratio difficillima, cessatio doloris repentina, oppressionis sensus ingens, pulsus debilis et maxime frequens. Hisce omnibus continuo urgentibus, expectoratione prorsus cessante, sequitur suffocatio.

Ex superficie pleurae inflammatae fit quandoque exsudatio, quae partim viscida et tenax facta, adhaesiones pulmonem inter et pleuram diversimode inducit; materies exudata modo tenuis et serosa apparet, ac in thoracis cavitate accumulata hydrotoracem gignit, modo crassa et densa pseudomembranae formam induit, uti videtur saepe in cadaverum sectionibus.

CURA.

Ad imminuendam vasorum actionem auctam in toto corpore et praecipue in parte inflammata juvant, sanguinis missio cita, larga, repetita secundum symptomatum violentiam, et aegri vires; hyrudines, vel cucurbitulae cruentae ad partem affectam sunt admovendae; epispastica repetita thoraci applicata, laxantia lenia, et enemata emollientia; diluentia tepida acido vegetabili, vel syrupo simplici grata reddita; demulcentia mucilaginosa; regimen antiphlogisticum; vomitoria, ut antimonium tartarisatum refracta dosi ad nauseam solummodo ciendam, cathartica lenia; aqua distillata lauro-cerasi, vel acidum prussicum aqua dilutum? Inflammatione imminuta, sputorum rejectionem liberam promovent, tussimque levant expectorantia. Aquae calidae vapores in pulmones sunt excipiendi; pediluvia; scilla, gummi ammoniacum, poligala seneka; kermes minerale.

Baillie, Anatom. Patolog. sup. cit.
Burserius, loc. cit. P. II. Cap. IV. §. 97. seq.
Eyerel, Comment. sup. cit. Tom. II. pag. 62. seq.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. III. §. 183. seq.
Morgagni, De sed. et caus. morb. sup. cit., Epist. Anatom. XX., XXI.
Moseley, Diss. de peripneumonia vera, 8.° Edinb. 1780.

REIL, Oper. sup. cit. Vol. II. P. II. §. 182. seq.
TRILLER, De pleuritide Comment. 8.° Venet. 1753.
VERNA, Princeps acut. morb. pleuritis etc. 4.° Venet. 1713.

CAP. XV. PERIPNEUMONIA NOTHA.

SYMPTOMATA.

Adsunt frigus, calorque alternatim; lassitudo; tussis humida; muci viscidi et opaci, expectoratio; doloris obtusi, seu potius ponderis et angustiae sensus, in aliqua thoracis parte; capitis dolor immanis, nonnunquam vomitus; sitis modica; pulsus arteriarum tenues, modo inaequales, ac debiles cum anxietate praecordiorum et magna pectoris oppressione; dispnoea; tussis nunc continua, vehemens et impetuosa, nunc pauca est; vertigo vel somnolentia; pyrexia plerumque nulla, vel mitis; urina pallida; lingua impura, et albido obducitur muco; fugax genarum rubor; animus aliquando deficit; cordis palpitatio; anxietas summa; vultus lividus vel plumbei coloris, ungues lividae; calor cutis vix auctus; summa vi-

rium debilitas; sanguis e vena emissus obscure lividus, vel tenuis est; pulmonum coarctatio, quae nonnunquam adstantium auribus percipitur, quoties tussit aeger; frigent extrema.

CAUSAE.

Anni tempus; ver, et autumnus; subitae caeli mutationes; catarrhi priores. Morbus hic, senes, debiles, laxos et obesos, liquoribus spirituosis plus aequo addictos aeremque palustrem incolentes, tempestatibus praesertim pluviosis, adoritur, ac hieme, vel nascente vere grassatur.

DIAGNOSIS.

A pneumonia cognoscitur, pyrexia miti, vel omnino absente, dolore, calore sitique, minus violentis; ab asthmate dignoscitur dispnoea minus vehemente, et ea non per intervalla subeunte.

PROGNOSIS.

Pyrexia levis vel nulla, muci expectoratio facilis, dispnoea gradatim cessans, res-

piratio facilis, sudor universus e tota cutis superficie manans, arteriarum pulsus molliores et ampliores, signa sunt bona. Pyrexia vehemens subito invadens; respiratio difficilis et anxia; strepitus pectoris a redundante sputo; pulsus parvi, debiles, vel inaequales et intermittentes; sopor, insensibilitas, vel sensuum hebetudo; extremorum frigiditas, sudor viscidus, frigidus et densus e capite, collo, et pectore erumpens; infausta sunt signa.

CURA.

In hujus morbi curatione, magna cum circumspectione agere debemus, utpote qui semper periculosus, et saepius laethalis est, idque eo magis, cum symptomata initio mitiora facile in neglectum inducere queant. Venae sectio plerumque obest; sed si dyspnoea, et angustiae sensus urgeant, caute est adhibenda, si vires admittant; cucurbitulae cruentae humeris sunt applicandae; emetica tali quantitate data, ut nausea moveatur, praecipue ipecacuanha; epispastica invicem excipientia thoraci admota;. laxantia lenia et enemata, diluentia, expectorantia;

balneum tepidum; scillae praeparationes; serum sinapinum, melle dulcificatum; kermes minerale; gummi ammoniacum; sulphur auratum antimonii; seneka; assa foetida; an digitalis?

BALLONIUS, Opera Omnia, 4.° Vol. 4. Venet. 1734. Vid. Vol. 2. Cons. I. n. 6. 27. 74. 94.
FRANK, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. III. §. 188.
HUXAM, De febrib. sup. cit. pag. 149. seq.
REIL, Oper. sup. cit. Vol. II. P. II. §. 207. seq.
SARCONE, loc. cit.
SYDHENAM, Opera omnia, Vol. I. Cap. IV. pag. 168. seq.

CAP. XVI. CARDITIS.

SYMPTOMATA.

Dolor pungens, pertinax, angens, sub sterno ad mammam sinistram porreptus, seu ponderis sensus, quasi saxum ingens cordi incumberet, cum magno calore interno, praecipua sunt symptomata; his accedit, cordis turbatus et concitatus motus, ita ut modo contremiscere, modo circumvolvi videatur; pulsus arteriarum irregulares omnimodo sunt, vel intermittentes, sini-

stri lateris magis inaequales, quam dextri, rarius naturales. Pyrexia vehemens est, incipit rigore, dein animi deliquiis frequentibus, magna anxietate atque extremorum frigore comitari solet; nonnunquam febris remittentis tipum servat et recurrens symptomata adauget. Respiratio difficilis est, ut dorso incumbere nequeat aeger, sed vel pronus sedeat, vel laevo lateri inniti cogatur; palpitatio praecordiorum; vomitus porraceus; singultus; hydrophobia. Facies nonnunquam tumida, vultus modo truculentus, oculi truces, genae lividae; modo pallens et tristis vultus, praecipuae sub morbi initio; acies oculi imminuta; delirium ferocissimum; jactatio continua; convulsiones. Inflammatio aut cor et vasa majora, aut pericardium corripit. In cadaverum sectione cordis superficies pure obducta, vel pericardio adnexa, aut gelatinosa tunica cincta, maculas albas, vel filamenta pilis hispidis simillima demonstrat. Pericardium rubrum, vasis turgidis cinctum, vel sero, aut sanguine plenum; textus carnosus cordis flaccidus, exesus. Cor, mole auctum, abnorme, vasa majora ossea, vel concretionibus poliposis referta videntur.

CAUSAE.

Vulnera mediastini; pleurae vel pulmonum inflammatio; exhantemata retropulsa; synocha vehemens; animi pathemata violentia; blenorrhoea genitalium diuturna; catarrhi pertinaces, rheumatismus; siphilis.

PROGNOSIS.

Eventus ut plurimum anceps; resolutione raro terminatur cordis inflammatio. Si a vulnere, lethalis, intra aliquot dies cum gravi haemorragia mors accedit.

CURA.

Venae sectio alternis horis repetita; arteriae temporalis, vel venae jugularis sectio; hyrudines; laxantia lenia, et enemata emollientia; regimen antiphlogisticum. Ad minuendam cordis et vasorum contractilitatem juvant, pulveris digitalis purpureae pauca grana; aqua lauri cerasi; acidum prussicum aqua dilutum; diluentia; si seri effusionis

in pericardio signa adsint, scilla, gummi ammoniacum; calomelani pauca grana.

Frank, Loc. cit. lib. II. ord. III. §. 204.
Salius Diversus, sup. cit. pag. 246.
Senac, Traité de la structure du Coeur, 4. Vol. 2, Paris 1749. Vid. Vol. II. lib. IV. cap. VII. pag. 380.
Sprengel, Instit. Medicae 8.° Vol. 4. Amstelod. 1813. vid. Vol. IV. cap. VII. §. 256.
Testa, Delle malattie del cuore. 8.° Tom. 3. Bologna 1810.

CAP. XVII. DIAPHRAGMITIS.

SYMPTOMATA.

Dolor transversum epigastrium, et ilia ipsa occupans, acutissimus, motu corporis, inspiratione, tussi, sternutatione, quolibet vomendi conatu auctus; respiratio brevis, interrupta, suffocativa, quiescente abdomine, solo quasi thorace peracta; singultus; deglutitio impedita propter diaphragmatis lacertos, annuli ad instar, aesophagum constringentes. Si inflammatio levis est, strepitu quodam, cibi in stomacum detruduntur; si vero gravis, deglutitio difficillime peragitur; disphagia; hydrophobia; anxietas et inquietudo magna; nonnunquam delirium fe-

rox, risus sardonicus et convulsiones; summa praecordiorum tensio, dolor et retractio, ut nullum quidem tactum perferre possint; pyrexia vehemens; calor continuus, ardentissimus; lingua arida et sitis ingens aegrum vexant; pulsus creberrimi; duri; vomitus inanes, vel aeruginosi. Morbo aucto, frigidus sudor frontem occupat; membra convelluntur, et frigent; ungues lividae, sopor, tremor tendinumque subsultus; tandem singultus inter et deliria mors scenam claudit.

CAUSAE.

Sanguinis naturalia profluvia suppressa; potus frigidi calente corpore; perspiratio imminuta, vel suppressa; ventriculi, hepatis, vel pleurae inflammatio; vulnera; contusiones; rheumatismi, vel arthritidis repercussio.

PROGNOSIS.

Pyrexia continuo vehemens, vigiliae protractae, singultus, extremorum perfrigeratio perennis, calor interne auctus, anxietas magna, subita doloris cessatio sine ullo reso-

lutionis signo; sudores frigidi et circa pectus erumpentes, funesta sunt symptomata. Urina post quartum morbi diem sedimentum copiosum deponens, haemorrhagiae e naribus, vel e venis haemorrhoidalibus; sudor ex universo corpore promanans, valetudinis spem afferunt.

CURA.

Ut in aliis viscerum internorum inflammationibus.

Bartholetti, Method. in Dyspnoeam. 4.° Bononiae 1633. Lib. IV. Cap. XX. pag. 245.
Commerc. Liter. Noric. 1731. pag. 208.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. III. pag. 179.
Huxam, Observ. de aere sup. cit. Vol. II. pag. 156.
Eyerel, Comm. sup. cit. Tom. II. pag. 292.

CAP. XVIII. PERITONITIS.

SYMPTOMATA.

Rigore, horrore, calore aucto aliisque inflammationis signis adoritur; dolor acutus, fixus, pungens ad quamdam abdominis partem, tactu, vel quovis motu corporis auctus; sub inspiratione, tussi et corporis erectio-

ne magis urgens; abdominis inflatio tensa et dolens, ut nec tangi prae dolore potest; lingua arescit et sorde obtegitur; vomitus biliosi; sapor in ore amarus; virium prostratio; delirium; anxietas; si gravior inflammatio, singultus; convulsiones; pulsus sunt exiles et contracti; sopor, et lethalis gangraenae symptomata.

CAUSAE.

Vis externa abdomini illata; concussio; vulnera; compressio; musculorum abdominalium nimia distensio; nisus vehemens et diuturnus; intestinorum morbi; constitutio epidemica; exanthemata retropulsa; glandularum mesenterii durities; omenti inflammatio.

PROGNOSIS.

In levi peritonaei inflammatione minus periculi, quam in gravi, inesse solet, praesertim si inflammatio circa musculos abdominales tantum residet. Peritonaei cum intestinis et cum omento coalitus, frequens est terminatio; succedit nonnunquam colluvies serosa, aut lymphatica in abdominis

cavo, quae hydropem constituit. Si peritonitidi suppuratio succedit, tunc graves vastique abscessus oriuntur, qui vel ascitim purulentam, vel fistulas sanatu difficiles producunt inter abdominis, vel lumborum musculos sinuose serpentes.

CURA.

Eadem est ac in aliis inflammationibus. Venae sectio etiam repetita; semicupia tepida; fomentationes emollientes abdomini; enemata laxantia; regimen antiphlogisticum; inunctiones ex oleo: subacta vero inflammatione vescicatoria loco dolenti, inunctiones cum linimento volatili camphorato, vel tinctura opiata commixto.

Baillie, Anat. Patolog. sup. cit.
Bichat, Anatomie generale. 8.° vol. 4. Paris 1801. Vid. Vol. I. pag. 85.
Le Cat, Recueil periodique. 8.° Paris pag. 356.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. IV. §. 212. seq.
Walter, De morbis peritonaei etc. 4.° Berol. 1783.

CAP. XIX. PERITONITIS PUERPERALIS SIVE FEBRIS PUERPERALIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens cum horrore et rigore invadens, tertio, ut plurimum sexto, aut quinto post partum die; calor intensus; cephalalgia; inquietudo; dolor per totum abdomen tensum et tumidum; pulsus contractus, vix adeo frequens, interdum plenus et facile mutabilis; cutis, initio arida et sicca, nonnunquam vero sudoribus madet: aliquando signa gastrica initio morbi apparent; lingua sordibus scatet et muco albido, vel fusco operitur; ructus amari et foetidi; sapor in ore similis; halitus oris malus; praecordia tensa, turgida cum ponderis sensu molesto. Alvus hoc in morbo cita esse solet, torminibus ventris tensi, vel vehementi intestino ardore conjuncta. Urina vel lochiis mixta, vel tenuis, cruda aut plane suppressa; labescunt vires, facies collapsa terrorem aut metum exprimit; anxietas summa; oculorum acies imminuta; respiratio brevis et anxia; tussis sicca; animi

dejectio cum suspiriis reiteratis; dorso haud valet incumbere; stupet crus unum, aut alterum, tumet et dolet; ex quo difficilis erectio. In multis lactis secretio intercipitur, mammae dolent, tument, vel flaccidissimae concidunt, et sudor seri lactis odorem refert. Morbo ingravescente summa adest virium jactura; contremiscit aegra, ac frequenti vertigine, animi deliquio, sopore, singultu et convulsionibus corripitur; vox debilis est et rauca; sudores copiosi, miliari exthemate comitantur, quod nullo modo morbum levat, vel solo in pectore ortum maculas paulum elatas refert. Ad extrema ventum est, si dejectis viribus, meteorismus continuo augetur, vel vomitus inanes, porracei, aut foetidi laticis adsunt; foeces sunt immodice foetidae, et inscia aegra secernuntur; cruentum et acerrimum serum copiose ex utero promanat; frigent extrema et resolvuntur; sub nova tandem exacerbatione, aegra vel convulsa, vel subito extinguitur.

CAUSAE.

Causae praedisponentes sunt, gravidarum vivendi ratio, aut victus vitia; vita

sedentaria, ignavia, vinum aut potiones calidae nimis liberaliter adhibitae; animi perturbationes. Causae occasionales sunt, partus nimis acceleratus, vel difficilis, rudis uteri tractatio, et praematura, aut violenta placentae extractio post absolutum partum; saburrae gastricae; vigiliae protractae; calor externus nimius; juscula nimis calida; purgantium et remediorum stimulantium abusus; copiosum sanguinis profluvium; lochiorum suppressio; genitalium subita refrigeratio; peculiaris aeris constitutio. Causa proxima, peritonaei, vel partium adjacentium inflammatione consistit.

PROGNOSIS.

In febri puerperali anceps est prognosis; ex inflammationis violentia, aegrae viribus aliisque signis plus minusve violentis est judicandum. Respiratio libera sine pectoris oppressione; pulsus fortes et molles; dolores abdominis, ac tensionis remissio; sudores copiosi, vel diarrhoea biliosa; lochiorum fluxus; urina sedimentum crassum et lateritium deponens, ac virium restitutio fausta sunt signa. Subita virium prostra-

tio; abdomen nimis dolens et tensum; ingens interni caloris sensus; anxietas et dispnoea; vultus tristis, torvus, distortus; cutis arida, aut sudoribus frigidis colliquescens; maculae lividae late cito conspicuae; pulsus exilis et inaequalis; singultus suspiriis interruptus; animi deliquium frequens et nervorum distentiones, infausta sunt signa.

Cadaverum sectiones peritonaeum suppuratione, aut sphacelo correptum demonstrant. In toto abdominis cavo, in utero, in capite et in intestinis, colluvies quaedam seroso-lactea cum floccis caseum referentibus observatur.

CURA.

Hujus morbi medela, secundum ejus vim summa cum cautela est dirigenda. Si signa inflammationis et dolor nimis urgeant; si plethorica et robusta sit puerpera; si adsit lochiorum suppressio, tunc venae sectio secundum aegrae vires et symptomatum violentiam, ac methodus antiphlogistica sunt adhibenda; si gastrica apparent symptomata, alvi purgatio lenis, oleum ri-

cini, emetica repetita, sed praecipue radix ipecacuanhae, ad vomitionem nauseamque ciendum; laxantia lenia et enemata emollientia. Si magna superveniat debilitas et nervosae febris symptomata urgeant, tonica, praecipue cinchona cum camphora; epispastica parva repetita; vinum, et opium portiunculis secunda quaque hora repetita alternatim; moschus; diaeta nutriens; mundities summa; aeris puri libera admissio, et alia remedia typho aptata. Interdum radicis columbo pulvis ad scrupulum unum, ter in die ad diarrhoeam profusam moderandam.

Boer, Natur. obstetr., 8°. vol. 2. Viennae 1812. Vid. Tom. I. pag. 274. seq.
Clarke, Practical essay on the menagement of pregnancy. 8.° Lond. 1793.
Frank, Epit. sup. cit. lib. II. ord. IV. §. 212. seq.
Eyerel, Comment. sup. cit. Tom. VI. pag. 297. seq.
Hunter, Medical Comment. von Edinb. III. 13. pag 349.
Millar, Observations on the diseases in Great Britain. 8.° Lond. pag. 313.
Morgagni, Epist. Anatom. med. 4.° Lugd. Bat. 45. 4. 16.
Simpsom, Diss. de febri puerperarum Edinb. 1793.
Walter, Oper. sup. cit.

CAP. XX. GASTRITIS.

SYMPTOMATA.

Dolor ardens, pungens, immanis, et fixus ardor circa praecordia, et illam regionem, quae cordis scrobiculum comprehendit; doloris exacerbatio, statim ac aliquid ei ingeritur; pyrexia vehemens; vomitus dolentissimus, vel vomendi conatus statim ab omni ingesto, dein vero bilem acerrimam ejiciunt aegri, anxietas molestissima et perpetuo circa praecordia, ut ne levissimum quidem tactum ferant, tensa simul sunt, et calidissima; corporis jactatio, sitis magna, vigiliae, summa virium prostratio, pulsus durus, parvus, frequens, vel inaequalis comitantur; alvi adstrictio, quandoque etiam inflammatio faucium, anginae speciem praeseferens. Remittunt ad tempus haec mala, mox cum vehementia repetunt suumque impetum resumunt. Accedunt subinde, singultus dolorificus, refrigeratio extremorum cum sudore frigido; delirium, animi defectio, et convulsio. Saepe urina plane supprimitur et febris tunc continua est,

caloris intestini perpetuum excitans sensum; respiratio crebra; vox debilis, clangosa; omnia membra interdum convelluntur; desipit aeger, nonnunquam nervi resolvuntur; sopor, sensuum hebetudo, icterus, ructus amari, lingua sordida, oris alitus foetidus, et maculae lividae per totam corporis superficiem sparsae accedunt.

CAUSAE.

Aquae frigidae ingurgitatio, calefacto prius a laboribus corpore; stimuli peregrini in ventriculum agentes, uti venena et acria ingesta, praecipue emetica; nitrum et opium; hydrargirum muriaticum; purgantia drastica; cibi nimis acres; aromatum abusus, vel potuum spirituosorum et fermentatorum; vis externa, ictus et contusiones; summa ventriculi coarctatio; animi pathemata praecipue ira; exanthemata retropulsa, uti erysipelas, variolae, morbilli etc., rheumatismus, aut podagra repercussa; nimia ventriculi distensio; haemorrhoidum, vel mensium suppressio.

DIAGNOSIS.

Gastritis differt a diaphragmitide; in hoc enim morbo dolor transversum epigastrium, et abdomen constringit, respiratione semper intercepta, musculorum faciei et convulsionibus comitatur; ventriculi functiones laesae, vomitus porraceus et impotentia aliquid statim ingestum retinendi, gastritidem annunciant. Ab hepatitide, et enteritide facilius distinguitur, nam illa doloribus scapulae et brachii destri ipsarumque surarum, haec vero inflatione abdominis dolentissima, dolore circa umbilicum molesto et ischuria perpetua jungitur.

PROGNOSIS.

Si dolor gradatim remittit, et pulsus magis plenus et mollis evadit; si aliquid ingestum retineri potest et alvus sponte fluit; si urina copiosa, vel sedimentum deponens adparet; si totum corpus profuso et calido sudore undique manat, resolutio est expectanda.

Si inflammationis symptomata per heb-

domadam persistunt, etiam mitiora cum rigoribus et doloris remissione, si dolor pungens et continuus in pulsatorium mutatur, anxietate, sensuque gravativo manentibus, suppuratio minitatur. Abscessus si in ventriculi cavo aperiatur, materies purulenta per vomitum, vel per intestina rejicitur; si in cavum abdominis, vel in vicina organa rumpatur, ascites purulenta, tabes et febris hectica comitari solent. Ulcera gigni haud rarum est, quae frequenter tunicas ventriculi depascunt, et pustulae in tota interna facie nascuntur; dolores adsunt perpetuo rodentes, vomitus frequentes et saniosi, vel sanguine mixti cum tetro oris halitu; erecto corpore stare nequit aeger, sed semper pronus sedere debet.

Dolor molestissimus ab ingestis, quandoque statim a pastu, vel post unam alteramve horam; stomaci inflatio et tensio, praecipue si fermentantia, vel aliquid invitans sumpserit; ructus acidi et foetidi, vomitus aquosi, vel acidi aliquot horis post cibum sumptum; alvus interea adstricta, ingens corporis lassitudo; animi dejectio; facies pallida et livida; nullum levamen a remediis; singultus molestus, et dolentissi-

ma vomituritio, scirrhum ventriculi, aut loca vicina obsidentem indicant. Durities cardiae, pylori, vel alius partis inflammationem graviorem ventriculi sequi solet. Si remediis violentissimis in auxilium vocatis pyrexia, dolor, atque calor ingravescunt, gangraena est timenda, et gangraenae inceptae signa, sunt doloris acerbissimi et caloris subita cessatio; summa virium prostratio et debilitas; regionis epigastricae flacciditas; pulsus vix numerandus, et intermittens; lipothymiae frequentes; facies hippocratica, extremarum partium algor, sudores frigidi, delirium; vomitus nonnunquam materiae atrae. Haec symptomata ubi accidunt actum est de aegroto. Corpora dissecta lividas maculas in cute; ventriculum valde rubicundum, lividum, variis modo rubris, modo nigris maculis distinctum, ac vasa sanguinea, et capillaria multo sanguine turgida exhibent.

CURA.

Missio larga et repetita sanguinis (non nos deterrere pulsus parvus debet); postea hyrudines, cucurbitulae cruentae, et ve-

sicatoria parti affectae sunt admovendae; abdominis fomenta; pediluvia; balneum tepidum; enemata laxantia et emollientia; diluentia blanda parva copia. Si suppuratio minitetur, decocta mollissima ex althaea, malva etc. parca copia simul sed repetitis vicibus danda. Si rupto abscessu, ulcus in ventriculo nascatur, sola juscula carnea tenuissima cum ovi recentis vitello; clisteres nutrientes; lac asininum cum aqua ex aere fixo impregnata; copiosa ingesta, et remedia nimis activa praecipue incitantia sunt periculi plena, et inflammationem gravissimam excitant. Si vomitus, et dolor per intervalla solummodo redeunt, remedia opiata.

Inflammatio erysipelatosa ventriculi signis sequentibus stipatur; caloris, dolorisque sensus in ventriculi regione; vomitus, anxietas; anorexia; pyrexia mitis; nonnunquam in faucibus apparet eruptio erysipelatosa quae saepe per totum oesophagum est diffusa; eodem tempore omnibus ingestis acribus ventriculo inusitata est sensibilitas. Diluentia blanda, et tepida solummodo postulantur, ni altera gastritidis species minitetur; si typhum, vel synocham comitetur, acida antiseptica, tonica sunt usurpanda.

Amatus Lusitanus, Cen. III. Cur. 93. IV. Car. 81.
Baillie, Anat. Patol. sup. cit.
Ballonius, Oper. sup. cit Tom. II. pag. 50. seq.
Burserius, loc. cit. Tom. III. Cap. VI. §. 72. seq.
Eyerel, Comment. sup. cit. Tom II. p. 424.
Frank, loc. sup. cit. Lib. II. Ord. IV. § 229. seq.
Hoffmann Frid., Diss. Physico Medicae selectae. 8° Vol. 4. Lugd. Batav. 1713. Vid. Tom. III. pag. 204.
Wan-Swieten, Op. sup. cit. Tom. III. §. 951. seq.

CAP. XXI. ENTERITIS.

SYMPTOMATA.

Intestinorum inflammatio nonnunquam subdule invadit cum modicis horroribus, iisque interdum ex rigore quodam ortis; febris non magna est, sed lenis. Dolor abdominis acutus, fixus, continuus, urens, tactu auctus, nullomodo remittens maxime circa umbilicum, vel ilia; decubitus supinus, vel aeger pronus abdomini incumbit; ructus assidui, inanes; vomitus; sitis magna; lingua aridissima; alvus pertinaciter adstricta; febris aucta; abdominis inflatio, et flatibus murmurans; summa virium prostratio; pulsus frequens, durus, et contractus, ali-

quando vero morbi initio parvus, inaequalis, fallax; urina valde rubra; nonnunquam singultus. Ingravescit quotidie dolor et atrocior fit; delirium; cardialgia; respiratio difficilis fit et anxia; magna et molesta abdominis tensio; convulsiones praecipue si sensiliores, vel infantes aggreditur; vultus distorsio; oculi obtutu truces evadunt; gulae constrictio, et floccorum lectio.

CAUSAE.

Easdem causas agnoscit ac gastritis; alimenta nimis acria; medicamenta et venena ingesta; hernia incarcerata; volvulus; colica; frigus abdomini applicatum; excrementa corrupta; bilis et humores intestinales depravati; calculi biliarii intestinis adhaerentes; corpora peregrina ingesta, uti ossicula, acus et similia; exanthemata retropulsa; ulcera exsiccata; rheumatismi haud rite soluti, huic morbo originem praebent.

DIAGNOSIS.

Hujus morbi diagnosis nonnunquam difficilis est, doloris enim absentia, dum sui

non compos est aeger, aut delirio tenetur, difficultatem gignit. Ab hepatitide vero dignoscitur, doloris absentia ad summum humeri jaculantis; a gastritide, dolore torquente et urente circa umbilicum; a colica pyrexia et pulsu.

PROGNOSIS.

Signa fausta, sunt dolores migrantes sensim sensimque cessantes; venter ad tactum minus dolens; alvus clismatibus respondens, sudores calidi, atque profusi, pulsus plenus et mollis, urinae turbatae copiosa dimissio. Infausta sunt ventris tormina saeva, abdomen tensum tactumque refugiens; alvus pertinaciter clausa; urinae suppressio; singultus perpetuus; delirium; subsultus tendinum; convulsiones.

Intestinorum inflammatio haud facile terminatur resolutione, nonnunquam vero profusi sudores, narium haemorrhagia, haemorrhoidum fluxus, diarrhoea, macularum scorbuticarum eruptio et arthritis morbum solvunt.

Frequentior est trans externam intestinorum tunicam laticis lymphatici, vel gela-

tinosi exudatio, qui totum intestinorum tractum obducit, vimque musculorum penitus infringit, unde intestina in cadaveribus plurimum spissata conspiciuntur. Interdum lacteus humor omnia obducit intestina, et peritonaeum implet. Haud raro coalescunt, vel intus suscipiuntur intestina ob vehementem contractionem, vel quia sunt magnopere distenta. Intestinorum suppurationis indicia vulgaria sunt: abscessus in intestinis factus si in cavum intestini distillet, dysenteria gignitur diuturna cum saniei et pustularum ejectione. Si in cavo abdominis rumpitur, ascites oritur purulenta, unde colici dolores pertinaces, inflatio perpetua ventris, crurum imbecillitas, vel brachii paralysis et alvus cito saniosa subsequuntur. Ulcus denique in externis partibus nonnunquam prorumpi videtur, tunc fistula gignitur in intestina penetrans et excrementa cum sanie emittens, febrique hectica, ac tabe terminatur.

Intestinorum induratio haud raro observatur, quae dum accidit circa umbilicum ponderis sensus et praessionis perpetuus est, alvus pertinaciter adstricta; ructus continui, ventris inflatio et dolor aliquot ho-

ras post pastum; vomitus, quo chymus, et quaedam muci speciem referentia cum levamine ejiciuntur; summa virium debilitas et corporis macies. Dolores subito cessantes meteorismo adaucto; extremarum partium frigor, livor et stupor; faciei collapsus, singultus nervorumque distensiones, oculorum acies imminuta, sudores frigidi et glutinosi, qui toto e corpore manant; vomitus materiae biliosae, aut insipidae, vel stercoraceae cum anxietate summa et frequenti deliquio, gangraenam comitantur.

CURA.

Sanguinis missio generalis et topica; laxantia uti serum lactis cum tamarindo; cassia, manna, oleum ricini praecipue; enemata emollientia; refrigerantia; semicupium vel balnea tepida; abdominis fomenta; diluentia. Si enteritis a retropulso exhanthemate, vel ab inflammatione rheumatica oritur, vesicatoria, sinapismi; si ab haemorrhoidum, mestruorum, vel lochiorum suppressione hyrudines ano, perineo, vel pudendis sunt admovendae. Remedia stimulantia irritantia et calefacientia nocent vim-

que inflammationis adaugent. Cibus tenuis sit et concoctu facilis, juscula carnea tantum parva copia sunt danda; an opiata per anum injecta?

ARAETEUS, De causis et signis morb. L. II. Cap. VII.
BURSERIUS, loc. cit. Vol. IV. Cap. VII. §. 82. seq.
CORKE, Diss. de intestinis, eorumque affectibus. 8.° Leid. 1684.
FRANK, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. IV. §. 238.
SYDENHAM, Oper. sup. cit. Sect. IV. Tom. II. p. 214.
VELSIUS, Diss. de mutuo intestin. ingressu. Lugd. Batav. 1742.
VOGEL, Praelect. sup. cit. Tom. I. §. 211-217.
VAN-SWIETEN, loc. cit. Tom. III. §. 959. seq.

CAP. XXII. HEPATITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia; hypocondrii dextri ardor, tensio, dolor, saepe pungens pleuritici instar, quovis corporis motu ingravescens, saepius obtusus, et hypocondrio presso auctus; dolor ad claviculam, et summum humeri dextri, et aliquando ad renem etiam dextrum; decubitus in latus sinistrum difficilis; spirandi difficultas sub inspiratione aucta; gravis vigilia et delirium; tussis fere, sic-

ea; anxietas; nausea; vomitus biliosus, alvus plerumque adstricta; urina parca, ruberrima, felle quasi tincta; color faciei, oculorumque subflavus; os, et fauces arescunt; lingua, quae crusta plerumque albicat et cutis itidem arent; pulsus frequens, fortis et durus; aeger in latus affectum facilius plerumque cubat; sitis urget. Haec sunt signa hepatitidis generalia; eadem vero pro varia hepatis parte, quam inflammatio occupaverit haud parum variantur. Quando afficitur superficies convexa, dolor magis est lancinans; tensio major percipitur; tumor saepe observatur; dispnoea, singultuque magis violentis. Quando vero inflammatio sedem in superficie concava figit, dolor minus pungens; respiratio magis libera, sed anxietas, et nausea cum vomitu saepe bilioso urgent. Si inflammatio partem diaphragmati proximam afficit, respiratio tussi sicca et frequenti, difficultate inter inspirandum, et dolore acuto modo ad claviculam, et summum humeri dextri, modo ad alias thoracis partes, vibrato turbatur. Nonnunquam diaphragma tanta vi afficitur ut aeger anteriora versus, qui corporis situs, quippe dolor levatur, solus ferri po-

test, arcus instar, flectatur et spiritus diro, ac frequenti singultu interrumpatur. Adest quaedam levioris hepatitidis varietas, quae febrim intermittentem nonnunquam comitari solet.

CAUSAE.

Omnes inflammationem producentes, tubercula scirrhosa; hepatis adhaesiones; vis externa capiti vel jecoris regioni illata; frigus corpori praesertim calenti variis formis admotum; potus nimirum gelidi; aer frigidus, et humidus; intemperantia; ebrietas; graviores animi affectus; exercitatio corporis nimia; concretiones biliariae in ductibus biliariis, et vescica fellea; hydrargiri abusus; solis radii; diaeta prava; febres intermittentes. Robustos, aetate florentes, et temperamento sanguineo praeditos, qui ex regionibus frigidis in orientis, occidentisque calidas regiones migrant, hepatitidi acutae prae aliis opportunos; infirmos autem et hypochondriacos praecipue si tristitia, aut morbis fractos in cronicam procliviores existere medici asserunt.

DIAGNOSIS.

A Pneumonia dignoscitur dolore minus acuto ad claviculam, et summum humeri dextri ascendente; singultu, tussi sicca, hypocondrii dextri dolore pressu aucto; decubitu in latus sinistrum difficili; bilis vomitu; dispnoea minus violenta; a splenitide tumoris et doloris situ; ab enteritide doloris torquentis circa umbilicum absentia; a gastritide hepatitis facile secernitur; in illa enim adsunt ardor et dolor ventriculi, pressu ingestisve quibuslibet aucti, pulsus exilis, durus, ac frequens; ab hystericis et hypocondriacis symptomatibus, febre comitante.

PROGNOSIS.

Haec a causarum notitia, symptomatum violentia et duratione, aegri aetate, corporisque constitutione instituenda est. Si vires morbis praegressis et longa in regionibus calidis commoratione sunt admodum fractae, malum est. Acutus hypochondriorum dolor, ad clavicolam et summum humeri

transvolans cum tussi sicca, delirio, respiratione difficili, calore corporis urente, summa alvi duritie, cutisque siccitate aegrum in praecipiti versari indicant. Haemorrhagiae e naribus, vel e venis haemorrhoidalibus; sudores copiosi, vel diarrhoea biliosa saepe morbum fauste solvunt.

Hepatitidis terminationes, similes fere ac in aliis phlegmasiis, resolutio nimirum, transudatio, suppuratio, scirrhus et gangraena esse observantur. Hepatitidis resolutio aliqua copiosa exinanitione, bilis dejectione, aut vomitu, sanguinis e naribus, vel e vasis hemorrhoidalibus profluvio, sudore totius corporis tepido, fluido et ubere, viscida exudatione ab hepatis superficie et sputo interdum copioso fieri solet. Aliquando erysipelas hepatis inflammationem solvit; salubres insuper urina lateritia, ipseque vomitus si ante decimum quartum diem existerent. Transudatio lymphae, et gelatinae haud rara immo satis frequens est, praesertim dum lentior esset morbi mora. Coalescere solet hepar cum ventriculo, intestinis, diaphragmate. Colluvies nonnunquam serosa vel in duplicata peritonaei hepar obducentis tunica, vel in speciali sacco, hydatidi-

bus constituto. Suppuratio hepatis terminus longe frequentior est. Pyrexia gravior, nil viribus imminutis per paucos dies; febricula vespertina; genarum rubor, sudor lentus, alvi profluvia, horrores, mutatio doloris acuti in obtusum, saepe pulsatilem et gravativum, sunt signa jam peractae suppurationis. Si inflammatio faciei jecinoris convexae insidet, et latius in peritonaeum serpit, primum tumor et postea fluctuatio percipiuntur, ita ut pus a chirurgo facile eliminari possit. Ubi malum concavam hepatis partem occupat, tumor et fluctuatio multo rarius observantur; sanies in abdominis cavum effunditur, et valde periculosum est; inflatur abdomen et tenditur, idropicam colluviem mentiens; animi deliquia, sudores frigidi accedunt; facies collabitur et mors imminet. Si abscessus viam sibi rodendo aperit per diaphragma, hepatis vitium in pulmonum tabem ulcerosam transire videtur. Si vero ulcus cum lobo pulmonis dextro inferiori communicat, sanies in ipso pulmone effunditur, et tussi per bronchia ejicitur.

Gangraena tandem hapatitidis exitus rarior esse videtur; huic morbo interdum, ut

in aliis inflammationibus supervenire potest; tunc adest subita doloris cessatio, accedentibus simul ictu arteriarum parvo, tremulo et admodum frequenti, extremorum frigore, syncope, et paulo post mors scenam solvit.

CURA.

Sanguinis missio generalis, et topica: quoad sanguinis mittendi quantitatem, nulla quidem regula generalis tradi potest: eadem autem signorum magnitudine, seu gradu, morbi tempore, aegri aetate et viribus, regatur oportet; cathartica mitia et enemata; fomenta; diluentia et refrigerantia, qualia sunt haustus salinus diaphoreticus, citri, vel aurantiorum succus aqua et saccharo paratus, in omni acuta hepatis inflammatione sunt prorsus necessaria; nitrum et tartari crystalli magna aquae copia soluti; antimonium tartarisatum portiunculis ad nauseam ciendam; epispastica parti affectae; regimen antiphlogisticum. Morbo in suppurationem abeunte; abscessus si exteriora versus protrudat, cataplasmata, et fomenta sunt utenda. Peracta suppuratione, labescentes aegri vires, cinchona, vino generoso,

et diaeta nutriente sunt sustinendae. In India Orientali curatur hydrargyro interne et externe adhibito ad levem tantum oris exulcerationem, vel ad salivationem leniter ciendam, et aliquandiu sustinendam. An acidum nitrosum?

CAP. XXIII. HEPATITIS CHRONICA.

SYMPTOMATA.

Haec saepe nulla, quibus dignoscatur, signa praebet, aliquando tamen eamdem esse suspicari potest ex hepatitidis causis quibusdam praegressis, ex sensu quodam plenitudinis, vel gravitatis in hypocondrio dextero et doloribus plus minusve pungentibus in eadem parte saepe perceptis; ex dolore quodam a presso hypocondrio dextro vel a decubitu in latus sinistrum sentito, et denique ex pyrexia leniori cum dictis signis subinde infestante. Lentissime incipit variis digestionis vitiis, ponderis sensu in regione epigastrica, flatibus copiosis, alvo pertinaciter adstricta, et ciborum cupiditate modo

perversa, modo plane suppressa. Lingua et gingivae plerumque sunt aridae, et sordibus, ex squallore ventriculi ortis, multum obducuntur, quare aeger siti continua laborat. Dolor per plures hebdomadas haud manifesto percipitur, nisi dum sedet, aut erectus altius inspirat. Morbo autem progrediente symptomata vehementiora evadunt; os mestum et oculi hebetes fiunt; scapulae elatae cum brachiis extenuantur, et frequenter stupent; febris antea levis vel vix percipienda, jam ingravescit; dolor lateris urgentior; tumor partis tam evidens fit ut solo tactu detegatur, aegro in dorsum incumbente, genibus retractis et flexis ita, ut musculi abdominis laxentur et manui obediant; pedes etiam marcescunt; dolent surae; ulcera spontanea vix debellanda in suris et malleolis nascuntur; decubitus in utroque latere, sed praecipue in sinistro difficilis; vomitus frequentior bilis corruptae, vel cruoris atri, aut laticis aquosi; saporem in ore amarum, saepe etiam recurrentes cardialgias persentit: si alvus solvitur, dura sunt quae ejiciuntur, decolora aut albescentia; urina turbida est, et lactea, aut biliosa; tussi vexatur pertinaci, quae dolores ilei, aut hy-

pocondrii auget; summa spirandi difficultas si scalas ascendit; tandem atrophia, febre lenta, saepe hydrope, viribus rexolutis, macie confectus aeger debitum naturae persolvit.

CAUSAE.

Huic morbo praecipue sunt obnoxii, homines temperamenti melancholici, lentis morbis confecti, et hii quorum animi adversis rebus diu oppressi fuerunt. Causae sunt: spirituum ardentium, vel cibi usus immodicus; hydrargyrus nimis libere adhibitus; ictus regioni hepatis, vel capiti inflicti; evacuationes solitae repressae, uti haemorrhois, fluxus mensium etc.; frigus corpori calido, vel extrinsecus, vet intrinsecus admotum; calculi biliarii ductus hepaticos occludentes; ascarides lumbricoides, vel fasciolae hepaticae; animi pathemata; vehementes aestivi, vel furni calores.

PROGNOSIS.

Ab aegri aetate, morbi diuturnitate, et symptomatum vehementia est deducenda. Viribus multum extenuatis, magna macie

superveniente, et hydrope constantissimo sequenti, perfecta curatio vix speranda est.

Terminationes eaedem sunt ac in acuta hepatis inflammatione.

CURA.

Hydrargyrus interne, et externe est administrandus, donec excitetur levis salivatio; alii unguentum hepatis regione infricandum praecipiunt; alii cuilibet parti admodum aeque pollere existimant; cave tamen ne tanta in copia adhibeatur, ut gravem ptyalismum inducere possit; ubi virium et actionis defectus in corpore toto, tonica et amara, uti cortex peruvianus, radix columbo, radix serpentariae virginiensis, et ferri praeparationes; epispastica; ictus electrici; extractum hyosciami. Si vomitus, tussis et singultus urgeant, utile est opium, enematum forma, vel ore assumptum. An acidum nitrosum?

Baillie, Anat. Patol. sup. cit.
Bianchi, Historia hepatica 8.° vol. 2. Genevae 1725.
Bontius, Medicina Indorum, 12. L. B. 1642. c. 7.
Brondfort, Diss. de Epatitide, 8.° Edin. 1803.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. IV. §. 245. seq.

Girdlestone, Saggi sull'Epatitide. 8.° Pavia 1793.
Maclean, Diss. de Epatitide, Edin. 1790.
Reil, Oper. sup. cit. Tom. II. P. II. §. 216. 233.
Saunders, Traité de la structure et des malad. du Foje. 8.° Paris 1804.
Wan-Swieten, Op. sup. cit. Tom. III. §. 914. seq.

CAP. XXIV. SPLENITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia cum rigore, frequenter invadens; hypocondrii sinistri tensio, calor, tumor et dolor pressu et sub inspiratione auctus, ad humerum, mammam et claviculam facile extensus, modo acutissimus, modo obtusus, immo durum quid, ac tumens sub costis spuriis sinistris, versus arcus costarum seu latera indies augescens percipitur. Sitis magna, dispnoea; decubitus in dextrum latus difficilis et molestus; nausea; vomituritio, aut vomitus materiae porraceae, vel subcruentae; anxius est aeger, et colore ex viridi pallescit; si lienis pars superior inflammatur tussis, ac singultus; alvus pertinaciter dura; nonnunquam vero tumor manifestus formam ferens lienis, apparet. Absque signis nephritidis.

CAUSAE.

Quae alias viscerum abdominalium inflammationes inducunt, splenitidem progignere possunt.

PROGNOSIS.

Lien minus frequenter, quam alia viscera, inflammatione corripitur. Si inflammatio est valida, si ad dolorem regionis sinistrae epigastricae et tumorem, accedit febris ardens cum animi deliquiis, sanguinis fluxu e naribus, singultu, virium jactura, vomitu cruento, et facie decolore et livida, inter validas convulsiones, et animi deliquia subito saepe extinguitur aeger. Neglecto morbo, lien in suppurationem abire, vel obdurescere potest. Lienis scirrhus longe frequentius occurrit; tumor auctus, duritie et pondere vicinas partes laedere, et distrahere potest, et vehementissimos dolores facere. Nonnunquam vero lien dum indurescit simul mole minuitur, post lentam hujus visceris inflammationem. Ubi autem scirrhus in cancrum degenerat, tunc omnia vicina

depascit, intolerabiles dolores movet, et erosis vasis lethalem haemorrhagiam producit.

CURA.

Eadem est ac in hepatitide.

EYEREL, Comment. sup. cit. Tom. II. p. 442.
FRANK, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. IV. §. 251. seq.
SPRENGEL, Inst. Med. sup. cit. Tom. IV. Cap. XVII. §. 313.
WAN-SWIETEN, Comment. sup. cit. Tom. III. §. 958., p. 152., Cap. XVII., p. 313.
VOGEL, loc. cit. Tom. I. §. 210.

CAP. XXV. NEPHRITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia; dolor acutus, pungens, saepius obtusus in regione renis, saepe ureteris iter usque ad vesicam sequens; dolor praecipue sentitur circa posteriorem et lateralem abdominis partem, quae inter ultimas costas et os ileum jacet; mictio frequens; urinae vel tenuis decoloris, vel ruberrimae; aliquando totalis urinae suppressio, nausea, tormina, vomitus; ructus frequentes; si gra-

vius malum a calculis oritur, testiculi ejusdem lateris dolor et retractio, et cruris stupor; extremarum partium frigus, anxietas; tenesmus; decubitus in latus sanum difficilis et molestus; aeger antrorsum flexus nec pedibus incedere, nec truncum erigere potest; vomitio assidua plerumque biliosa; pervigilium cum delirio, dispnoea et quandoque deliquium animi superveniunt; pulsus ingruente morbo validus et frequens, jam debilis, intermittens, atque celer evadit. Membra frigescunt, et vix corpus sustentare valent; praecordiorum tandem constrictio, convulsiones et mors.

CAUSAE.

Hunc morbum producunt omnes causae generales inflammationis; vulnera, abscessus et contusiones renum; tumor partium vicinarum; decubitus in dorso diuturnus; equitatio diuturna et vehemens; corporis incurvati nisus; acria diuretica, uti cantharides, arsenicum, meloe majalis et balsamorum abusus; faeces induratae colo; podagra retrocedens, vel atonica; dorsi, aut lumborum subita refrigeratio; peritonaei, lienis, hepa-

tis, aut coli intestini inflammatio; vertebrae caries; calculus renum, qui vel asperitate sua irritat, et laedit renes, vel mole, vicina ipsi vasa comprimit.

DIAGNOSIS.

Nephritis distinguitur a dolore colico; nam dolores colici magis ad anteriora siti sunt, raro urinae difficultate comitantur, aut tarde primum, vel per intervalla tantum adveniunt. A lumbagine dignosci potest, mictione frequenti, dolore ureteris iter sequente, nequaquam aucto truncum erigendo. A nephritide calculosa; pyrexia dolorem comitante primo ab insultu.

PROGNOSIS.

Dolores sensim cessantes, urina copiosa et crassa; sudor calidus per totum corpus diffusus, sanguinis fluxus a vasis haemorrhoidalibus, faustum morbi eventum denunciant. Dolor in loco pulsans, sternutamento auctus; pyrexia aucta; crebrum mejendi desiderium; urinae defectus; dolor subito cessans; singultus et delirium, infausta sunt signa. Sup-

puratione, transudatione, scirrho, vel gangraena terminatur. Praecipua suppurationis signa sunt, horrores vagi; dolor in loco pungens; febris inordinate recurrens; gravitatis et suspensi velut ponderis sensus; si aeger pronum in ventrem, aut alterum in latus decumbat; inflammati renis stupor, stranguria, vel puris foetidissimi effluxus, membranaceis, aut carnosis ſparticulis innatantibus. Nonnunquam pus per alvum descendit, vel circa dorsum collectum, fluctuantem tumorem ad lumbos porrigit, et tabem purulentam producit; si pus effusum per loca vicina late serpit, incurabiles efficit sinus. Sanies cum urina amissa haud est absolutum abscessus renalis signum, si solum spectetur, ex ureteribus enim, vel a vesica similiter affectis pus prodire potest; signa vero praegressa renum inflammationis omne dubium tollunt.

Si e vasis renalibus humores vel albuminosi, vel serosi magna mittuntur copia, tunc vel renes cum adjacentibus partibus coalescunt, cum psois musculis, colo, peritonaeo, diaphragmate, hepate et splene, vel colluvies aquosa inter membranam firmam effunditur, quae renes obvestit, et tu-

nicam adiposam, aut hydatides nascuntur magnum aliquando tumorem efformantes, quo urina intercipitur, aut aquosa evadit.

Obdurescunt renes interdum, et gravissima mala a scirrho sunt metuenda. Durities, quae circa renes oboritur, dolores haud amplius infert; aegro autem ex vacuo ventris loco veluti quidpiam pendere videtur, ac stupor adest coxendicum, et impotentia crurum; mingit pauca, et reliquo corporis habitu, aqua inter cutim laborante maxime similis existit; quin etiam temporis progressu manifeste hydropem et tabem incurrit, uti etiam ab aliis visceribus induratis contingit.

Pyrexia vehemens, praegressa summa virium jactura; dolor subito silens, ingravescente tumore abdominis ardentissimo; extremarum partium frigor; pulsus depressi et intermittentes; nervorum resolutio; animi deliquia; sudor frigidus; deliria; singultus; vomitus abnormis; perfecta urinae suppressio, vel urinae foetidae nigricantis excretio, renum gangraenam, vel sphacelum indicant.

CURA.

Sanguinis missio generalis et topica, pro morbi violentia repetenda; cucurbitulae cruentae ad lumbos; hyrudines circa anum, aut pudenda; laxantia lenia, et enemata repetita. Fomenta tepida ex emollientibus; semicupium; demulcentia blanda, uti emulsio arabica; hordei decoctum; regimen antiphlogisticum, diaphoretica lenia, exemp. gr. antimonium tartarisatum refracta dosi. Pyrexia et dolore multum levatis, opiata. Si suppurationis signa apparent; cataplasmata emollientia; clysmata ex similibus parata; balnea; suppuratione peracta ubi pus in urina videtur, diaeta nutriens; decocta mucilaginosa; aqua calcis; cinchona; aquae salteranae, vel his similes; hydrargyri praeparationes.

Baillie, Anat. Patol. sup. cit.
Eyerel, Comment. sup. cit. Tom. II. p. 486.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. II. Ord. IV. §. 256. seq.
Heer, De renum morbis eorumque diagnosi etc. Halae 1790. Cap. III. p. 20.
Sprengel, Inst. Med. sup. cit. Tom. IV. Cap. XIV. §. 299. seq.
Vater, Diss. de Nephritide vera etc. 8.° Viteb. 1718.

CAP. XXVI. PSOITIS, SEU PSOAE MUSCULI INFLAMMATIO.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens, continua, aestuque intestino stipata: anxietas summa et inquietudo; dolor lancinans, pungens, ardens in regione, qua psoae musculi pone renes a vertebris lumbaribus ad femoris articulum descendunt; dolor ad summum humeri, et aliquando ad vesicam extenditur; lumbalis regio adeo sensibilis esse solet, ut tangi nequeat; stupor adest cruris et pedis lateris affecti; si inflammatio utrosque musculos occupat, aeger pedibus incedere haud valet, si dorso incumbit, nequit crus vel elevare, vel extrorsum vertere, vel lumbos flectere sine immani dolore; pulsus fit durus, frequens atque citatus; urina vel tenuis, vel flammea; nonnunquam dolores intestini abeunt in colicos cum tenesmo et sphincteris vesicae contractione.

CAUSAE.

Omnes quae actionem totius corporis augent et musculos psoas irritant, tales sunt ictus, contusiones, equitatio nimis violenta; febris puerperalis, aut calculi in renibus; nisus violenti, uti in bajulis et in hominibus, qui se laboribus exercent assiduis; coelum frigidum et humidum.

DIAGNOSIS.

Ab ischiade facile distinguitur, in hac enim dolores exacte cursum ischiadici nervi sequuntur, neque febre stipantur. Differt a nephritide calculosa, nam dolores a calculo functiones renum magis laedere multoque manifestius remittere solent.

PROGNOSIS.

Psoitis periculosior est secundum suppurationi, vel gangraenae proclivitatem. Suppuratio lentissima gignitur; pus si inter peritonaeum, et os innominatum colligitur, tunc vicinorum ossium caries et macies in-

sanabilis cum curvato dorso, et resolutis pedibus est aspectanda; si pubis ossi inhaerens ad inguina demergitur, tumorem frigidum non dolentem efficit cum scroti inflammatione; si purulenta materies secundum psoae musculi majoris, et iliaci interni tendines descendit, tumorem fluctuantem et frigidum ad coxendicem inducit; quo aperto sanies effluit, foetidissima, et tabes purulenta cum claudicatione, aut cita insequitur gangraena.

CURA.

Eamdem medendi rationem, quam aliae inflammationes postulat.

Beckwitz, Diss. de morbo psoadico. 8.° Edinb. 1784.
Dreyssig, Traité du diagnostic medicale. 8.° Paris 1804. Vid. Art. III. p. 263. seq.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. II., Ord. IV. §. 216. seq.
Medical Comment. etc. Edinb. vol. III., e VI.
Schoenmezel, Observ. de musculis psoas et iliaco suppuratis. Vid. Frank, Delect. Opuscul. Tom. V. p. 169.
Sprengel, Inst. Med. sup. cit. Tom. IV. Cap. XIII. p. 355.

CAP. XXVII. MYELITIS, SEU SPINALIS MEDULLAE EJUSQUE MEMBRANARUM INFLAMMATIO.

SYMPTOMATA.

Dolor modo fortis, lancinans aut pungens, modo obtusus et paullatim crescens in interno columnae vertebralis cavo, qui neque a motu neque a tactu vel pressione, sed decubitu supino augetur; caloris sensus in spina dorsi molestus, febris continua remittens, secundum morbi gradum remissionum vi atque duratione varians; pulsus duri et contracti, modo molliores et magni; insomnia; anxietas; cutis sicca; lingua arida; sitis magna, praecipue vel vespere noctuque; anorexia; urina parca et pallida, modo rubra et turbida; alvus modo soluta modo pertinaciter astricta; morbo aucto, motus artuum convulsivi; tendinum subsultus; motuum impotentia, artuum paralysis et mors. Spinalis medullae inflammatio in superiorem, mediam, et inferiorem dividi solet, prout cervicalem, aut dorsalem, vel lumbarem, spinalis medullae partem oc-

cupaverit. Dolor fixus ad vertebras cervicales, cum gravitatis et aestus in his sensu; colli rigor; movendi impotentia, ac paralysis artuum superiorum vel unius brachii, myelitidem *cervicalem* designant. Dolor costans et fixus in medio dorso, ingens pectoris et praecordiorum oppressio, anxietas et quaedam spirandi difficultas *dorsalem* enuntiant. *Lumbaris* comitatur dolore vertebris lumbaribus fixo, ad ilia, os sacrum, pelvimque sese estendente, cum difficili corporis erectione et artuum inferiorum paralysi.

CAUSAE.

Causae occasionales sunt, contusiones, vulnera, inflammationes vicinarum partium; nervorum morbi convulsivi; exanthemata retropulsa; diathesis arthritica, vel rheumatica. Causa proxima est spinalis medullae, ejus vasorum, vel membranarum eam investientium actio nimis aucta.

DIAGNOSIS.

Myelitis a rheumatismo spinae dorsi acuto facile dignoscetur; in rheumatismo enim

dolor exteriorem dorsi partem et musculos occupat, et motu, tactu et pressione augetur. Dolor ad ilia costans, et summa decumbendi difficultas in latere affecto psoitidem a myelitide distinguunt. Diaphragmitis differt ab hoc morbo, singultu, et respiratione plurimum laesa, brevi et convulsiva, tum etiam dolore diaphragmatis iter sequente.

PROGNOSIS.

Hujus morbi eventum est anceps, plerumque infaustum, intra paucos enim dies citius aegrum jugulat. Si paralysis et apoplexia sequuntur, nulla spes adest salutis.

CURA.

Hujus morbi violentiae, venae sectione pluries repetita cito est occurrendum; hyrudines vel cucurbitulae cruentae loco dolenti; diluentia cum nitro; refrigerantia; digitalis purpurea; aqua lauri cerasi; regimen antiphlogisticum; epithemata subfrigida ex salis ammoniaci nitrique solutione parata, ad locum spinae dolentem applicata; enemata emollientia, et alia remedia inflammationibus aptata.

Bergamaschi, Osservaz. sull' infiammaz. della Spinale midolla. 4.° Pavia 1810.
Brera, Della Rhachialgite cenni patologici. Vedi Giornale di Medicina Pratica Tom. II. pag. 137.
Frank, Epitome sup. cit. Lib. II. §. 141. seq.
...... De vertebralis columnae in morbis dignitate. Vol. II. Delect. Opuscul. sup. cit.
Heer, Diss. de Myelitide. 8.° Erlang 1815.
Niell, sur la Spinitis, vid. Journal de Medecine et Chirurg. par Corvisart 1812.

CAP. XXVIII. METRITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia; hypogastrii calor, tensio, tumor et dolor; ingens vaginae calor, et os uteri tactui dolens; tensiones per ligamenta uteri et crura, per musculos etiam abdominis aegram torquentes; incessus et erectio difficiles; alvus pertinaciter obstructa; tenesmus; urinae difficultas; stranguria cum summo vesicae dolore; anxietas; vomitus biliosi; pulsus durus, creber et intermittens; sitis ingens; lingua arida et sicca; dolor capitis vehemens; vultus distorsio; mammae collabuntur et flaccescunt; suspiria frequentia; nonnunquam singultus; tendinum subsultus; convulsiones.

CAUSAE.

Contusiones; uteri compressio; partus difficiles, rudis obstetricum manus, vel incautus instrumentorum ad foetum extrahendum usus; violenta placentae extractio; perrinaei, vel vaginae laceratio; remediorum stimulantium abusus; menstrua, haemorrhoides, vel lochia suppressa; frigus corpore aestuante exceptum; ira; terror; abortus; siphilis; exanthemata retropulsa; pessarium.

PROGNOSIS.

Magna virium prostratio; vultus erubescentia; rigores frequentes, ac abdominis tumor et convulsiones infausta sunt symptomata; diaphoresis lenis; lochiorum, vel menstruorum fluxus; diarrhoea primis morbi diebus; abdomen minus tensum, et lactis secretio, faustae sunt notae. Resolutione, suppuratione, scirrho, vel gangraena terminatur. Si uteri inflammatio resolvitur septimo, nono, vel decimoquarto die judicatur lochiis, menstruis, aut haemorrhoidibus restitutis, vel erysipelate suborto; nonnun-

quam universus, et aequalis sudor, cum purulento in urinis sedimento, vel foetidi humoris, aut sanguinolenti ex vulva fluxus morbum solvunt. Suppurationis notae eaedem sunt, quae in aliis inflammationibus, materies purulenta variis intervallis e vagina eliminatur, interdum etiam per alvum, vel ascitem purulentam producit. Ulcus uteri internum lethale.

Ponderis sensus in pelvi; tumor in uteri regione durus, inaequalis, prominens, rubicundus; cruris unius, vel alterius stupor, dolor, oedema; fluxus materiae albidae, vel tenacis; menstruorum defectus; facies pallida, aut livida; totius corporis macies; haec omnia si adsunt, uterum scirrho laborare creditur. Si vero ulceratus est, cancer cognoscitur doloribus perpetuo rodentibus, diu, noctuque saevientibus; febri hectica; sanie tenui et foetida, vel cruore e vagina; vigilia assidua, vitae taedio, et ciborum fastidio.

CURA.

Sanguinis missio generalis et topica; abdominis fomenta; diaphoretica lenia, qua-

lia antimonium tartarisatum opio conjunctum; laxantia lenissima, diluentia blanda, diaeta blanda et nutriens.

Baillie, Anat. Patol. sup. cit.
Berhends, Dis. de uteri inflammat. 8.° Franc. 1800.
Brera, Commentarii medici Dec. I. T. II. n. 4.
Eyerel, Comment. sup. cit. cit. T. II. p. 534.
Frank, Epit. sup. cit. L. II. Ord. IV. §. 222.
Haller, Coll. Dissert. Pr. IV. n. 138.
Ploucquet, Observ. hepatitidis et metritidis etc. Tub. 1794.
Sprengel, Inst. Med. sup. cit. Cap. XVI. §. 307. seq.

CAP. XXIX. CYSTITIS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia; dolor assiduus, ardens, pungens in loco vesicae, quovis corporis motu et mingendi conatu auctus; tumor, inane et dolentissimum mejendi desiderium, vel mictio frequens dolorifica, aut ischuria; urina vel cruenta, vel filis membranaceis plena; alvi constipatio; vomitus; tenesmus; pulsus durus, frequens et plenus; ructus continui; singultus; cordis palpitatio; delirium ferox; vigilia; convulsiones, et summa virium jactura.

CAUSAE.

Omnes inflammationem producentes; calculus; vertebrarum lumbarium, et ossis sacri exostoses; blenorrhoea remediis incitantibus exasperata; dispositio arthritica; haemorrhoides vesicae; scirrhus prostratae; diureticorum abusus; morbi cutanei retropulsi; catheteris imprudens applicatio; laceratio vesicae; vicinorum inflammatio etc.

CURA.

Medendi ratio eadem est in hac ut in nephritide; diluentibus parce haustis.

Conradi, Anatomia Patologica. 8.° Vol. 6. Mil. 1806. Vid. Tom. VI. p. 55-71.

Desault, Traité des malad. des vojes urinaires. 8.° Paris 1803.

Eyerel, Comment. sup. cit. Tom. II. pag. 530. seq.

Morgagni, Op. sup. cit. Epist. XLI. art. 13.

Portal, Cours d' Anatomie medical. 8.° vol. 5. Paris 1804 Vol. V. p. 393.

Sprengel, Instit. Med. sup. cit. Tom. IV. Cap. XV. §. 363-368.

Troja, Malattie delle vie urinarie. 8.° Vol. III. Napoli.

CAP. XXX. RHEUMATISMUS ACUTUS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia, dolores acuti, lancinantes circa articulos musculorum tractum sequentes, frequenter migrantes, genua et reliquos majores, potius quam pedum, vel manuum articulos infestantes; calore externo, motuve aucti; partis affectae tumor, rubor et tensio; lingua admodum sicca colorem albidum habens; calor per totum corpus diffusus, sitis, inquietudo; respiratio anxia et celer; cibi nausea; anxietas in praecordiis; urina ruberrima; alvus constipata; pulsus frequens, plenus, atque durus; sanguis detractus crustam coriaceam exhibens. Nocte adventante ingravescunt omnia symptomata; aeger noctem insomnis agit; dolor sedem suam frequentissime mutat; articuli post aliquod tempus tument et rubescunt. Plerumque gravissime afficiuntur genua, coxendix, humerus, cubitus, carpus et malleolus; pyrexia raro ante diem quintum remittit, nonnunquam in duas, aut tres, et interdum plures septimanas

protrahitur. Si dolor musculos coxarum occupat, dicitur ischias reumaticum, si musculos thoracis, pleuritis spuria, si vero lumborum, dorsique musculos, lumbago nuncupari solet.

DIAGNOSIS.

Ab arthritide et podagra dignoscitur, dolore musculorum tractum sequente, et nulla ventriculi affectione antecedente; in rheumatismo, pyrexia plerumque dolorem praecedit, in podagra vero febris dolorem sequitur; in illo dolor articulos plures, et majores simul occupat, in hac pedis pollicem, manuum, vel pedum minores juncturas potissimum infestat; dolor tandem in rheumatismo sedem suam frequentius, quam in podagra mutat, in qua dolor cum ventriculi, vel aliarum partium affectionibus alternat. A syphilide facillime dignoscitur; dolores in syphilide media, et durissima ossa infestant, dum in rheumatismo acuto ossa extrema vel articulos occupant, vel musculorum tractum sequuntur, et saepe tactu exasperantur, quod nunquam in syphilide observatur. Si vero bubones, ulcera ton-

sillarum, aut cutis, praecipue si maculae cuprei coloris ad capillitii marginem dolores antecedunt, aut comitantur, vel subsequuntur, facile de eorum origine judicari potest. Signa scorbuto propria hunc morbum a rheumatismo clare separant; in scorbuto signa debilitatis et torporis adsunt, pulsus abnormis et debilis, gingivae spongiosae et molles evadunt, sanguinem tactu levissimo profundunt, et maculae diversi coloris, plerumque lividae in diversis cutis partibus, et ad pilorum radices superveniunt.

PROGNOSIS.

In genere fauste terminatur, sudore copioso et universali, urina sedimentum lateritium deponente, diarrhoea, haemorrhagia, vel eruptione cutanea. Rheumatismus acutus si pigre tractatur aut negligitur in arthritidem, anchylosim, vel in paralysin desinit, nascens enim facile opprimitur, inveteratus vero robustior sit.

CURA.

Regimen antiphlogisticum, missio sanguinis generalis et topica; cathartica mitia

et enemata; refrigerantia praecipue sales medii; diluentia; nitrum; diaphoretica, qualia antimonium tartarisatum refracta dosi, aqua ammoniae acetatae, et pulvis ipecacuanhae compositus; rubefacientia, et dolore fixo, epispastica. An cinchona? Venae sectio ne ultra justos limites est instituenda nam tardam efficit convalescentiam.

CAP. XXXI. RHEUMATISMUS CHRONICUS.

CHARACTER.

Post rheumatismum acutum, nisum violentum, vel subluxationem; dolores artuum, vel musculorum, sub motu praesertim aucti, plus minusve fugaces, calore lecti, vel alio externo levati; pars affecta sensui frigida et arida est, tam ipsi aegro quam circumstantibus; pallidum colorem, frigus et ariditatem obtinere, nec perspirare videtur, quamvis reliquum corpus sudore affluit. Artus debilis, nec motui obtemperat, quemdam etiam torporem patitur et constrictio-

ne, motu nimis accelerato dolor ingravescit; pyrexia nulla; tumor plerumque nullus.

CAUSAE.

Rheumatismus acutus prior, et plurimae causae rheumatismum producentes; magna exercitatio; actio violenta; longa et continua extensio etc. Causa proxima est atonia, rigiditas et contractio fibrarum muscularium et vasorum extremorum.

DIAGNOSIS.

Rheumatismus chronicus ab acuto hinc secernitur, quod ille symptomatibus pyrexiae et phlegmasiae vacat, acutus vero rheumatismus ab universali inflammatoria diathesi ortum ducit, et pars affecta saepius inflammata et tumefacta videtur. In rheumatismo chronico nullus tumor adest, et pars laborans pallida et frigida apparet. In rheumatismo acuto plures simul articuli afficiuntur et dolor saepissime transit ex uno in alterum. Rheumatismus chronicus ab arthritide distinguitur; quod prior cum ventriculi affectionibus et ductus alimentaris

malis associatur, nec pridie ante morbi initium appetitus solito avidior est; quae omnia in arthritide locum habent. Arthritis minores articulos aggreditur, ut manuum et pedis digitos; rheumatismus vero majores, ut lumbos et coxendicem; arthritidem febris comitatur; rheumatismus chronicus febre est immunis.

PROGNOSIS.

Hujus morbi natura saepe pertinax nonnunquam etiam insanabilis est; raro periculum affert; per aliquot menses, saepe per integros annos durat; senes et debiles lacessit eosque insequitur, raro juvenes robustos et vigentes.

CURA.

Atoniam tollere, et vigorem parti reddere remedia debent. Stimulantia interna, qualia oleum terebenthinae, gummi guajacum, raphanus rusticanus et sinapi; tonica praecipue cinchona: stimulantia externa; frictio; linimentum volatile; electricitas; exercitatio; balneum calidum; calor externus;

rubefacentia; epispastica; diaphoretica uti pulvis ipecacuanhae compositus; opium et calomelas, singulorum granum unum per decem vesperas: hydrargyrus solummodo ad salivationem non excitandam; extractum aconiti napelli a gr. j sensim ad viij omni trihorio exhiberi potest.

BALLONIUS, Op. Omn. sup. cit. T. IV. pag. 179. seq.
HAIG, Diss. de rheumatismo acuto, 8.° Edinb. 1793.
HOME, Princip. Med. 8.° Amstelod. 1766. Sect. II. pag. 159. seq.
MORGAGNI, Op. sup. cit. Lib. IV. Cap. 57.
SYDENHAM, Op. omn. sup. cit. Sect. VI. Cap. V.
SIMS, Observ. sur les maladies Epidemiques etc. 8.° Avignon 1778.
VOGEL, Sam. Gott., Manuale sup. cit. T. II. §. 92. et seq.
WAN-SWIETEN, Comment. sup. cit. T. V. §. 1490. seq.

CAP. XXXII. PODAGRA.

SYMPTOMATA.

Morbus haereditarius oriens sine causa externa evidente, sed praeeunte plerumque ventriculi affectione insolita. Paroxysmum praecedunt lassitudo; torpor; animi dejectio, nausea; ructus; alvus constipata; pedum

sudor cessans, hora secunda post mediam noctem, plerumque dolore circa pedis pollicem excitatur aeger, quandoque vero calcanei, aut tali ossium luxationem refert, cum sensu quasi aquae non tantum frigidae parti affectae effusae. Dolor vel lancinans est, vel pungens, urens, vel gravativus, morsum canis rodentis exprimens; partes affectae adeo sensiles fiunt, ut nec linteorum pondus, nec cubiculi a fortiore ambulatione concussi ferre valeat aeger; mox sequuntur rigor, horror et pyrexia, dolor autem intenditur (rigore, atque horrore sensim recedentibus) donec tandem sub noctem sequentem ad apicem pervenerit, tunc gradatim cessat, et aeger leni madore perfusus somno concedit, a quo evigilans, partem affectam tumore, et rubore occupatam cernit; per dies plures, febris dolorque die advesperascente redeunt, levantur autem sub galli cantu; appetitus prostratus, totius corporis sub vespere rigor, gravitas, et sensatio molesta paroxysmum comitantur. Urina primis diebus colorata, sedimentum lateritium, vel arenosum deponit. Recedentem paroxysmum excipit pedis affecti, et praecipue inter digitos, pruritus vix ferendus cum cuticulae

desquamatione; morbo jam discusso aeger per longum tempus valetudine secunda fruitur. Morbus hic initio pedem unum solummodo occupat; in progressu vero pedes saepe alternatim afficit; manus tandem, carpus, cubitus et genua afficiuntur, tophi gignuntur, et articuli distorti motu, ac omni sensatione privantur.

CAUSAE.

Causae praedisponentes sunt; labes haereditaria, plethora, vitae acumen; venus immodica. Causae excitantes sunt, usus cibi animalis et conditorum immodicus; vinum aliique liquores spirituosi nimis liberaliter adhibiti; studium nimium; vita sedentaria ignava; evacuationes solitae suppressae; caput magnum; vigilia diuturnior; acidorum acescentisque substantiae usus frequentior; exinanitiones nimiae; exercitatio violenta, praecipue ambulatio; frigus extremis inferioribus applicatum; animi affectus deprimentes, praecipue ira; scabies retropulsa; sudor pedum suppressus. Homines ad podagram praedispositi, robusto, plethorico corporis habitu, capite magno praediti sunt

et cutem rete mucoso densiori, crassamque superficiem efficiente, indutam habent. Sexum virilem, raro foeminas, pueros, aut eunuchos aggreditur.

DIAGNOSIS.

A rheumatismo cognoscitur dolore minores articulos aggrediente, et ibi manente; si quando transfertur ex uno pollicis pede, et alterum aggreditur; partis laborantis tumore et rubore, ventriculi affectione antecedente.

PROGNOSIS.

Hoc malum raro periculum affert, ni ventriculus, caput, cor, pulmones et partes vitae inservientes afficiantur.

CURA.

Venae sectio generalis plerumque obest; parti affectae hyrudines aliquando prodesse possunt; sed optima remedia sunt lanula et patientia, cibo animali et liquoribus, omnigenis spirituosis abstinentia, ni vitae

cursus, vel atoniae signa aliter postulant; si tumor rigorque post paroxismum permaneant, strigilis assidue est utenda. In intervallis ab omnibus liquoribus fermentatis abstinentia; exercitatio modica praecipue ambulatio, vel equitatio; cathartica ex aloe, rhabarbaro, sapone et similibus parata ad alvum strictam praeveniendum, an gratiolae tinctura? Remedia enim plenam alvi purgationem cientia, ac ventriculum et intestina multum laxantia, plurimum nocent; tonica qualia cinchona, quassia, ferri praeparationes, et sales alkalini; aquae minerales; balnea sulphurea; symptomatum violentia imminuta, opiata. Victus tenuis sit, et nutriens. Si podagra ex syphylide oritur, parvae sed repetitae mercurii dulcis doses.

CAP. XXXIII. PODAGRA ATONICA.

SYMPTOMATA.

Podagra atonica cum ventriculi, vel alterius partis internae atonia, vel sine expectata, vel solita artuum inflammatione, ac

cum doloribus artuum levibus tantum, fugacibus, et cum dyspepsia, aliisve atoniae symptomatibus subito saepe alternantibus. In hac podagrae varietate, symptomata inter sese valde discrepant, quoad varias quas fatigat partes: si ventriculum occupat, alvus modo astricta, modo soluta cum doloribus colicis; ructus, ventris fluxus, cibi fastidium, dolor ventriculi, nausea, vomitus, maestitia, animi dejectio, aliaque dyspepsiae comites, et signa maxime urgent; nonnunquam trunci corporis, et extremitatum superiorum dolores spastici, expulsione flatus e ventriculo ut plurimum levati: si thoracis viscera invadit, cordis palpitationem, syncopem et asthma gignit: si cerebrum afficit, cephalalgiam, vertiginem, apoplexiam, vel paralysim concitat, et denique in omni fere casu aeger timore, anxietate, diffidentia, et aliis morbi hypocondriaci indiciis vexatur.

CURA.

Evitatio studiosa causarum omnium, quae corpus debilitant; exercitatio modica; balneum frigidum, si corpus sub ejus usu potenter stimuletur: cibi animales, vini mini-

me acescentis, vel spiritus ardentis aqua commixti modicus usus; tonica et cathartica modo memorata sunt utenda; amara quoque ad pristinas ventriculi vires restituendas, maxime utilia sunt. Dyspepsiae signa emeticis mitissimis sunt sublevanda: si dispnoea, vel asthma concitantur opium, aether sulphuricum, aliaque stimulantia optima sunt remedia; cum caput aggreditur epispastica, et rubefacientia capiti et pedibus admota plurimum juvant. Fontanellas inseri, et frigus evitari opus est hoc in podagrae statu, multum prodest calor externus.

CAP. XXXIV. PODAGRA RETROCEDENS.

SYMPTOMATA.

Initio podagrae regularis formam induit, inflammatio ad articulos more solito se prodit, sed ad doloris eumdem gradum non ascendit, nec tempus assuetum perstat, nec sensim decedit, sed repente cessat, dum aliqua pars interna statim afficitur. Inter partes internas, nulla frequentius afficitur quam

ventriculus, unde anxietas, aegritudo magna, ventriculi dolores acerrimi, vomitus; aut dolor vehemens, frigorisque sensus oriuntur. Cor aliquando laborat, unde syncope et palpitatio aegrum fatigant; interdum pulmones, unde asthma; quandoque caput, unde apoplexia et paralysis, mentisque imbecillitas, et aeger nonnunquam subito e vivis eripitur.

CURA.

Si ventriculum afficiat, subito succurrendum est generoso vino liberaliter dato et aromatibus calefacto; si non satis valida sunt spiritus ardentes, aether, spiritus ammoniacae succinatus et similia solent usurpari; ubi morbi impetus non valde vehemens est, tinctura assae foetidae, alkali volatile, moschus, confectio opiata etc. Si comitetur vomitus, sub initio vino calido primum aqua commixto, dein mero promovendus est, postea opiata: si comitetur diarrhoea, jusculum tenue, postea opiata; si pulmones occupet, opiata, antispasmodica, epispastica; quando caput impetit, remedia verisimillima sunt epispastica capiti extre-

misque partibus admota, crurum cum sinapeos pulvere frictio; eodem tempore aromata, alkali volatile, et similia dari possunt.

CAP. XXXV. PODAGRA ABERRANS.

SYMPTOMATA.

Partis internae inflammatio, vel non praegressa, vel praegressa et subito recedens artuum inflammatio. Morbus hic simulac sese ostendit ex parte interna laborante a podagra retrograda distingui potest; modo pulmones infestat, in quibus inflammationem pneumonicam excitat; modo vesicam urinariam, et catarrhum vesicae inducit; aliquando comitantibus tumoribus haemorrhoidalibus, rectum afficere videtur.

CURA.

In tali casu oportet morbum venae sectione, caeterisque remediis, quae idiopathicae ejusdem partis inflammationi conveniunt, tractari.

Ballonius, loc. sup. cit. Tom. IV. pag. 179. seq.
Bartez, Des maladies gotteuses, 8.° vol. 2. Paris 1802.
Coste, Traité sur la goutte, 8.° Paris 1764.
Hoffmann, Op. sup. cit. Opp. Suppl. N. 2. pag. 185.
Musgrave, De Arthritide Anomala, 8.° Exoniae 1707.
Sydenham, Sup. cit. Tom. II. pag. 459. seq.
Wan-Swieten, Op. sup. cit. Tom. IV. §. 1254. seq.

ORD. III. EXANTHEMATA.

CHARACTER.

Morbi contagiosi semel tantum in decursu vitae aliquem afficientes; cum febre incipientes; definito tempore apparent phlogoses saepe plures exiguae per cutem sparsae.

CAP. I. VARIOLAE BENIGNAE.

SYMPTOMATA.

Primum stadium praecedit exanthematis eruptionem; pyrexia vehemens per aliquot dies ante variolarum eruptionem, quae languore, lassitudine, et aliis pyrexiae sym-

ptomatibus insignitur. Tertio autem die circa meridiem horror, atque algor se invicem excipiunt cum somnolentia; dolor capitis, dorsi et epigastrii (praecipue digito premente); nausea, vomitus, calor cutis plurimum auctus et sitis ingens comitantur; rubent et fulgent oculi; cutis sicuti ex formicatione, molestiam capit; arteriae vehementer moventur; anorexia; alvus pertinaciter astricta; dolores circa abdomen; dolores axillarum, maxime post insitionem variolarum; odor mucidus ex ore. Secundo et tertio morbi die omnia symptomata magis insaeviunt; infantes sternutatione et convulsionibus saepe afficiuntur, anxietas, pervigilium et aliquando etiam delirium urgent; ex somno expergefacti trepidant, et adulti si in lecto teneantur ad sudorem sunt proclives.

Secundum stadium tertio, a prima febris accessione evidente, diei vespere, interdum serius apparet, summa cutis maculis rubris pulicumque morsibus exasperatur, et pustulae quaedam discretae erumpunt; in facie primo apparet eruptio gradatim ad inferiora descendit ita, ut quinto die pustulae totam corporis superficiem occupant;

symptomata tunc levantur, et eruptione finita cessant omnino. Dum erumpunt, dolent collum et oculi, urina intercipitur, alvus astringitur.

Tertium stadium cum suppuratione incipit. Pustulae indies conicae crescunt, earum bases initio margine circulari inflammato circumdantur, primo subalbidae, tunc flavae evadunt; intumescit facies, et oculi nonnunquam clauduntur, tensio, ardor, et rubor interstitiorum augentur, ut margaritas fere discretae pustulae referant.

Quartum stadium. Circa diem undecimum variolae magnitudinem summam attingunt; pustularum apices nigrescunt, dein flavidae fiunt, et in crustas abeunt; faciei tumor subsidet, manus pedesque exinde tumescunt. Quando pustulae non admodum paucae sunt, deglutiendi difficultas, raucedo, et salivatio circa diem sextnm, vel septimum superveniunt, et febris decimo plerumque die iterum apparet. Sed haec omnia symptomata cum faciei tumore augescunt, et cum eo etiam minuuntur.

CAUSAE.

Contagium specificum.

DIAGNOSIS.

Variolae a varicella distingui possunt. Inter variolas, et varicellam haec intersunt, quod in hac papulas, quibus cutis exasperatur, vix ulla febris praecedit; quod variolarum papulae maturius vesiculas producunt, et in pustulas abeunt; quod humor, quem pustulae continent, spissescit, flavescitque; denique quod illae semper triduo, vel quatriduo in crustas desinunt. Primis diebus rubeola, erysipelas et scarlatina variolas multum referunt, sed facta eruptione facillime ab aliis morbis dignoscentur.

PROGNOSIS.

Variolae benignae nisi quando pustulae plurimae faciem obsident, vix periculum habent. Morbum benignum esse judicari potest, quando pustulae primo in facie, deinde gradatim in extremis lente desiccare incipiunt.

CURA.

Regimen antiphlogisticum stricte est adhibendum, praecipue aer frigidus, et purus

libere est admittendus; cathartica mercurialia ante diem quintum sunt administranda; aqua frigida et diluentia; refrigerantia acidis grata reddita, libere; crurum fotus: si urgeat diathesis hypersthenica venae sectio, et postea vomitorium; si accedant convulsiones, opiata; si eruptione jam facta diathesis hypersthenica adhuc vigeat, ac pulsus sint pleni, et validi cathartica lenia, et antimonii praeparationes ad nauseam movendam; enemata emollientia. Si fauces multum tumidae, et deglutitio difficilis sint epispastica et gargarismata; si magna sit debilitas, ad suppurationem promovendam juvant cinchona, vinum: post diem quintum opiata semel vel bis in die. Variolae vaccinae insitio, mirum ac tutissimum remedium est, quod a variolarum eruptione praeservat.

CAP. II. VARIOLAE MALIGNAE.

SYMPTOMATA.

In his febris eruptiva vehemens, vomitusque plerumque perpetuus ante eruptionem urgent, anxietas magna, praecordiorum gravitas, pulsus debilis, contractus et convulsiones nonnunquam comitantur: diar-

rhoea plerumque eruptionem praecedit, et ad diem unum, alterumve post illam protrahitur. Secundo vel tertio die pustulae numerosae, circumscriptae, pallidae, minime elevatae, et in vesiculas coeuntes sese ostendunt; aliquando acervatim ut in rubeola prorumpunt, et inflammatio erysipelatosa pustulas discretas circumdat. Symptomata post eruptionem, praeter vomitum, omnia manent, in morbi progressu ingravescunt symptomata febrilia et delirium, vel coma supervenit; facies immodice tumet, quam pustulae plures, minores et magis coherentes deturpant; fauces inflammatione foeda tenentur, unde deglutiendi difficultas et aliquando suffocatio minitatur. In adultis saliva copiosior, et acrior secernitur, quae os et fauces excoriat, postea crassa et viscida fit; in infantibus diarrhoea salivationis vicem praestat. Facta eruptione febris parum mitescit, sed nunquam omnino evanescit, post quintum, aut sextum diem iterum vehemens fit; pustulae in maturitatem tendentes plenae fiunt et flavidae, quarum acumina saepe cavantur, et macula nigra obducta videntur; undecimo circiter die dehiscunt, et in suppurationem procedunt,

sed humorem effundunt fuscum, aut subnigrum, et in flavidas nigrasque crustas abeunt, foveolis in cute relictis. Quamplurima alia symptomata in variis morbi stadiis observantur; erysipelas eruptionem saepe praecedit, vel comitatur; in morbo violento phrenitis, coma, petachiae, dysuria, ischuria, urina sanguine tincta, haemophtisis, et aliae haemorrhagiae frequenter observantur. Facie tandem detumescente pedes et manus tument, et pyrexia mitior evadit, sed postea iterum augescit, multoque gravior fit; spiritus et faeces foetidae sunt; lingua et fauces nigrae, aut aridae, et summa corporis debilitas scenam claudunt.

PROGNOSIS.

Malignae variolae raro sine periculo sunt. Pustularum eruptio primo febris die; pustulae valde confluentes super faciem et thoracem; vel perquam parvae, durae, violaceae, virides, sanguineae, aut nigrae; dolor lateris, vel ventriculi auctus post eruptionem; deglutiendi maxima difficultas; delirium; petechiae; magna virium prostratio; nimia alvi profusio; haemorrhagiae, et

alia ataxiae signa infaustae sunt notae. Si membra graviter dolent, et summum corpus hic et illic nigrescit, vel purpureum fit; si phrenitis apparet, et animus continuo deficit; si cordis palpitatio, anxietas, et jactatio urgent, res est in praecipiti, et gangraena aeger moritur.

CURA.

Vires cinchona, vino, opio, cardiacis et diaeta nutriente sunt sustinendae; nonnunquam cinchona vomitu ejicitur, hoc in casu additis aromaticis, uti pulvis serpentariae, cascarillae etc., sub tincturae forma est adhibenda; acida mineralia, vel vegetabilia aqua diluta; si sudores vel diarrhoea occurrunt, opiata; cum eruptio subito subsidit, epispastica carpis, et pedum malleolis sunt applicanda, et alia remedia typho idonea libere sunt adhibenda. An ante pustularum eruptionem si cutis sit praeter naturam calida cum aliis morbi violenti symptomatibus, aquae frigidae corpore nudato effusio?

Ex imperfecta, vel impedita variolarum eruptione, quamplurima nascuntur mala,

quae gravissimos morbos relinquunt. Timenda sunt ulcera diuturna, ipsaque caries; blennorrhoea lacrimalis, et fistulae; ophtalmiae pervicaces quae corneae maculas, aut lentis suffusionem excipiunt: aliquando etiam rheumatismi, arthritis, ascites, aut anasarca, nervorum resolutiones, vel pneumoniae gravissimae sunt variolarum sequelae.

Burserius, Oper. sup. cit. Tom. II. Cap. 9. §. 158. seq.
Cotunnius, De sedibus variolarum. 8.° Lovanii 1786.
Girtanner, Malattie dei bambini sup. cit. Tom. I. Cap. XVI. pag. 182. seq.
De Haen, Rat. Med. sup. cit. Vol. I. P. II. Cap. III. Vol. V. P. X. Cap. V. seq.
Heberden, in Med. Transact. Vol. I. art. XVII.
Marescotti, De variolis. 4. Bonon. 1657.
Mead, Oper. Omnia. 4. Neapoli 1778. Cap. VIII. pag. 65.
Rosenstein, Tratt. delle malattie dei bambini. 8.° Milano 1780. Cap. XII. pag. 91. seq.
Sacco, Trattato di vaccinazione. 4.° Mil. 1809.

CAP. III. VARICELLA.

CHARACTER.

Pustulae post brevem febriculam erumpentes, in pustulas variolae similes, sed vix

in suppurationem euntes. Varicellae eruptio alio ordine se habet ac in variolis. Illa enim primo in dorso, et membris nascitur, haec vero in facie et pectore; omnis hujus morbi eruptio uno plerumque die vel paucis horis absolvitur. Pustulae semper paucae numero sunt, nunquam plus quam duodecim in facie, neque ducentas numero in reliquo corpore excedunt; pure expertes sunt, vel nullo collecto humore primis fere diebus rupta cuticula collabuntur. Secundo, vel tertio die post eruptionem in pustularum summitate apparet vesicula lymphatica, vel seroso humore plena, qui exhalatus, vel absorptus pustulae collapsum efficit. Nonnunquam spissi humores, et tenaces cumulantur, qui diutius persistentes nullam fere mutationem subeunt donec lente absorbeantur. Post paucos dies circa quintum in squamulas furfuraceas, delapsa macula rubra, nulla cicatrice plerumque relicta abeunt.

DIAGNOSIS.

A variolis dignoscitur pyrexia miti, eruptione primo in tergum comparente, et quarto, vel quinto die in squamulas abeunte.

CURA.

Morbus hic periculi expers, raro medentis opera indiget; desquamatione finita catharsis lenis praecipue cum calomelano est propinanda.

Atti dell' Accademia di Siena. Tom. I. pag. 13.
HEBERDEN, Medical Transactions, Tom. I. Num. 17.
REIL, Diss. variolarum spuriarum et verarum pure ortus. 4. Halae 1792.
VAN-SWIETEN, Comment. sup. cit. Tom. IV. pag. 10.

CAP. IV. RUBEOLA VULGARIS.

SYMPTOMATA.

Primum hujus morbi stadium eruptionem praecedit, catarrhalibus symptomatibus stipatum. Incipit horripilatione cum calore, et frigore vicissim alternantibus; his superveniunt febris continua, sitis, anorexia, nausea, saepe vero diarrhoea; ab initio tussis plerumque sicca, sed molestissima; calor intensus; raucedo; lingua arida; capitis gravedo; somnolentia continua; cory-

za; sternutatio frequens. Oculi scintillantes humorem tenuem distillant, facies rubescit, palpebrae tument; pulsus creberrimi, depressi, et irregulares, praecordiorum oppressio, odor singularis, subdulcis perspirationis, et pruritus faciei molestus eruptionem praecedunt. Tertio, vel quarto circiter die secundum stadium inchoat. Maculae rubrae, exiguae in facie erumpunt, morsus pulicum reddentes, gradatim coeuntes maculas majores forma, et magnitudine varias constituunt, et in corpus totum sese serie diffundunt. Heae maculae tactu, sed non visu supra cutem eminere percipiuntur: postea papulae similes per pectus, ventrem, brachia, crura, ac femora sparsae apparent. Eruptione finita nausea et vomitus plerumque cessant, sed febris intenditur, tussis augetur, et spirandi difficultas; epiphora etiam et capitis dolor, et gravedo adhuc durant. Tertium denique stadium sexto ut plurimum die incipit. Tumor faciei decrescit, maculaeque minus coloratae evadunt. In reliquis corporis partibus maculae adhuc latissimae, et ruberrimae apparent. Octavo die maculae faciei evanescunt, nono die penitus visum fugiunt; sputa magis excre-

antur, maculae denique in squamulas furfuraceas, aut farinaceum pulverem abeunt. Febris, et tussis in hoc morbi stadio non levantur sed per totum morbi cursum manent, et desquamatione inclinata, ingravescunt pyrexia, dyspnoea, tussis, somnolentia, aliaque symptomata, et urget plerumque diarrhoea molestissima, quae per plures perstat hebdomadas; inde nonnunquam subsequuntur abdomen tumidum, et maxime tensum, summa corporis reliqui macies, et tabes lethalis.

CAUSAE.

Contagium specificum. Infantes, et pueri magis quam senes rubeolae sunt expositi. Aliquando morbus hic per longum tempus quiescere, modo sparsim vagari, interdum per regiones totas propagari videtur.

DIAGNOSIS.

Rubeola priusquam maculae eruperint haud facile a catarrho distingui potest. In catarrho autem symptomata sunt mitiora. A febre miliari dignoscitur rubeola, quod

in illa papulae in facie nunquam videntur; serius quam in rubeola erumpunt, et citius retrocedunt; sudor etiam olidus adest sine tussi, sternutatione, et humoris ex oculis stillicidio. A variolis facile distinguitur, eruptione excepta, nullum symptoma commune habent. Sternutatio, coryza, epiphora, maculae citius apparentes, majores latioresque cum rubore universo per faciem, et totum corpus diffuso, rubeolam a scarlatina discernunt.

PROGNOSIS.

Signa fausta sunt, pyrexia, et dispnoea mites; eruptio mature apparens; diarrhoea levis; diaphoresis modica; expectoratio libera et copiosa. Infausta sunt vomitus post eruptionem perseverans; pneumonia, diarrhoea symptomatica, stipata; lassitudo magna; dolores graves, fixi, eruptionem antecedentes; dolor capitis, et oculorum permanens; petechiae; papulae subito retrocedentes, praesertim si hisce succedant pneumonia, cynanche, vel delirium.

CURA.

Sanguinis missio generalis, vel localis secundum pyrexiae, tussis, dyspnoeae, et pneumoniae violentiam, sed raro ante desquamationem postulatur; cathartica, qualia soda phosphorata, tartari cristalli, senna, tamarindi etc., enemata laxantia; diaphoretica lenia e. g. antimonium tartarisatum tali dose, ut nauseam moveat; sales medii; diluentia tepida; expectorantia mitia; pediluvia; epispastica lateri, et inter scapulas; si non urgeat diathesis hypersthenica, opiata; morbo finito cathartica repetita; si superveniant pneumoniae signa venae sectio, aliaque remedia ei aptata: si vexet diarrhoea sanguinis missio; si summa debilitatis signa sese ostendant cinchona, vinum, confectio aromatica etc. libere propinanda.

CAP. V. RUBEOLA NIGRA SIVE MALIGNA.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens cum summa virium debilitate; capitis gravitas maxima; oculorum inflammatio plorans; secundo die maculae erumpunt ingravescente tussi et ophtalmia. De calore admodum intenso, et corporis inquietudine cum anxietate aeger conqueritur; excreatio nulla; respiratio valde difficilis, cutis sicca, lingua arida plerumque fusca, et squallida cum siti inexplebili. Fauces colorem violaceum, et subnigrum ostendunt; pulsus parvus, frequens, raro plenus, et debilitas maxime urgens adsunt. Quinto, vel sexto morbi die eruptio, calor et inflammationis signa evanescunt, vel aliae maculae virulentiae non expertes, coloris fusci, aut violacei, et amplae per totum corpus apparent, nonnunquam petechiae, purpura, et etiam pustulae scorbuticae complicantur; exulcerationes fere insanabiles oculorum superveniunt; sitis plerumque cessat; murmurat, et pigrescit aeger, et venter ejus

inflatus est manibusque repercussus sonat; caetera symptomata augentur cum pulsu velocissimo, debili, inaequali, summaque virium debilitate.

PROGNOSIS.

Si vehemens accedit febris, et respiratio difficilis sit; si corporis inquietudo, sitis ingens, et vires infirmae adsunt; si maculae pallescunt, aut livescunt, malum. Si vero maculae subito, ante morbi evolutionem rursus abeunt, finis incertus, et saepe lethalis erit.

CURA.

Sanguinis missio cautissime praemittenda, si morbi initio inflammationis symptomata urgeant; acida libere sumpta; vires cinchona, opio, cardiacis, aromaticis, et diaeta nutriente sunt sustinendae, et alia remedia typho idonea.

Alibert, Descript. des maladies de la peau. *Fol.* Paris 1806.
Burserius, Op. loc. cit. Tom. II. Cap. XVII. §. 110. seq.
Girtanner, loc. cit. Tom. II. pag. 3. seq.

Haen, loc. cit. Tom. I. pag. 137-138.
Rosenstein, sup. cit. cap. XIV. pag. 181. seq.
Soemmering, Malattie de' vasi linfatici. 8.° Vigev. 1813.
Vogel Sam., Manual. sup. cit. Tom. III. Cap. III. pag. 195. seq.
Willan, Description and treatment of cutaneons diseases, 4.° Lond. 1809. Part. I.
Wilson, Diss. de rubeola, 8.° Edinb. 1797.
Vide etiam Morton, Rhazes, Hoffmann, Sydhenam etc.

CAP. VI. SCARLATINA SIMPLEX.

SYMPTOMATA.

Ineunte hieme plerumque se ostendit cum frigore febrili, et aliis sinochae signis; quarto morbi die facies aliquantum tumet; simul in cute passim comparet rubor floridus, maculis amplis, tandem convalescentibus, post tres dies in squamulas furfuraceas abiens; superveniente dein saepe anasarca cito plerumque decedente.

CURA.

In hac specie scarlatinae simplicis regimen antiphlogisticum requiritur; summo frigore et calore ex aequo evitatis; desquama-

tione absoluta alvi purgatio praecipue cum rhabarbaro et mercurio dulci; si in infantibus superveniant convulsiones, vel coma, epispastica, opiata.

CAP. VII. SCARLATINA ANGINOSA.

SYMPTOMATA.

Morbus hic, ut alia exanthemata tria potissimum stadia complectitur. Lassitudo inusitata; animi dejectio; cephalalgia; anxietas, capitis dorsique dolor; magnus oppressionis circa praecordia sensus; nausea, vomitus; gutturis angustia; vertigo, et ad syncopem proclivitas, aliaque pyrexiae signa primo stadio sese ostendunt. Vespere appetente sensus rigiditatis, et doloris levioris circa cervicem faucesque oritur; lingua crusta, crassa, albida, mucosa cooperitur, dum ejus margines puri, humidique manent; extrinsecus ad collum tumores surgunt; vox fit tremula; arteriarum pulsus plerumque celeres, debilesque sunt, interdum duri et pleni; nonnunquam loquela adeo impedita

est, ut per nasum loqui videantur aegri. Secundo die deglutiendi difficultas, anorexia, nausea et saepe vomitus superveniunt; fauces late colorem floridum induunt dum ugula, et tonsillae tument, rubent, et nonnunquam crustis albidis obducuntur; respiratio fit crebra, suspiriis interrupta; anhaelitus est calidus, atque urens; cutis arida, calida, pungens, et inquietudo magna vexant; alvus nec astricta, nec soluta. Tertio plerumque die secundi stadii symptomata apparent. Facies magis tumet, gula magis constringitur; nervorum distensiones ingravescunt, nonnunquam trismus, aut tussis convulsiva comitantur; rubor floridus pressu evanescens, sed cito rediens in corpus totum apparet, modo in pectore et facie, modo in cruribus et brachiis; cutis levis est, et tumida, aut maculae latae, lividae, paucae circa pectus sese ostendunt. Deglutitio interea difficilis, gulae constrictio, et anginosi effectus vel levantur, vel eodem rigore pergunt, et sub vespere symptomata omnia ingravescunt.

Nono, vel decimo morbi die quartum stadium plerumque accedit cum cutis desquamatione; maculis demum evanescenti-

bus, et decedente subjecta cuticula, furfuraceae quaedam squamulae remanent, ad instar farinae corpori inspersae, quae ad secundam, vel tertiam vicem se produnt, conduntque vicissim superveniente dein saepe anasarca.

CAUSAE.

Contagium. Qui constitutionem corporis delicatiorem, et nimis irritabilem habent; qui e morbis praecedentibus, ut variolis, et rubeola etc. tantum convalescunt, huic morbo sunt magis opportuni, quam valentiores, et sanguineo temperamento praediti.

DIAGNOSIS.

A rubeola distinguitur, tussis, corizae, epiphorae, et sternutationis absentia. Scarlatinae eruptio plerumque secundo febris die, in rubeola vero ante quartum morbi diem, rarissime apparet; in febre scarlatina universa cutis maculis parvis, et rubris interstinguitur, quae tamen crebriores, et latiores sunt ac maculae illae, quae rubeolam constituunt. A variolis dolore epigastrii prorsus absente, ab anginae praesentia, et ab eruptionis tempore dignosci potest.

PROGNOSIS.

Exitus morbi secundus evadit, si efflorescentia mature apparet, et totum corporis spatium occupet; si colorem floridum habet; si respiratio libera, et facilis remanet, si partes circa collum haud valde tumescunt, si crustae tandem mucosae facile separantur. Delirium, oculi inflammati et splendidi; efflorescentia cito apparens, vel subito recedens; crustae mucosae inaequaliter modoque fimbriarum, faucibus adhaerentes, vel maculas purpureas, lividasque hic, illic ostendentes; respiratio difficilis; sanguinis ex ore, vel e naribus effusio, et collum magnopere tumescens; infausta sunt symptomata.

CURA.

Obest plerumque sanguinis missio, in plethoricis vero, atque ubi pulsus duri cum aliis inflammationis signis apparent, summa cum cautela est adhibenda; si cephalalgia nimis urgeat, et diathesis hypersthenicae fortioris signa adsunt, venae jugularis sectio; emetica repetita summo cum fructu utuntur praecipuae ipecacuanha; diaphoretica praeci-

pue antimonium tartarisatum refracta dosi ad nauseam movendam; pediluvia; balneum tepidum; regimen antiphlogisticum; gargarismata: si signa diathesis hypostenicae apparent cardiaca exemp. grat. contrayerva mixtura camphorata etc.; diuretica ut kali p. p.; ammonia praeparata, acidum sulphuricum, vel muriaticum parva dosi cum syrupo citri, postea cinchona; ferri praeparationes; si permanserit debilitas cum comate epispastica; ad anasarcam scylla, calomelas, sales alkalini, digitalis, rhabarbarum; et ea affectione amota, tonica ut cinchona, vinum, ferri praeparationes; diaeta nutriens, et exercitatio. An aquae frigidae corpori nudato affusio? An ante exanthematis eruptionem, atropo belladonae tincturae, vel sulphuris aurati antimonii cum mercurio dulci parvae et repetitae doses?

CAP. VIII. SCARLATINA MALIGNA.

SYMPTOMATA.

Ineunte morbo symptomata eadem fere sunt ac in scarlatina anginosa, tertio plerumque morbi die vis signorum omnium intenditur; pyrexia vehemens persistit, cum

inquietudine magna, siti inestinguibili, dolore alicubi fixo, vel per partem aliquam divagante absque causa manifesta; conatus alvum agendi, mingendique inanis, continuus; vomitus vehemens, acidus, niger, vel inanis nullum adferens levamen; pulsus sunt parvi, celeres et irregulares; spiritus aegrius, et cum anxietate movetur; lingua, dentes, et labia crusta subnigra obducuntur, et hic, illic transversis incisuris hiulcae fiunt; oculi inflammati lucem vel oscuram refugiunt; sonos vel levissimos tolerare nequeunt aures; anima foetens, respiratio difficilis, et anxia cum dysphagia continuo aucta; summa gulae constrictio; vox tremula fit; intumescit collum; oris ambitum, linguam, et tonsillas ulcera sordidissima occupant; partes circa tonsillas, et laringem nigrescunt; humor acris, foetens e naribus, salivaque odorem spargens teterrimum ex ore, fluunt; urina pallida; maculae per totum corpus erumpentes pallidae sunt, vel violaceum, nigrum, et lividum colorem ostendunt; eruptio plus aequo retardata, aut maturior velociorque justo, aut ultra modum copiosa sic, ut cutis diebus duobus primis rubedine rosea universa, tumore insigni, et ardore intollerabili stipata,

obducatur; macularum rubedo pressu remanens et immutata, diarrhoea et haemorrhagiae immodicae; vox rauca fit et debilis; loquela impedita, ac balbutiens; sudores frigidi e pectore, et capite manant; convulsiones tandem, epilepsia, tetanus et mors.

PROGNOSIS.

Hoc in morbo tam insidiosissimo maxime fallax. Vertigo, somnolentia magna, et coma soporosum, vel defectus somni cujuscumque plenarius, deliria phrenitica, dolores capitis abnormes pertinacesque, sternutatio molesta et fortis, convulsiones et animi deliquia, escharae gangraenosae in fundo faucium, versus tonsillas, et velum palati supervenientes periculosissima sunt signa.

CURA.

Sanguinis missio, et remedia alvum solventia plerumque nocent; emetica etiam repetita, praecipue pulv. ipecacuanhae vel sola, vel tartaro emetico mixta; gargarismata ex decocto cinchonae, vel controjervae cum acido vitriolico diluto; cardiaca,

uti opium, vinum, cinchona etc. Si ob aetatem, vel summam gulae constrictionem cinchonae pulverem sumere haud potest aeger, enemata larga, et frequentia a decocto ejus valentiore composita injiciantur; acida fructuum, praesertim maturiorum libere sunt danda; si diarrhoea urget adstringentia leviora, vel opiata, alkalis volatilis guttae aliquae dilutae; delirium pediluviis, crurum fotu, et epispasticis. An capsici grana pauca secunda quaque hora vel in forma decocti cum pipere cayennensi, et cum aceto commixto? Mundities summa, et acidi nitrici fumigationes in cubiculo.

Forestus, Oper. Omnia fol. Tom. III. Rothomag. 1653. Tom. I. lib 6. pag 188. seq.

Fothergill, An account of the sore throat etc. 8.° Lond. 1751.

Heberden, Comment. Med. de Morbis. 8.° Lond. 1806.

Nola, De epidem. phlegmone anginoso. 8.° Neap. 1620. pag. 13.

Raggi, De purpurae scarlatinae prophylaxi. 4.° Viglev. 1809.

Rosenstein, Op. sup. cit. Cap. XVI. pag. 198. seq.

Sims, Memoir of Medical Society of London. Vol. I. 1787. n. 32.

Saggi di Medicina d'Edimburgo. 8.° Venez. tomi VII. 1773. Tom. III. pag. 25. seq.

Thomassen a Thuessink, Sur le moyens prophilactiques de la scarlatine. Vid. Journal. de Litter. Med. Etrang. 8.° Gand Vol. 6. T. II. p. 231.

WILLAN, Cutaneous diseases sup. cit. Ord. III.
WITHERING, On the scarlat Fever and sore throat. 8.° Lond. 1779.
ZULATTI ANG., Giornal. di Medicina 4.° Venez. T. II. n 29.
Vide etiam BURSERIUM, FRANK, BALLONIUM, HUXAM, MEAD, GIRTANNER, SYDENHAM, WAN-SWIETEN etc.

CAP. IX. PESTIS.

SYMPTOMATA.

Eodem plerumque modo quo typhus gravior incipit; paroxysmi gravius aegrum adoriuntur, quam in febri continua contingit. Cum populariter grassatur nullis fere prodromis praeceditur, sed illico homines prosternit; ingens partium internarum excipit calor; aeger virium jactura, torpedine quadam, animi desponsione, mentis stupore, anxietate magna, aurium tinnitu, capitis gravedine quaeritur; vultus horrore plenus, oculi rubri, vagi, atque prominentes, capitis dolor immanis, vigiliae, delirium, et interdum coma comitantur; ingens supervenit virium prostratio, animi dejectio, et sollicitudo; praecordia oppressa sunt ignis sensu quodam; respiratio difficilis, nausea perpe-

tua, atque vomitus biliosus, dejectiones biliosae, foetidae miserum torquent: pulsus frequens, debilis, abnormis, saepe tamen magis durus et plenus evadit; sitis immodica est; lingua plerumque albida, haud raro nigra; urina pallida et cruda, vel rubra et turbida. Secundo, tertio aut quarto morbi die, aut serius (partis pruritu, aut aestu praecedentibus in cute, quasi acu pungeretur) maculae surgunt parvae pulicum morsibus similes, in quibus vesiculae, aut pustulae oriuntur, humore aquoso plenae, quae post duodecim circiter horas rumpuntur, atram lividamque maculam rubro margine cinctam relinquunt; carbunculi, aut anthraces dicuntur et partes, quas occupant insensiles reddunt, et in vibices, atque petechias amplas nonnunquam abeunt. Bubones, seu glandularum tumores collum, axillas, vel inguina occupant; vox debilis rauca; singultus; dysphagia, et aeger syncope, delirio, sopore, tendinum subsultu, et convulsionibus tentatur.

CAUSAE.

Contagium. Pauperes, et qui vitiis victus, aut morbo praegresso, aut metu sunt

confecti robustis, aut ditioribus facilius afficiuntur.

DIAGNOSIS.

Partis pruritus, petechiarum efflorescentiam, et carbunculos praecedens, bubones ad inguina, vel glandulas colli, et axillarum occupantes, ad distinguendam pestem a typho graviori sufficere possunt.

PROGNOSIS.

Signa fausta sunt aegri vires haud multum depraessae; lenis, et universus sudor cum pulsu valido et regulari, anxietatem, nauseam et vomitum tollens; bubonum et carbunculorum eruptio morbi levamine comitata. Infausta sunt, calor immodice intensus; sudores profusi corpus debilitantes; petechiae nigrae, latae, cito conspicuae, carbunculi plures erumpentes; magna, et subita virium prostratio.

Cadavera secta gangraenosas maculas per omnia viscera diffusas ostendunt. Cordis et musculorum compages flaccida, et livida universam corporis dissolutionem demonstrat.

CURA.

Venae sectio caute est celebranda; vomitoria, ad vomitionem ciendam; diluentia, refrigerantia; regimen antiphlogisticum; munditieș summa, et cubiculi perpetua ventilatio: si diathesis hypostenicae signa manifeste apparent, cinchona, vinum et alia typho graviori idonea; aqua frigida libere est bibenda; corporis totius cum oleo olivae frictio; an aquae frigidae effusio? Acidi nitrici fumigationes in cubiculo.

Desgenettes, Hist. Medical. de l'Armée d'Orient. 8.° Paris An. X.

Diemerbroeck, Tract. de peste. 4. Amstelod. 1765.

Gastaldi, Tractatus de peste avertenda et profliganda fol. Bonon. 1684.

Mackensie, Transact. Philosoph. 4. Lond. ann. 1764.

Mead, Oper. sup. cit.

Mertens, Observ. Med. de febribus putridis, de peste etc. 8 Ticini 1791.

Mercurialis, De peste, et de morbis cutaneis. 4. Basil. 1677.

Muratori, Del governo della peste. 8. Modena 1714.

Papon, De la peste, ou epoq. memorabl. de ce Fleau etc. 8. Paris.

Valli, Sulla peste di Costantinopoli. 8. Mantova 1805.

CAP. X. MILIARIA.

SYMPTOMATA.

Synochus; dolor plerumque pectoris; anxietas; tussicula catarrhosa; suspiratio frequens; dolores artuum rheumatici; proclivitas in sudorem; stupor digitorum pungens, vel rigore, tensioneque manuum et pedum stipatus; oppressio et constrictio pectoris, quasi pondus ipsi incumberet; capitis dolor; horrores vagi saepe recurrentes; deglutitio difficilis, fauciumque ardor; ptyalismus; cordis palpitatio; urina valde mutabilis; sudor olidus; punctiones cutis; incerto morbi die erumpunt papulae rubrae, exiguae, milii seminis magnitudine, primum in collo, in nucha, pone aures, in pectore, in brachiis, digitorumque interstitiis, dein in abdomine, dorso, raro in facie manifestantur; nonnunquam papulae albae, opacae, pellucidae, cristallinae, vel obscurae evadunt, et cingulo cinguntur rubro; humor quem continent limpidus, et clarus, vel subruber, vel serosus, lacti similis, vel purulentus, foetidusque est; papularum api-

ces post unum, vel alterum diem, pustulas minimas albas, brevi manentes, in squamulas furfuraceas abeuntes ostendunt.

CAUSAE.

Debilitas, regimen calidum, constitutio epidemica, puerperium, complicationes cum variis morbis.

DIAGNOSIS.

Ab omnibus aliis exanthematibus sudore olido, et papulis milii seminis formam referentibus dignoscetur.

PROGNOSIS.

Febris post eruptionem aucta; cutis sicca et ardens; dolor faucium levis raucedine stipatus; suspiria, et animi deliquia frequentia; somnus interruptus et irrequietus; petechiae inter papulas erumpentes; eruptio retrocedens, delirio, vel comate superveniente, aphthae et ulcuscula faucium cinerei, vel nigri coloris; tussis perpetua et molesta; ructus inanis, et abdomen tensum

infausta sunt signa. Respiratio libera; pulsus elevatus et regularis, sudores modici, universales, calidi, ante eruptionem, vel post illam exorti; cutis mollis et humida; vires vigentes; animi quies; diarrhoea modica sine dolore, lochiorum in puerperis restitutio bona sunt signa.

CURA.

Si adsit diathesis hypersthenica venae sectio, aliquando etiam repetita sed summa cum cautela; regimen antiphlogisticum; aeris frigidi libera admissio; emetica ad nauseam tantum ciendam; infusum florum sambuci cum spiritu mindereri: si diathesis hyposthenica urgeat, si debilitas, coma, et ataxiae signa concomitantur, cinchona, vinum, opium, aether, alcali volatile, serpentariae virginianae infusum, et epispastica; an aspersiones frigidae ex aqua, et aceto compositae corpori nudato? Si grave animi pathema, vel terror praecesserint, antispasmodica, valeriana, moschus et opiata.

Allioni, De miliarium origine. 8.° Taurin. 1758.
Burserius, Oper. sup. cit. T. II. Cap. XI. §. 380. seq.

Eyerel, Op. sup. cit. Tom. VI. pag. 155. seq.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. III. Ord. II. §. 330.
Fantonus, Specim. Observ. de febri acuta miliari. 8.° Taurin. 1713.
Hamilton, De febre miliari, 8.° Lond. 1712.
Vogel Sam., Manual. sup. cit. Tom. III. Cap. XII. pag. 322. §. 131. seq.

CAP. XI. URTICARIA.

SYMPTOMATA.

Pyrexia, horrore, rigore, artuum tensione adoritur; oculi lacrymantes; sternutatio; dolor capitis; anxietas circa praecordia; urina turbida et crassa; vomitus, aut vomituritio; alvus astricta; ventriculi et intestinorum dolor. Die secundo, aut tertio rubores maculosi urticarum puncturas referentes, interdiu fere evanescentes, vespere cum febre redeuntes apparent; maculae sunt subrubrae, vel albicantes circulo cinctae rubro in brachiis primum, et in pectore, interdum in facie, in ventre, et in universo corpore erumpunt; nunc parvae, vel latae super cutem prominentes cum ingenti pruritu ad scalpendum stimulant; saepe eva-

nescunt, et iterum apparent; tandem post paucos dies in squamulas minutissimas abeunt, vel sine manifesta cuticulae desquamatione disparent.

CAUSAE.

Constitutio epidemica; transpiratio suppraessa; fragorum, astacorum, mytilorum, aut piscium commestio; sordes in primis viis.

PROGNOSIS.

Morbus hic plerumque benignus, dierum paucorum spatio ut plurimum evanescit; sudore, urina sedimentum deponente, interdum narium haemorrhagia terminatur.

CURA.

Regimen antiphlogisticum; medicamentis vix unquam indiget; praecipue ad primas vias est respiciendum; transpiratio commoratione in lecto, infuso florum sambuci, aut hausto salino est promovenda: si diatesis hypersthenica urget venae sectio; ad universae cutis pruritum temperandum bal-

nea tepida; post desquamationem alvi lenis purgatio.

ALBERTI, Diss. de purpura urticata. 8. Hal. 1719.
FRANK, Epit. sup. cit. Lib. III. Ord. I. §. 306. seq.
GRUNER, Prog. de febre urticata etc. Jenae 1771.
WILLAN, Oper. sup. cit. Ord. III. p. 146

CAP. XII. PEMPHIGUS, SIVE FEBRIS BULLOSA.

SYMPTOMATA.

Pyrexia cum colli artuumque doloribus conjuncta; primo, secundo, tertiove morbi die in variis partibus internis, et externis pruritu praecedente, erumpunt maculae in collo primum, dein et in aliis corporis partibus rubrae, latescentes, quae in vesiculas abeunt, nucis avellanae magnitudine, humorem limpidum, subflavum, eoque vel blandum, vel acrem, corrosivum, interdum foetidum effundentes. Vesiculae per plures dies remanent, tumque vel rumpuntur, vel absorpto humore exarescunt; varia corporis loca percurrunt, et eodem loco quo ruptae sunt novae surgunt vesiculae; cutis quasi

ambusta, et corrugata crusta crassa sordidaque obtegitur, persistente macularum vestigio.

CAUSAE.

Evacuationes immodicae; animi pathemata; convulsiones hystericae; variolae.

PROGNOSIS.

Pyrexia vehemens; magna vesicarum copia, humore acri plenae, fauces et pharingem occupantes, parotidum tumores, respiratio difficilis infausta sunt symptomata.

CURA.

Primae viae vomitorio, et alvi purgatione sunt evacuandae; si adsunt signa hyposthenicae diatheseos tonica, cardiaca, antiseptica, gargarismata.

Bontius, Medic. Indorum. 12. L. B. 16.
Burserius, Op. sup. cit. Tom. II. Cap. VII. §. 105. et seq.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. III. Ord. II. §. 357. seq.
Langhans, Act. Helvet. Tom. II. pag. 260.
Macbride, Introductio in Theoriam ac praxim Medicinae. 8.° vol. 2. Lausan. 1783.

PISO CAROLUS, Observat. et Consiliorum etc. 4.° Lugd. Bat. 1714.
SPRENGEL, Inst. sup. cit. Tom. IV. lib. II. Cap. VII. §. 356. seq.
VOGEL SAM., Manual. sup. cit. Tom. III. Cap. II. §. 110. seq.

CAP. XIII. APHTHAE.

SYMPTOMATA.

Pyrexia vehemens, lassitudo artuum, anxietas, epigastrii dolor et pressio, nausea, vomitus et diarrhoea aphtharum eruptionem praecedunt; rei in faucibus haerentis sensationem experitur aeger; singultus; deglutitio difficilis; oris ardor et calor; superficies oris interna, et lingua valde rubrae, et tumidiusculae apparent; salivatio copiosa. Escarae in faucibus, et ad linguae margines primum comparentes, os internum totum, nonnunquam etiam ventriculum, et intestina occupantes, albidae, aut ad cineritium colorem vergentes, superficiariae, rotundae, colore interdum non raro subflavo, livido, quin immo nigro tinctae saepe coalescentes, abrasae, cito renascentes, et incerto

tempore manentes; si aphthae intestina occupent nausea, vomitus, tussis, singultus, raucedo, cardialgia, diarrhoea, fluxus alvi cruentus, colicique dolores comitantur; potum, et cibum metuunt aegri, qui ipsis anxietatem afferunt, et immutati iterum secedunt, nam ab intestinis resorberi nequeunt.

CAUSAE.

Anni consitutio; aer paludosus, humidusque; saburra gastrica; in infantibus meconium, lac pingue ventriculo grave, alimenta concoctu difficillima; infantis corporis mundities neglecta, traspiratio suppraessa, dysenteria, scorbutus, mercurialium abusus, morbilli, variolae, febres nervosae.

PROGNOSIS.

Si aphthae os, et fauces tantum occupant; si albidae, pellucidae, et humidae sunt; si facile decidunt; si post eruptionem symptomata levantur; ubi cutis aequaliter tota, et lingua humescunt; surditas et salivatio fausta sunt signa. Aphthae initio colorem cinereum referentes; quo cutim profunde

exedunt, quo magis coalescunt, et confluunt, vel os, et oesophagum crusta quasi lardacea, crassa, alba, tenaci obducunt; quo saepius recurrunt; quo profundius ventriculum, et intestina occupant, vel circa anum apparent cum respiratione difficili, et summa deglutiendi difficultate; quo magis symptomata sunt vehementia, et corporis animique vires labescere videntur, eo majora pericula instant.

CURA.

Febri aphthis adsociatae accommodanda est. Si morbi initio saburrae gastricae signa adsint emetica lenia, et laxantia mitia caute sunt adhibenda, aliquando enim a purgantium usu hypercatharsis oritur; diluentia et absorbentia; applicationes topicae, quales boracis scrupuli duo, aut drachma ad mellis unciam, cujus pauxillum penicillo frequenter utendum; gargarismata ex avenae, hordei, seminis lini, etc. decocto, in cujus libra dimidia boracis drachmae duo, vel tres solvantur; si tormina, diarrhoea nimis urgent fomentationes calidae abdomini; morbo ingravescente cardiaca; cinchona, vel

sola, vel cum aethere sulphurico admota; moschus, et alia remedia typho graviori aptata.

ARNEMANN, Comm. de Aphthis; in FRANK Sylloge Opuscul. Tom. V. pag. 319. seq.
CASPARI, Diss. de Aphthis. 8.° Goetting. 1797.
DIEZ, Diss. de Aphthis, 8. Erford. 1771 p. 274.
EYEREL, Comment. sup. cit. Tom. VI. pag. 274. seq.
FRANK, Epit. sup. cit. Lib. III. Ord. II. §. 363. seq.
SLEVOGT, Diss. de Aphthis, 8. Jenae 1706.

ORDO IV. HAEMORRHAGIA.

CHARACTER.

Pyrexia cum profusione sanguinis absque vi externa, ex aucta arteriarum energia, vel ab excitata sentiendi facultate orta; hypersthenica sunt sanguinis profluvia, vel hyposthenica, in hypersthenicis sanguis missus uti in phlegmasiis apparet.

CAP. I. HAEMORRHAGIA.

SYMPTOMATA.

Plura, vel pauciora e signis sequentibus saepissime sanguinis profluvium antecedunt.

Pyrexia vehemens, ardens; plenitudo, tensio, ardor, vel gravitas partis ipsius, vel ejus vicinae; frigoris sensus, modo levis, modo gravis accedit, eum comitantur plus minusve horroris, et rigoris, nonnunquam nausea et vomitus; subita corporis jactatio, et inquietudo; haec signa sensim decedunt, et calor praeter naturam auctus excipit; pulsus fit frequens, citatus, plenus, validus, atque durus, vel dicrotus et mollis, et sanguis prorumpit; sanguis missus, uti in aliis phlegmasiis apparet. Haec hypersthenicam, sive activam haemorrhagiam comitantur. Symptomata, quae hyposthenicum sanguinis profluvium annuntiant sunt sequentia; languoris sensus, et lassitudo; horrores, et frigor cum pallore totius corporis; sensuum hebetudo; oculorum caligo; anxietas praecordia, et tremor membra invadunt; aurium tinnitus; capitis temulentia, et dolor obtusus: frigoris sensus in occipite; cordis palpitatio; pulsus exiles, contracti, et celeres; animi deliquia; sudor frontem occupat; frigent extrema; somnolentia, vel sopor; macies tandem corporis cum anasarca, aut hydrope.

CAUSAE.

Plethora universa; evacuationes solitae imminutae, vel suppressae; conformatio partium prava; voluminis vasorum diversa ratio; calor externus; aeris raritas nimia; ligaturae; vulnera; frigus externe admotum; omnia quae sanguinis circuitum accelerant, aut perturbant, hypersthenicas haemorrhagias inducunt. Animi pathemata violenta, praecipue terror; scorbutus; hepatis, vel splenis vitia cronica; hydrargiri abusus; omnia, quae actionem vasorum deprimunt hyposthenicis haemorrhagiis originem praestant.

PROGNOSIS.

Haemorrhagiae, quae in morbis hypersthenicis, ac vegeta, et juvenili corporis constitutione eveniunt, nec nimis profusae, aut parcae sunt, fausta sunt signa, a tali enim sanguinis fluxu quam plurimae morbosae affectiones solvuntur, aut saltem levantur. Haemorrhagia nimis larga, aut saepius recurrens sanguinis effusio in cavum corpo-

ris, aut in viscerum parenchima; si subito ex vasis majoribus erumpit; si vires indies decrescunt, si extrema frigent, et convulsiones accedunt, sunt signa plerumque funesta.

CURA.

Regimen antiphlogisticum stricte est administrandum; si diatheseos hypersthenicae signa, et sinocha nimis urgeant venae sectio; calor externus praecipue est evitandus; refrigerantia praecipue acida, nitrum, et infusum rosae; potus frigidi; enemata emollientia; purgantia lenia, uti serum lactis cum pulpa tamarindorum, cum tartari cremore, vel aliqua calomelani grana; digitalis purpurea; emetica; radix ipecacuanhae refracta dosi ad nauseam tantum ciendam; epispastica; astringentia praecipue alumen, cathecu, ferri praeparationes, frigus externum. Sublata diathesi hypersthenica, vel ac in profluvio sanguinis hyposthenico opiata; extractum hyosciami parva, et refracta dosi; castoreum; moschus; balnea tepida; cinchona. Reditus ejus est praecavendus diaeta parciore, minusve nutriente, exercitatione modica praecipue gestatione, equitatio-

ne, navigatione, alvi leni purgatione, caloris externi, et causarum remotarum evitatione, aequanimitate.

ALBERTI, De haemorrhagiis. 8. Hal. 1752.
BAUMER, Diss. de eo, quod in haemorrhagiis proprium et commune, 8. Erf 1758.
FINK, Dis. de haemorrhagia. 8. Haf. 1689.
FRANK, Epit. sup. cit. Lib. V. P. II. Ord. III. §. 560. seq.
HELVETIUS, Traité des pertes de sang etc. 8. Paris 1697.
PASTA, Del flusso sanguigno. 8. Bergamo 1751.
REIL, Oper. sup. cit. Vol. III. P. I. §. 1. seq.

CAP. II. EPISTAXIS.

CHARACTER.

Capitis dolor, vel gravitas; cervicis tensio; faciei rubor; narium pruritus cum caloris, siccitatis, et plenitudinis sensu; lumborum dolores; stupor manuum; aurium sonitus; surditas; scintillae ante oculos; sudor tenuis circa frontem cum rubore, et ardore; praecordiorum tensio; visus hebetudo; oculorum lacrimatio; arteriarum ad tempora, et ad collum intensior pulsatio;

pervigilium, aut insomnia tumultuosa; maculae rubrae ad nares; pulsus undosi, et dicroti; sanguinis profusio e naribus.

CAUSAE.

Omnes, quae vel sanguinis motum augent, vel ejus regressum e capite praepediunt; inflammatio; erysipelas, rheuma, coryza, ira, sternutatio frequens, studia nimis protracta, verecundia, vociferatio, longa tubarum inflatio, tussis, strumae ad collum, spirituosorum abusus; viscerum abdominalium obstructio; uterus gravidus; vermes; evacuationes solitae suppressae; percussiones; vulnera; errina, et ossium nasalium fractura. Pueros, et juvenes frequentius quam puellas, vexat, raro senes; epistaxis aliquando morbus est haereditarius, et periodice recurrit.

PROGNOSIS.

In pueris, et in morbis hypersthenicis, moderatum sanguinis e naribus profluvium, nunquam sisti debet; praepostera ejus suppressio vertigines, apoplexiam, convulsio-

nes, aurium, et oculorum morbos praecipue amaurosim, phtisim, haemoptysim, aliaque graviora mala gignere potest. Copia sanguinis larga subito effusa; imbecillis aegri constitutio; faciei, et unguium pallor, animi deliquia, corporis languor; extremorum frigor; sudores frigidi; syncope et convulsiones magnum periculum afferunt. Periculosior quoque est si febres hypersthenicas, variolas, morbillos, scorbutum, hydropem, et tabem comitatur. Ex abnormi sanguinis profluvio e naribus hydropes, convulsiones, tabes, febres lentae, et mors ipsa nonnunquam sequuntur.

CURA.

Epistaxis quae in morbis hypersthenicis crisim promovet, vel pueros, hominesque plethoricos, et aetate florentes aggreditur, nullo indiget auxilio. Quando non crisim indicat, est cohibenda corporis, capitisque situ erecto, narium pressione, capitis immersione in aqua frigida, sale muriatico in ea soluto; linteolis polline, vel alumine aut vitriolo albo sparsis, et in nares immissis, irritationis omnigenae evitatione, venae sectione, cu-

curbitulis cruentis cervici, scapulis, aut dorso; reditui ejus occurritur fontanellis, et modis modo memoratis. Si summa adsit virium jactura roborantia, cinchona, cascarilla, praeparationes ferri, opiata. Ad suppressam epistaxim revocandam, calor aquae calidae per nares attractus, vel nasi levior irritatio, scarificatio, hyrudines externis naribus appositae.

Burserius, loc. cit. Tom. III. Cap. XII. §. 355. seq.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. V. P. II. Ord. III. §. 595. seq.
Hoffmann, Oper. omn. sup. cit. Tom. II. opp. p. 200.
Reil, loc. cit. Vol. III. Cap. 3. §. 30. seq.
Vogel August., Praelect. Acad. sup. cit. Tom. I. Class. II. Ord. I. §. 259. seq.

CAP. III. HAEMOPTYSIS.

CHARACTER.

Capitis gravitas et dolor, temporum arteriarum palpitatio, oppressionis sensus in pectore; genarum rubor; molesta spirandi difficultas, et cordis palpitatio dum per loca acclivia ascendit; tinnitus aurium; molestus, aut doloris, et aliquando caloris in pectore praecipue sub ster-

no sensus; totius corporis rigor fugax; dorsi dolores; alvus pertinaciter astricta; pulsus duri et irregulares; lassitudo inusitata; noctes inquietae; somnia turbulenta; dyspnoea; in ore salis sapor; faucium titillatio; tussiendi cupiditas, aut tussis, qua excreatur dulce aliquid; sanguinis spumosi, et floridi ejectio cum rhoncho, et humorum ascendentium in pectore strepitu. Sanguinis quantitas raro est insignis, interdum autem adeo est profusa, ut vitam subito extinguat.

CAUSAE.

Causae praedisponentes sunt certa aetas nempe inter decimum sextum, et trigesimum quintum annum; temperamentum sanguineum; sensibilitas nimia; habitus strumosus, praecipuè quibus prima aetate glandulae colli et faucium, facile intumescunt, ac frequenti narium haemorrhagia corripiuntur; venus nimis culta; prava thoracis fabrica; tubercula, pulmonis vasa comprimentia; polipi in auricula, vel ventriculo cordis sinistro, aut cordis valvulae ossificatae; victus plenior; obesitas; ignavum vitae genus. Causae occasionales sunt quae

sanguinis velocitatem ultra modum augent; calor externus; affectus animi violentiores; excretionum consuetarum suppressio; haemorrhagiae priores; labes haereditaria; elatio magnorum ponderum; cursus; saltatio; tibiae inflatio; vocis contentio; cantus; vapores nimium acres hausti; frigus externo corpori admotum; aeris incumbentis pondus imminutum vel aer calidus, et siccus; vapores nimis acres, uti acidi muriatici, arsenici, sublimati corrosivi etc. vaporum inalatio. Qui haemoptysi sunt opportuni, insigni plerumque sentiendi facultate pollent; forma corporis tenera, ac gracili, collo longo et exili, thorace magis plano, quam bene fornicato, angusto etiam et humeris alarum forma elatis; voce debili, brachiis nimis longis; eximio, et vegeto oris colore circumscripto; dentibus candidis, aut lacteis et pectinatim commissis, sunt praediti. Pessima est conformatio rhachitica, qua sternum et dorsi spina curvantur, et costae ex utraque parte sunt angustae, ut sanguinis circuitus per pulmones et vasa majora haud libere efficiatur.

DIAGNOSIS.

Capitis gravitate et dolore, faciei rubore, plenitudinis in oculis, naso et ima fronte sensu, cum alterius utriusve naris pruritu, et sanguinis profluvio ex uno tantum nare sine tussi, epistaxis ab haemoptysi dignoscetur. Signa quae haemoptysim, ab haematemesi distinguunt sunt magis manifesta. In hac dolor, ponderis sensus, anxietas, et ardor ad epigastrium, ac praesertim ad scrobiculum cordis referuntur; sanguis plerumque magna copia, et cum alimentis, qui in ventriculo continentur, nigricans, grumosus, ac coactus vomitu rejicitur. Haemoptysis cum stomacace, vel cum stomatorrhagia interdum confundi potest; sed hoc sanguinis profluvium scorbuticis plerumque supervenit, aut ulcera venerea in ore, et faucibus comitatur, quod sola inspectione depraehendi potest.

PROGNOSIS.

Anceps esse debet praecipue quibus opportunitas est praeceps. Quamvis enim si-

gna mitissima fuerint, nonnunquam subito ingravescunt, et aegrum jugulant. Si sanguinis sputa phtisi purulentae supervenerint, malum; si sanguis violenter, et copiose profunditur, suffocatio est timenda. Facillime recurrit et recurrens summum affert periculum. Prognosis magis fausta, si haemoptysi cessante, nullus thoracis dolor, dyspnoea, vel tussis permaneant; vel si ab evacuatione suppressa, vel vi externa sine causis praedisponentibus oriatur.

CURA.

Ad nimiam cordis, et arteriarum actionem minuendam regimen antiphlogisticum sedulo est usurpandum; venae sectio secundum symptomatum violentiam repetita; cathartica; refrigerantia; vomitoria lenia ad nauseam tantum ciendam; aqua frigida; pediluvia; epispastica; cocleare natri muriati; astringentia; digitalis purpurea, aut extractum hyosciami; carbo; corporis, mentisque quies; evitatis vino, motu, venere, cibis acrioribus, et nimio strangulorum vel cubiculi calore; et alia pro haemorrhagiis modo memorata: an postea cinchona, acidum vitriolicum, et opium?

Buechner, Diss. de haemoptysi, etc. 8.° Hal. 1765.
Dreyssig, Traité du diagnostic medical. 8.° Paris 1804. Cap. VIII. Art. I. p. 288.
Hoffmann, Oper. sup. cit. Vol. IV. Part. II. p. 51.
Ludwig, Advers. Medic. Pract. Vol. I. p. 145.
Nova Acta Helvet. 1787. Num. 16.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. III. P. I. Cap. IV. §. 39-51.
Wan-Swieten, Oper. sup. cit. Tom. IV. P. II. p. 51.
Vide etiam Oper. sup. cit. Burserii, Frank, Vogel, Cullen, Mead etc.

CAP. IV. PHTISIS.

SYMPTOMATA.

Plura, vel pauciora signa phtisim antecedunt. Ineunte primo morbi stadio, nil queritur aeger praeter dolorem levissimum in quadam thoracis parte, puncturae parvae instar; tussicula cum tintillationis sensu, plerumque sicca, nonnunquam spumosa. His perstantibus, brevi supervenit lassitudo cum angustiae et oppressionis in pectore sensu, quae decubitu augetur, nec non in aere calido et humido, vel in locis ubi multitudine, aliisque causis aer corruptus est, aut post motum celerem, praecipue si scalas ascenderit; pyrexia lenis exercitatione minime aucta; manuum volae ardentes, et

madoris expertes, praesertim die advesperascente; oculi post somnum humidi; urina aucta plerumque rubra; alvus astricta; cutis arida pedum praecipue, aurora adventante; genarum erubescentia; lingua, et os valde rubrae, et nitidae; dentes sunt albidi; dolor lateris fixus, vel dolor lateris utriusque lancinans; cephalalgia; animi deliquia crebra; appetitus defectus, vel cibi varius; exercitationi, vel motui inaptitudo universa. Tum symptomata secundi stadii superveniunt, nempe tussis sicca plus, minusve violenta, levissimis causis exacerbata; raucedo; praecordiorum gravitas, et constrictionis sensus praesertim post motum; in unum magis quam in alterum latus decumbendi difficultas, et respiratio leniter molesta; pulsus ab initio frequens, nunc celer, parvus, debilis, aliquando tamen plenus, atque durus; respiratio multo citatior, quam in salute evadit, costis elevatis, et sono suspirationem referente perficitur; tussis vespere adventante ingravescit sensim, per noctem aegrum vexat, et muci posteaque puris expectoratio accedit, quae omnia phtisim confirmari manifeste ostendunt. Cito apparet stadium tertium, jamque tabescit

corpus, sputa copiosiora, purulenta, colore varianlia, nonnunquam sanguine striata cum sapore quasi materiae putrescentis rejiciuntur; hectica febris aliis febribus multum dissimilis supervenit, cujus exacerbationes, bis intra viginti quatuor horas, una obscurior meridiem circa, altera sub noctem (praeeunte plerumque languoris, frigorisque sensu) accenduntur; heae accessiones per aliquot horas, calore et siti auctis, tussi magis molesta, et sputo minus libero perstant; mane sudores plus, minusve profusi corpus magnopere infirmantes erumpunt; absorbetur pinguedo tota, et subsequitur corporis macies; labescunt vires; vultus pallidus, et quasi illotus evadit; notatur facies hippocratica; male quiescit aeger, ac si somnum capit non recreantur vires; urina sedimentum leve, furfuraceum deponit, vel aliquid oleosum supernatans ostendit, et omnia signa aliquid levaminis recipiunt, cute solummodo arida manente; lingua faucesque quasi leviter inflammatae rubent, aut aphthis obducuntur; pallor cadaverosus totum vultum praeter exiguum circumscriptum genarum spatium occupat; vox rauca, ungues aduuci fiunt; morbo procedente tunica

adnata margaritarum colorem refert; diarrhoea colliquans cum sudoribus vices alternans; desinunt sputa; imminuuntur sudores; pedes oedematosi, capilli decidentes, elata praecordia, summam virium defectionem demonstrant, et amica mors scenam claudit.

CAUSAE.

Causae praedisponentes sunt labes haereditaria, conformatio thoracis prava; cervix longa, humeri elati, thorax angustus, et costae depressae, quae omnia aliquando originem ducunt a quadam corporis positura, nec non a fasciis pectus, et abdomen arcte stringentibus; temperamentum sanguineum; scrofula, et conformatio rachitica, hi praesertim, quibus sunt corporis compago mollis et flaccida, crinis albus, vel potius flavus, oculi cerulei cum tunicae adnatae albore, eximio cutis colore, genarum rubore, columnis nasi tumidis, labii superioris tumore, atque fessura; sensibilitas nimia; rubeola; eruptiones retropulsae; evacuationes immodicae; nimia sanguinis oxigenatio; extranea in pulmones accepta; fumus arsenici, vel carbonum; pedum sudor

suppressus ; animi pathemata inordinata; lues ; febres continuae. Causae occasionales sunt haemoptysis, et huic morbo plurimum confert prava thoracis conformatio ; catarrhus ; asthma ; pneumonia ; tubercula ; contagium ; vicisitudines frigoris et caloris praecipue in autumnali tempore. Huic morbo magis est obnoxia aetas inter decimum quintum, et trigesimum quintum, vel sextum annum.

DIAGNOSIS.

Morbus hic in primo stadio cum catarrho confundi potest, sed tussis catarrhum comitans humida, stabilis, et plerumque cum coryza adesse solet ; dispnoea nulla, vel parvi momenti est, vel a primo morbi ortu nascitur expectoratio, et sputum a pulmonibus facile rejicitur. In phtisi tussis levis, sicca et astricta est, per intervalla revertens; dolor sterno, vel lateri fixus; ponderis sensus in pectore et vomitus cibo assumpto, nonnunquam sequuntur; notanda est etiam debilitas summa, qua a morbi initio phtisis comitatur. Macies, febris hectica cum summo halitus foetore, sudores nocturni, et

diarrhoea colliquativa stadium secundum ab aliis morbis facile distinguunt.

PROGNOSIS.

In Phtisi incipiente anceps est prognosis, ex febris hecticae violentia, debilitate, sputi natura, aliisque signis, plus minusve violentis, eventus judicium est trahendum. Infauste plerumque terminat, et inter juniores, quam senes funestior evadit; si tamen aeger sit validi corporis habitus, si vires haud sint plurimum imminutae; si tussis sit mitis cum expectoratione non valde difficili, nec foetida; si dolor sit parvus cum respiratione libera; si thoracis conformatio sit ampla, neque labes haereditariae, vel scrofulae signa adsint, spes adest sanitatis. Morbus haereditarius; tussis ferina; calor hecticus, et sudores matutino tempore, somnus haud vires refocillans, consumptio summa, diarrhoea, sudores colliquativi, et pedum tumores infausta sunt signa.

CURA.

Sanguinis missio secundum aegri vires in primo stadio, caute autem est administran-

da; ne alvus astricta sit, clysmata emollientia, et laxantia mitiora; diaeta ex lacte, vel vegetabilibus confecta; emetica praecipue ipecacuanha ad nauseam ciendam; regimen antiphlogisticum; epispastica; setacea; nitrum in dosi decem, vel quindecim granorum; ambulatio in aere frigido, et sicco; in stadio secundo diaeta cardiaca stimulans praecipue ex piscibus, testaceis; exercitatio, praecipue navigatio; equitatio; climatis mutatio; locorum arctorum evitatio etc.; digitalis purpurea; aetheris vitriolici, et cicutae vaporis inalatio; aer artefactus. Ad tubercula resolvenda juvant barytes muriata, myrrha, hydrargiri praeparationes; extractum cicutae et hyosciami; an arsenici praeparationes? In stadio tertio balsama naturalia, acida mineralia; aqua mephitica, vel seltzerana, opiata, et alia supra recensita. An cinchona? Ad tussim leniendam scilla praeparata cum gummi ammoniaco.

Baumes, Traité de la phtisie pulmon. 8.° vol. 2. Paris ann. V.

Beddoes, Essai on the causes, early signs, and prevention of pulmonaris consumption. 8.° London 1799.

Castellani, Sulla pulmonare tisichezza. 8.° Mantova 1791.

MORTON, Oper. omn. sup. cit. Phtisiol. Lib. II. p. 16. et seq.

ONTYD, Sur la Phtisie pulmonaire. Vide Annales de Litterat. Medic. Etrang. 8.° Gand. Tom. III. IV. V. VII.

PORTAL, Observations sur la nature et sur le traitement de la phtisie pulmon. 8.° Paris 1793.

REID, Essai sur la nature et le traitement de la phtisie pulmonaire. 8.° Lyon 1792.

SPRENGEL, Inst. Med. sup. cit. Tom. IV. Cap. V. §. 613-621.

Vide etiam Opera BURSERII, SYDENHAM, WAN-SWIETEN, BAGLIVI etc.

CAP. V. HAEMORRHOIS.

SYMPTOMATA.

Ciborum cupiditas depravata, digestio labescens; sapor oris continuo amarus; ructus acidi; ardor stomaci; abdominis inflatio post pastum; flatus copiosi; lingua muco obducta; alvus astricta; cordis palpitatio; urina mucosa; capitis dolor; vertigo; aurium tinnitus; scintillae ante oculos; maculae rubrae per corpus, et faciem sparsae; lassitudo; oscitatio, et sudor post quemvis corporis motum; lumborum, anique dolor, sensum quasi guttae calidae in anum delabentis mentiens; pruritus ani, et glandis;

mingendi difficultas; tenesmus; circa anum tubercula livida, dolentia, e quibus plerumque profluit sanguis, qui aliquando etiam nullo tumore apparente ex ano stillat; pyrexia.

CAUSAE.

Aetas virilis, quae sanguinis congestiones abdominales, et plethoram partialem inducere solet; rheumatismus; arthritis; ulcera herpetica; clysmata acria; calculi; ascarides vermiculares; balnea calida; equitatio; graviditas; vita sedentaria; viscerum abdominalium vitia; alvi durities; cibus et potus immodice sumpti; acria, et aromatica ingesta; venus immodica; animi commotiones crebrae; prolapsus ani; usus purgantium immodicus; quaecunque sanguinis venosi reditum impediunt; recti relaxatio.

PROGNOSIS.

Haemorrhoidum fluxus dum plethoricos, et aetate florentes aggreditur, sanitati haud nocet, sed diu tamen trahit, sensimque minutus, muci fluxum producit, vel esternas venas varicosas reddit. Suppresso autem in-

caute hoc fluxu, subiti et insignes morbi superveniunt, pulmonum et viscerum abdominalium oriuntur vitia; arthritis; icterus; asthma et cordis palpitationes; renum, vesicae, uterique morbi; vertigines; cephalalgiae, et etiam apoplexia. Haemorrhoides antiquae, vel irritatae, in ani fistulas parietibus callosis, et effluxu sanioso nonnunquam degenerant.

CURA.

Si cum hypersthenica systematis diathesi sint haemorrhoides conjunctae, si dolor sit immanis, si pulsus durus, fortis et plenus sit, partesque multum tumefactae, hyrudines parti affectae sunt admovendae, et fomenta sunt utenda; alvus astricta laxantibus amovenda, quorum optima sunt flores sulphuris, oleum e seminibus ricini, tartari cristalli, balsamum copaivae, electuarium sennae et similia; enemata et cataplasmata emollientia; vapor aquae tepidae; astringentia externa, qualia gallae, cortex querci, frigida lavatio: astringentia interna. Si ab ani prolapsu ortum traheret, rectum quamprimum in suum locum est

restituendum, reditui ejus occurrendum remediis causae ejus aptatis; plethora est amovenda modis sub haemorrhagia memoratis, et causae remotae sunt evitandae. Si diathesis hyposthenica vigeat, et magna adsit vasorum abdominis debilitas, potus frigidus; clysmata ex aqua frigida; infusum ex floribus camomillae cum guttis viginti circiter spiritus nitri dulcis; frictio levis abdominis; ferri praeparationes; cinchonae infusum. Haemorrhoides suppressae sunt revocandae semicupio; leni alvi purgatione; hyrudinum applicatione; equitatione; juvant etiam aquae minerales, amara, et martialia.

Alberti, De haemorrhoidibus Tract. 4. Hal. 1732.
Frommann, Tract. de haemorrhoid. 4. Norimb. 1677.
Ludwig, Adversaria Med. Pract. 8.° Lipsiae 1771. Vol. II. P. III. p. 387. seq.
Oppenheim, Tent. de haemorrhoid. Goetting. 1799.
Siebold et Scherer, Diss. qua morbi intestini recti pertractantur. Vid. Frank Delect. Opuscul. Vol. VIII. pag. 310. seq.
Stahl, Diss. de vena porta porta malorum, 4.° Hal.
Trnka, Hist. haemorrhoidum. 8.° Viennae 1778.
Vide Oper. sup. cit. Burserii, Frank, De Haen, Hoffmann, Wan-Swieten etc.

CAP. VI. MENORRHAGIA.

SYMPTOMATA.

Dorsi, lumborum, ventris parturientium instar dolores; menstruorum copiosior, vel sanguinis e vagina praeter ordinem fluxus; pyrexia, dispnoea, capitisque dolore comitatus. Cum ex signis ante dictis facies pallescit, pulsus vix percipitur, extremitates pallidae fiunt, et frigent, praecordia sunt tensa, et vomitus irriti adsunt cum cordis palpitatione, ac pectoris oppressione, et pedes vespere oedematoso tumore afficiuntur, tunc mensium fluxum immodicum esse licet concludere, et jam perniciosam debilitatem adesse.

CAUSAE.

Plethora; liquores spirituosi; victus lautior; exercitium nimium; ictus abdomini inferiori illati, ejusve contusiones; nisus violenti; evacuationes solitae suppressae; animi pathemata violentia; systematis laxitas, et debilitas; venus immodica; cubicula ni-

mis calida; balnea tepida; abortus crebrior; partus difficilis; uteri obliquitas, aut placentae obliqua adhesio; uteri ruptura, vel laxitas et atonia; alvi durities; frigus pedibus admotum; theae et coffeae usus immodicus. Causa proxima est uteri vasorum aucta actio, eorum laxitas, et ruptura.

PROGNOSIS.

Copia sanguinis larga subito effusa; sudores frigidi et convulsiones magnum periculum afferunt; si ex scirrho, cancro, vel ab alio insanabili uteri morbo, artem eludit; si aegra debilis sit, vel gracilis corporis texturae, et morbus saepe redierit eventus anceps erit. Morbo adhuc recente si aegra vigeat, spes est eventum faustum futurum.

CURA.

Si symptomata adsint hypersthenicae diatheseos venae sectio; regimen antiphlogisticum, praecipue corporis, mentisque quies, et caloris evitatio; diaeta parca; laxantia lenissima nempe tartari cristalli, oleum ricini, flores sulphuris etc.; ne foeces cana-

lem intestinorum irritent, enemata ex aqua frigida; refrigerantia; lectus minus mollis foret, et strangulis levioribus opertus; astringentia interna, ut cerussa acetata, alumen, kino, catechu, cinchona, infusum rosae, cortex quercus, uva ursi; externa, ut linctea aqua gelida pura, vel aceto mixta, vel quercus decocto forti madefacta pelvi, pudendis, vel dorso applicanda; emetica ad nauseam ciendam; abdomini epispastica. In intervallis, causae remotae sunt evitandae, et tonica, qualia cinchona, opiata, angustura, ferri praeparationes, exercitatio modica, et balneum frigidum sunt utenda. An injectio in uterum ex aqua pura cum solutione aluminis, vel sacchari saturni parata? Diaeta tenuis sit, evitato cibo nimis stimulante, vel sanguinis vim favente; duro in lecto cubat aegra et omnes violentiores animi affectus fugiat.

Boer, Rat. medic. obstetr. sup. cit. p. 308.
Baudeloque, l'Art. des accouchemens. 8.° Vol. 2. fig. Paris 1806.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. V. Ord. III. §. 691. seq.
Freind, Emmenalogia, in qua fluxus muliebris menstrui etc. 8.° Lond. 1720.
Leroy, Lecons sur le partes de sang etc. 8.° Paris 1801.

Morgagni, De sed. et caus. morb. sup. cit. Epist. XLVIII. art. 44. seq.
Pasta, Discorso intorno al flusso di sangue delle donne etc. 8.° Bergamo 1752.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. III. P. I. §. 107-120.
Roux, Observat. sur les pertes de sang des femmes etc. 8.° Dijon 1776.

CAP. VII. LEUCORRHOEA.

SYMPTOMATA.

Materiei colore variantis e vagina, vel ex utero fluxus, coxarum dorsique dolore continuo stipatus, vel menorrhagia conjunctus, vel mox secutus, systema totum praesertim ventriculi functiones debilitans. Adsunt pyrexia, appetitus prostratus; dispnoea; facies pallore cito suffunditur; palpebrarum tumor; urina turbida; tristitia; lassitudo; dessidiae amor et somnolentia; cordis palpitatio et artuum oedemata. Initio materies albescentis, vel pallidi est coloris; morbo tamen manente in colorem subviridem, seu flavum gradatim mutatur; nunc limpidus sine morsu, nunc acris, vel salsus, alias flavescens, aut nigricans, et aliquando sa-

niosus, interdum inodorus, vel foetidus erumpit; labia pudendorum tumida fiunt cum ardore et calore. Nonnunquam papulae exiguae in parte affecta nascuntur adeo, ut aegrotae internum caloris ardentis sensum percipiant et pruritus sensationem molestissimam circa pudenda experiantur; dum morbus inveterascit pleraque alia symptomata, chlorosis, tabes et anasarca eum comitari solent.

CAUSAE.

Causae sunt aer humidus, et frigidus; ignavia, et somno indulgentia nimia; diaeta tenuis, aquosa, concoctuque difficilis; cibi vel potus intemperantia; liquorum spirituosorum abusus; purgantia drastica; evacuationes solitae suppressae, vel copiosiores; rheumatismus; scabies; herpes, et alia exanthemata retropulsa; diathesis scrofulosa; lapsus inopinati; lumborum luxationes; balnei tepidi abusus; animi pathemata; venus effrenata; partus frequens sine infantis lactatione; partus difficilis; abortus; leucorrhoea mulieres, virgines, et nonnunquam etiam infantes saeviter infe-

stat, quae sunt laxioris corporis habitus ab anno quartodecimo sunt magis huic morbo obnoxiae.

PROGNOSIS.

Si morbus recens sit, et materia albicans modica fluit quantitate, si dolor, anorexia, et dispnoeae symptomata minime urgeant; si menses esacte recurrant, et juvenis sit aegrota, spes adest sanandi. Si vero inveteraverit morbus, et systematis vires sint nimis fraetae; si dolores acuti aegrotam vexant, et materia ex utero fluens magis viridem, fuscum, vel nigrum colorem refert, et totum tabescit corpus, tunc prognosis dubia est.

CURA.

Astringentia qualia haematoxylum, et alia supra recensita; vomitoria lenissima; injectiones astringentes in vaginam immissae, praesertim aquae calcis vel solae, vel cum corticis peruviani decocto; in morbo diuturno injectiones ex opio, saccharo saturni, vel vitriolo albo; corticis quercini

gallarumque decocta pubi linteis admota; stimulantia, ut cantharides, terebenthina, balsamum copaive etc.; tonica praecipue cinchona, ferri praeparationes, zincum vitriolatum, et balneum frigidum; rhabarbari pauca grana cum opii grano uno omni nocte per plures menses; suffumigia ex olibano, mastice, myrrha etc. ad genitalia; emplastrum picis burgundicae compositum lumbis admotum foret, et indusium laneum induere convenit; exercitatio; navigatio; equitatio, aut vectio in curru.

ASTRUC, De morbis mulierum. 4.° Vol. 2. Venet. 1764. Tom. I. pag. 113. seq.

BOTTONI, De morbis mulierum. 4. Patav. 1585.

BRERA, Giornale di medicina pratica. Tom. II. pag. 350.

FRANK, Epit. sup. cit. Lib. V. ord. II. §. 517. et seq.

GILIBERT, Advers. praet. sup. cit. pag. 245. seq.

HEROLD, Diss. de fluore muliebri. 4. altd. 1790.

HOFFMANN, Oper. omn. sup. cit. consult. cent. II. et III. N. 106. seq.

MORGAGNI, De sed. et causs. sup. cit. epist. XLVII. art. II., 25., 26.

PRIMEROSIUS, De morb. mulierum etc. 4. Rotwod. 1655.

TRNKA, Hystoria leucorrhoeae. 8. Vindob. 1781.

VOGEL AUG., Praelect. sup. cit. Tom. I. §. 395-371.

CAP. VIII. AMENORRHOEA.

SYMPTOMATA.

Dyspepsia; cibi desiderium aut imminutum, vel absurdum; facies pallida vel coloris subviridis, lividi; oculi subsedisse videntur et circulo livente circumdantur; labia rubedinem amabilem perdunt et livida fiunt; palpebrae post somnum maxime turgidae; corporis tumor mollis; pedum frigus et oedema saltem ad malleolos; arteriarum temporalium pulsatio valida; cordis palpitatio vehemens; pulsus modo lenti, modo frequentes, celeres et febriles; animi corporisque torpor; insignis membrorum lassitudo, gravitas, et ad motum inertia; solitudinis et quietis amor; incubus; respiratio citata praecipue post motum; lumborum, coxarum aestus et dolor; nonnunquam etiam cephalalgia; echymoses cutaneae levi a contusione; lypothimiae dum genibus insistit aegra; vertigines; aurium tinnitus; ructus acidi, unde borborygmi, cardialgia; menstrua suppressa cum dolore tensivo ad lumbos, inguina et os sacrum; alvus astricta;

fluor albus; parva hinc inde ulcera, crusta obducta, in cute erumpunt, quae faciem vel brachia quandoque deturpant.

CAUSAE.

Causae remotae sunt, vita sedentaria, ignava; victus pravus, vel non satis nutriens; animi pathemata deprimentia, praecipue amor infelix; educationis vitia, evacuationes nimis profusae; febres graves antecedentes; mensium suppressio. Causa proxima, est uteri vasorum actio infirmata ab systematis laxitate et debilitate orta.

PROGNOSIS.

Amenorrhoea incipiens, remotis causis excitantibus, facile cedit. Inveterata vero, vel diu neglecta, in hydropem, scorbutum cum epistaxi, vel in febrem hecticam transit. Diu durans quamplurima organica vitia inducit.

CURA.

Systematis tonus est restaurandus exercitatione omnigena; balneo frigido; tonicis

praecipue ferri praeparationibus, myrrhae, kali praeparato, et aromatibus conjunctis; vasorum uteri excitanda est actio cathartiicis, nempe aloe, calomelano, et similibus; ambulatione; saltatione; pediluviis; fomentis tepidis regioni hypogastricae; ictu electrico; arteriae iliacae compressione, et prae omnibus nuptiis: an gas oxygenium dilutum? Si symptomata hysterica adfuerint, assa foetida; castoreum; balnea calida, tam simplicia quam thermalia; semicupia aromatica; frictiones crurum plurimum conferunt.

Rod. a Castro, De universa mulierum medicina. 4.° Hamburg. 1662. L. I. cap. 2.
Ludwig, Instit. Medicin. Clinicae etc. 8. Colon. Allobrog. 1787. Sect. IV. §. 401. seq.
Mercatus, De morbis mulierum, vide Gyneciorum, sive de morbis mulierum. 4. Vol. 4. Basil. 1588. Tom. IV. p. 355. seq.
Niemann, Diss. de Amenorrhoea. 8. Kil. 1787.
Spens, Diss. de Amenorrhoea. 8. Edinb. 1784.

CAP. IX. SUPPRESSIO MENSIUM.

SYMPTOMATA.

Dolor, et aestus lumborum ac dorsi, coxarumque; arteriarum pulsatio; dolor ca-

pitis; appetitus prostratus; ructus pravi et vomitus; ponderis sensus in regione pubis; alvus dura; pectoris oppressio; dorsi et articulorum dolor, frigoris calorisque vicissitudo; venarum varices; tumores in cruribus praesertim, et pedibus, ac hypochondriis; totius corporis gravitas et imbecillitas; tormina inflationesque ventris, colicae haud absimiles; flatus etiam et murmura, vomitus, ad praecordia anxietas, tussis, dyspnoea, asthma, tabes, cordis palpitatio, et syncope; aures intus sonantes; scintillae, et maculae ante oculos; cardialgia; in capite dolor acerrimus, ad sinciput praesertim et occiput; oculorum gravitas; vertigines; nonnunquam apoplexia et insania; pallor; fluor albus; passiones hystericae, globus praesertim quasi in gutture sursum reptans; urina aliquando stillans, aliquando suppressa; alvus dura; pica; cardialgia; haemorrhagiae ab variis corporis partibus, et omnia alia dyspepsiae, et hysteriae symptomata.

CAUSAE.

Uteri vasculorum extremorum rigiditas nimia, sive contractio; atonia, atque debi-

litas corporis universi; ingesta viscida et acida; animi moerores; morbi praegressi; evacuationes nimiae; medicamenta astringentia; vermes abdominales; dentium caries; uteri polypi, sarcomata, et aquosa colluvies; dispositio arthritica, et scrofulosa.

DIAGNOSIS.

Morbi initio cum incipiente graviditate confundi potest, sed cutis pallore, symptomatibus, post tertium vel quartum mensem, perstantibus, et nullo motu in utero percepto mensium suppressio dignoscetur.

PROGNOSIS.

Symptomata, suppressionis tempus, aetas et causarum violentia variam reddunt hujus morbi prognosim. Nonnunquam ex aliis locis sanguis effunditur, et tabes est timenda; vel arthritis, icterus, hydropes, viscerum inflammatio, cutis morbi, insania et apoplexia nascuntur.

CURA.

Si adsit diathesis hypersthenica, et plethorae signa, praesertim si perstant dolor tensivus circa uterum, venarum tumor, faciei color floridus; si pulsus validus, plenus, creber, venae sectio etiam repetita; hyrudines pudendis admotae; cucurbitulae cruentae; uteri vasorum contractio est amovenda balneo tepido, fomentis regioni pubis admotis, et inunctionibus emollientibus; catharticis; emeticis, ad nauseam movendam: si diathesis hypostenicae symptomata apparent, si virium imbecillitas, cordis anxietas, extremorum frigus, pallor, convulsio, et suffocatio urgent, si pulsus sunt exiles parvi, et inaequales, vel si mensium suppressio morbis gravioribus, hydropi vel profusis profluviis supervenerit, a venae sectione abstinendum est, ac tonica praecipue cinchona, opiata, et antispasmodica sunt utenda, his nihil valentibus medicamenta et alia ad speciem priorem aptata sunt adhibenda: remedia haecce plus auxilii adportabunt, si eo tempore quo nisus haemorrhagicus impendet, utantur: ad dymenorrhagiam opiata, pediluvia,

balneum tepidum, et diluentia tepida conducunt.

BOTTONI, De morbis muliebribus. 4.° Patavii 1585.
FREIND, Emmenologia sup. cit. Cap. X. pag. 66. seq.
HOFFMANN, Oper. omn. sup. cit. Consult. Cent. II. et III num. 112. seq.
RAHNN, De suppressione mensium. 4.° Ultraj. 1711.
STAHL, Diss. de mensium muliebrium fluxu secundum naturam etc. 4. Jenae 1694.

CAP. X. HAEMATHEMESIS.

CHARACTER.

Sanguinis luridi vel atri per vomitum ex ore rejectio, praegressis ventriculi, viscerumque abdominalium molestiis.

SYMPTOMATA.

Signa hujus morbi prodroma sunt; abdominis constrictio spastica; oppressionis, et tensionis sensus circa hypocondrium sinistrum; ciborum fastidium; nausea cum salivae affluxu in ore; abdominis inflatio; flatuum copia; ructus tetri et sapor ingratus, acidus, vel amarus aegrum vexant;

lypotymiae frequentes, quibus accedunt cordis palpitatio, vertigines, aurium tinnitus, oculorum caligo; tristitia; somnus inquietus cum calore et sudore frigido, glutinoso; palpebrarum tumor; aucta anxietate cum doloribus regionis epigastricae, vomitus supervenit, sine tussi, sanguinis nunc fluidi rubentis, nunc in grumis concreti, ac atri, corrupti, et foetidi; nunc rebus ingestis, ac ventriculo contentis mixti, vel adeo acris, ut dentes obtusos reddat; vomendi conatus per intervalla recurrunt; vires labescunt; adsunt vertigines, et oculorum caligo; somno tamen superveniente symptomata levantur, et oppressio praecordiorum cessat.

CAUSAE.

Plethora; evacuationes sanguinis suppressae; tumores splenem, vel hepar comprimentes; vis externa; arthritis retrocedens; corpora extranea, et venena ingesta; partus difficilis; ventriculi ulceratio; tumores scirrhosi ad pylorum.

DIAGNOSIS.

Ponderis sensus ad epigastrii regionem; anxietas; praecordiorum oppressio, et ardor; sanguinis grumosi, et atri alimentis commixti sine tussi, et magna copia ejectio; haemathemesim ab haemoptysi facillime distinguunt.

PROGNOSIS.

Vomendi conatus violenti, et repetiti; nimia sanguinis jactura; diuturna functionum ventriculi laesio; summa virium prostratio; extremitatum inferiorum paralysis; oculorum caligo, extremorum frigor, et animi deliquia continua, infausta sunt omina. Si a ventriculi, lienis, hepatisque vitiis, malum.

CURA.

Morbus hic plerumque symptomaticus est; si haemorrhagia sit violenta; si adsit plethora vel abitualis haemorrhagiae suppressio, venae sectio, et alia haemorrhagiis idonea

sunt usurpanda; pediluvia; acidum sulphuricum, aqua frigida commixtum; aqua gelidissima; glacies contusa, vel nix epigastrio admoveatur; corporis, animique quies; si menstruorum, vel haemorrhoidum suppressio, vapores, hyrudines genitalibus, aut ano appositis; clysmata emollientia; refrigerantia; in genere astringentia, et tonica qualia cinchona, elixir acidum Halleri, ferri praeparationes, et opium conducunt; diaeta tenuis sit, sed nutriens; si ab evacuationibus suppressis oriatur, heae sunt restaurandae; si a tumoribus splenem, vel hepar comprimentibus, hydrargyrus, cicuta.

CAP. XI. MELOENA.

SYMPTOMATA.

Sanguinis coloris nigri, copiosi, et grumosi, vomitu rejectio; ventriculi dolor, et ardor; cordis palpitatio; anxietas nimia; vultus, extremus pallor; summa virium prostratio; animi deliquia continua; extremorum frigiditas; arteriarum ictus parvi

formicantes, et fere extincti. Haec signa post aliquot horas cedunt, tunc arteriarum pulsationes validae ad epigastrium; secretiones alvinae nigrae, vel subnigrae per duos tresve dies cum doloribus colicis; hypocondriorum tensio; dyspepsiae symptomata; nonnunquam meloena scorbutum, petechiarum eruptionem, typhum graviorem, et typhum icterodem sequitur.

CAUSAE.

Haemorrhagiae, vel aliae evacuationes suppressae; vis externa.

PROGNOSIS.

Epigastrii palpitationes, dyspepsiae signa continua, febris continua periodice sanguinis vomitui superveniens, vel si haemorrhagia in intestinis expanditur sine vomitu, tunc gangraena, et magnum vitae periculum sunt timenda. Ex nimia sanguinis profusione hydropes, vel tabes nascuntur.

CURA.

Eadem fere ac in haemathemesi. Si cum scorbuto, et typho sit conjuncta eadem cura ac in typho graviore.

Alberti, Diss. de vomitu cruento. 4.° Halae 1718.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. V. Part. II. Ord. III. §. 611. seq.
Forestus, Oper. sup. cit. L. XVI. Observ. 24.
Hoffmann, Oper. sup. cit. Part. II. pag. 103. seq.
Ludwig, Advers. Medic. Pract. sup. cit. Vol. I. pag. 165.
Portal, Memoires de la societé medicale d' emulation. 8.° Paris ann. VII.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. III. Part. I. §. 58-67.
Schuring, Haematologia. 4.° Dresdae 1744. p. 339. seq.

CAP. XII. HAEMATURIA.

CHARACTER.

Sanguinis liquidi, vel grumosi modo rubri, modo atri coloris cum urina ex urethra ejectio.

SYMPTOMATA.

Plerumque morbus est symptomaticus, vel ex renibus, vel vesica, vel denique ex

urethra prodit. Nephritidis signa praegressa, aut dolores circa renum regionem, intima sanguinis cum urina etiam frigida mixtio; urinae difficilis, vel potius intercepta secretio sunt signa, quae mictum cruentum ex renibus provenire ostendunt. Si vesica sit affecta, dolores circa pubim atroces, angustiae et tensionis sensus, urinae excretio dolentissima, urina muco aut membranaceis filis mixta sanguinem ad fundum depositum comitantur. Si sanguis denique ex urethra prorumpit etiam sine mictu, et sponte distillat, adest urethrae dolor, quae vix compressa sanguinem profundit.

CAUSAE.

Causae, quae excitant haematuriam renalem sunt menstruorum, vel haemorrhoidum suppressio; lapsus; vertebrarum lumbarium luxatio; equitatio nimia, vel vectio in curru per vias saxosas; renum calculi; partus difficilis; uterus gravidus; ponderum gestio; acria diuretica; cantharides; febres ardentes, vel renum inflammatio, aut suppuratio; haemorrhoides sic dictae vesicae; tumores venas vesicae comprimen-

tes; ascarides; violentiae externae haematuriam vesicalem producunt; urethrae ulcera; venus immodica; corpora extranea ex urethra sanguinis fluxum movent.

CURA.

Si a renum inflammatione, vel a calculo oriatur venae sectio, vel cucurbitulae cruentae renum regioni; enemata laxantia; regimen antiphlogisticum; demulcentia; purgantia lenia uti serum lactis tamarindatum; manna; digitalis purpureae infusum, vel pulvis etc., aqua distillata vel oleum essentiale lauri cerasi dilutum, et aqua alkalina sunt utenda; si ab haemorrhoidum suppressione remedia ei aptata sunt usurpanda; si a summa virium debilitate, et cum diathesi hyposthenica sit conjuncta cinchona, tinctura cinnamomi, vitriolum martis, serum aluminosum, gummi kino. Linteum in aegri urina immersum colore rubro tingetur.

Alberti, De mictu cruento. 4.° Halae 1719.
Ballonius, Oper. sup. cit. Cons. I. num. 3.
Desault, Traité des maladies des vojes urinaires. sup. cit.
Frank, Oper. sup. cit. Lib. V. Part. II. Ord. III. §. 626. seq.
Hanelmann, Diss. de haematuria nephritica. 4.° Leid. 1768.

Troja, Malatt. delle vie urinarie sup. cit.
Vogel Aug., Praelect. sup. cit. Tom. I. §. 290-295.

ORD. V. PROFLUVIA.

CHARACTER.

Pyrexia cum excretione aucta naturaliter non saguinea.

CAP. I. CATARRHUS.

SYMPTOMATA.

Pyrexia saepe contagiosa cum horrore, et frigore; capitis gravitas, et dolor; lingua arida; urina parca, et aquosa. Febris vespere praecipue ingravescit cum calore caput, collum, manusque infestante; facies, et oculi tument; nares farctae aeris aditum impedientes; muci ex glandulis membranae narium, faucium, et bronchiorum excretio aucta; nonnunquam sternutatio, et oculorum quasi distentio; dolor obtusus in radice nasi a quo humor aquosus acris flue-

re solet: lacrimarum fluxus; faucium rubedo, calor, atque tumor; tracheae asperitas, raucedo, angustiae in thorace sensus; dyspnoea; tussis molesta, primo sicca, postea mucum copiose ejiciens; appetitus nonnunquam languidus, quam ex consuetudine. Sub vespere corpus calescit, aeger pectore dolet, et inter somnum jactat membra; pulsus sunt duri plerumque celeres; alvus modo astricta, modo soluta. „Distil-„ lat humor de capite interdum in nares, „ interdum in fauces, quod pejus est, in-„ terdum etiam in pulmones, quod est pe-„ ximum. Si in nares distillaverit, caput „ leniter dolet, gravitas in eo sentitur, fre-„ quentia sternutamenta sunt; si in fauces „ has exasperat, tussiculam movet; si in „ pulmones praeter sternutamenta, et tus-„ sim est etiam capitis gravitas, lassitudo, „ sitis, aestus, biliosa urina (1). Si distil-„ latio inveterascit per menses, quippecum „ aetate provectos praeceteris afficiat, tunc „ dicitur catarrhus senilis.„

(1) A. Corn. Celsus, De re medica etc. ex recent. Targae 4.° Lugd. Batav. 1785. Lib. IV. §. 4.

CAUSAE.

Causae remotae sunt frigus corpori admotum, et nonnunquam contagium: causa proxima est membranarum narium, faucium, et bronchiorum mucum secernentium actio aucta, vel inflammatio ex qua major humorum ad glandulas mucosas affluxus.

DIAGNOSIS.

Oculorum inflammatio, epiphora, et exanthematum eruptio, rubeolam a catarrho distinguunt. A Pertussi dignoscetur tussi convulsiva, strangulante, et inspiratione sonora iterata. Phtisis incipientis, et catarrhi symptomata similia sunt, vix igitur dignosci possunt, quippe incerti sunt utriusque morbi limites; ibi incipit phtisis ubi desinit catarrhus.

PROGNOSIS.

Catarrhus maxima ex parte periculi expers, paucorum dierum spatio solvitnr, mo-

do aeger morbo incipienti occurrerit; sed in senibus nonnunquam peripneumoniam notham inducit. Appetitus rediens; febris, et inflammationis signa nulla, respiratio naturalis, mucus qui tussi ejicitur tenax et copiosus fausta sunt signa. Appetitus languidus, febris acuta, dolor pectoris sputum parcum, et tenue, tonsillarum inflammatio infausta sunt symptomata. Qui pulmones habent imbecilles, et abitu corporis phthisico sunt praediti, quibus pectus male conformatum, his omnibus periculosa est distillatio ab anno duodevigesimo usque ad annum quintum et trigesimum.

Catarrhus neglectus vel diuturnus in alios magni momenti morbos transire solet; nonnunquam distillatio subito cessat, et serum, vel fibrina in pulmone effunditur unde suffocatio, aut tubercula superveniunt; aliquando haemophtisis excitatur, quae nunquam sine periculo est. Vulgarissima autem catarrhi sequela est phtisis pulmonaris praecipue his, qui arthritide, vel scrofulis laborant.

CURA.

Vix aliud plerumque requiritur nisi a cibo animali abstinentia, et diluentia blanda; si urgeat diathesis hypersthenica cum febre, dolore fixo, et respiratione difficili, sanguinis missio etiam repetita pro aegri aetate, viribus, et temperamento; regimen antiphlogisticum; laxantia; demulcentia; gummi arabicum, vel tragacanthum aqua solutum; decocta ex amylo, vel hordeo, vel seminibus lini; diaphoretica uti pulvis ipecacuanhae compositus, vel antimonium tartarisatum ad nauseam solummodo ciendam; vaporum aquae tepidae inhalatio; expectorantia mitia, uti gummi ammoniacum, kermes mineralis, assa foetida, scylla, poligalae senekae infusum etc., epispastica. Imminuta diathesi hypersthenica, opiata; oleum naso externo est admovendum.

Ballonius, Oper. sup. cit. Tom. III. Cons. CXI. pag. 44. seq.
Bartoletti, Method. in dyspnoeam sup. cit. Lib. V. P. II. c. 15.
Bohemer, De catarrho. 8.° Viteb. 1801.
Cassels, Diss. de catarrho. 8.° Edinb. 1797.
A. Corn. Celsus, loco sup. cit.

FRANK, Epit. sup. cit. Lib. V. P. I. Ord. II. §. 505. et seq.
Histor. morbor. Uratislav. sup. cit. p. 47.
MICHAELIS, Diss. de catarrho. 4.° Lip. 1634.
REIL, Diss. de catarrho. 4.° Hal. 1796.
SCHNEIDER, De catarrhis. 4.° Lib. VI. Viteb. 1660.
SOEMMERING, Malatt. dei vasi assorbenti loc. cit.

CAP. II. DYSENTERIA.

CHARACTER.

Morbus contagiosus intestinorum torminibus, et tenesmo designatus, retenta alvi excretione, aut mucosae, vel cruentae materiei dejectione stipatus.

SYMPTOMATA.

Varia sunt hujus morbi initia; nonnunquam ab horrore cum summa debilitate, lassitudine, nausea, lingua sordida flavaque, ac sapore amaro, et non raro vomitu bilioso incipit: haec signa brevi excipiunt caloris sensus, capitis, dorsi, et lumborum dolor; arteriae celeriter moventur. Febris varia est, modo gravior, modo levior, alias

tertianae remittentis, alias diatheseos hypersthenicae, saepius autem hyposthenicae, et typhi inditia praebet; aliquando nullis fere febris signis antecedentibus aggreditur. Singultus nonnunquam urget, et aeger torminibus corripitur modo fixis, modo erraticis, quae a parte umbilici superiore deorsum, vel sursum vibrantur; frèquens dejiciendi cupiditas, et dolor in ano sunt; dejectiones parcae, frequentes, mucosae, spumosae, sebaceae, vel sanguinolentae, et fimbriis membranaceis admixtae, retentis plerumque foecibus alvinis, vel massulis stercoris indurati (scybala appellatis) solummodo comparentibus. Morbo progrediente lingua muco obducitur albo, vel arida fit, et nigricans; sitis inexplebilis urget; cutis arida, et tota fere squamulis exasperatur; stranguria, nonnunquam ischuria; arteriarum pulsus tardi, ac debiles; urina modo livida et nigra, modo liquida et pura; dejectiones alvinae foetorem intolerandum diffundunt, vel aegro nesciente descendunt putridae, et pessimi odoris; delirium; convulsiones, subsultus tendinum, petechiae, et aliquando oris, ac faucium aphthae superveniunt; sudor gelidus, ac visci-

dus prorumpit, deglutitio difficilis fit, corporis extrema frigent, et aeger absumitur.

CAUSAE.

Causae praedisponentes sunt aer frigidus, ac humidus, vel calidus, ac humidus, uti in locis paludosis; vapores putridi frugum, aut cadaverum putrescentium; cibus parum nutriens; fructus horracei immaturi; aquae impurae vel diutius servatae; animi pathemata deprimentia; exercitatio corporis violenta; liquorum inebriantium abusus. Causa excitans specificum est contagium; castra, urbes obsessas, et classes saepe infestat. Causa proxima esse videtur intestinorum, praecipue coli constrinctio spastica, vel actio nimis aucta.

DIAGNOSIS.

Dysenteria distinguitur a diarrhoea torminibus saevioribus, et scybalis induratis sanguine tinctis; in diarrhoea enim foeces naturales semper dejiciuntur, his accedit quod diarrhoea nunquam est contagiosa. Dejectiones copiosae magna bilis quantitate

commixtae; vomitus minus frequens, dolores abdominis multum intensi, choleram a dysenteria distingunt.

PROGNOSIS.

Incertum est hujus morbi judicium. Tenesmus, et vomitus valde vehementes; singultus, foeces valde foetidae; dolor subito cessans cum pulsu intermittenti, et debili; magna virium prostratio, petechiae, maculae, aut vibices; faucium inflammatio; deglutitio difficilis; delirium; convulsiones; summa praecordiorum anxietas, infausta sunt signa. Diaphoresis lenis, et per totum corpus diffusa; dejectiones minus frequentes, et copiosiores; pulsus tardior, mollior, ac plenior; tormina, et tenesmus minus intensa; cibi appetentia, et vires parum fractae, fausta sunt signa. Si scorbuticos, senes, tabidos, vel teneras mulieres aggreditur periculosior.

Cadaverum sectio intestina crassa, colon praesertim et rectum contracta, anguillis similia, aere distenta, gelatina obducta, inflammata, ulceribus sparsa, vel gangraena affecta demonstrat. Tunica vil-

losa abrasa, vel quasi variolis, aut tuberculis caseosa substantia repletis, consita, nonnunquam carunculae in ulceratis intestinis, interdum tubercula mesenterii, et abscessus inveniuntur. Tuberculorum interstitia occupant maculae quaedam parvulae, rotundae, nigrae, illas simulantes, quae interstitia variolarum obsident. Fellis vesica bilem continet porraceam, viscidam, vel atram, atque nigri coloris; sanguis in intestinis effusus valde est niger.

CURA.

Venae sectio, si urgeat diathesis hypersthenica; emetica, et magis poterint si non tantum vomitum, sed alvum quoque moverint, praecipua sunt ipecacuanha, et quaedam remedia ex stibio praeparata, ut antimonium tartarisatum, vel vinum antimonii tartarisati. Cathartica repetita, praesertim natrum vitriolatum, oleum e seminibus ricini, soda phosphorata, vitrum antimonii cerati etc.; et omni nocte post catharticorum usum opiata, ac prae omnibus pulvis ipecacuanhae compositus; enemata larga ex amylo, vel lini seminibus parata, demul-

centia; mucilaginosa; fomenta; semicupium; epispastica; diaeta ex lacte, et oryza. Quando amoveatur diathesis hypersthenica, actio intestinorum tonicis, et astringentibus est restauranda, cinchona libera manu praescribenda est; si alvum nimis moveat cum opii pauxillo est danda; vinum; cortex simarrubae; lignum campechense; succus japonicus; cortex cascarillae; radix columbo; gummi kino; epispastica abdomini, quo dolor sentitur, sunt imponenda; aer recens, et frigidus in aegri cubiculum est admittendus; mundities summa. An calomelas ad salivationem lenem ciendam? An extractum nucis vomicae in dose grani, et dimidii tertiis horis? An sulphas zinci? Si sub intermittentis typo compareat febris, cinchona est administranda. Ad recidivam praecavendam vicissitudines caloris, et frigoris sunt evitandae.

Akensid, Comment. de dysentericis. 8.° Lond. 1764.
Baker, De dysenteria Londinensi. 8 Lond. 1764.
Burserius, Oper. sup. cit. Tom. IV. §. 58. seq.
Cleghorn, Epidemical diseases of Minorca. 8. London 1768. Cap. V. pag. 244. seq.
Goete, Pathologia dysenteriae 8. Halae 1794.
Huxam, De aere et morb. epidem. 8. Venet. Vol. 2. 1764. Vid. Tom. II. pag. 98.
Lambsma, Ventris fluxus multiplex: 4. Francof. et Lips. 1792.

MOSELEI, On te diseases of Tropical. climates. 8. Lond. 1781.
SOEMMERING, Malattie dei vasi assorbenti. loc. cit.
STARCK, Tentamen de dysenteria. 8. Mogunt. 1760.
ZIMMERMANN, Traité de la dyssenterie. 12. Lausan. 1794.
Vide etiam FRANK, SYDHENAM, BALLONIUM, WAN-SWIETEN, VOGEL etc.

CAP. III. CHOLERA.

CHARACTER.

Humoris biliosi vomitus, ejusdem simul dejectio frequens, anxietas, tormina, surarum contractio, et magna virium prostratio.

SYMPTOMATA.

Gravissimus hic morbus vel repente ingruit, vel signa gastricae saburrae eum annuntiant; lassitudo, sapor in ore amarus, ventriculi tensio vel plenitudinis sensus in praecordiis, ructus acidi, cardialgia, salivae frequens dejectio, et lingua sordida nonnunquam praecedunt. Mox intestinorum et ventriculi dolores atrocissimi subsequuntur cum vomitu et immoderato alvi fluxu.

Materies quae vomitu et alvi profluvio dejicitur, initio aquea, vel alba et limpida est, dein ciborum reliquiis mixta, tandem bilis acris, porracea, foetida, modo nigri coloris, modo flavi et aeruginosi, plerumque valde acida ejicitur. Partes internae immani ardoris vel quasi canis rodentis sensu vexantur, praesertim umbilico tenus; frigent extrema; animi dejectio; manuum tremor, facies pallida, collapsa et maxime mutata est, praecipue si dolor, vomitus alvique fluxus vehementiores et celeres sunt; pulsus sunt debiles, exiles, creberrimi; horror et calor se excipiunt; tenesmus, musculorum brachii, crurum et surarum spastica contractio: aliquando post viginti quatuor oras malum remittit, tunc cutis leni sudore madet, et dolores mitescunt; sed brevi recurrunt atrocius, cardialgia, inquietudo, vomitus et alvi dejectiones magis urgent; dentes nigrescunt; halitus oris foetidus est; vires magis magisque labuntur; singultus accedit; tendinum subsultus; animi deliquia; deglutitio impedita, convulsiones, gangraenae signa et mors.

Sunt qui choleram in *legitimam* et in *spuriam*, seu melius in apyreticam et in febrilem

distinguere solent. Quamplurimi inter recentiores medicos in hypersthenicam et hyposthenicam choleram dividunt, sunt tamen ii qui hypersthenicam hujus morbi existentiam haud concipere possunt.

CAUSAE.

Causae remotae sunt aestas calida; acria ingesta; crapula; fructus immaturi nimis libere sumpti, ut melonum, cucumerum, malorum persicorum esus; aqua frigidissima; carnes nimis pingues; casei et fungorum ingestio; vomitoria et cathartica; animi pathemata; miasmata ex paludibus orta; bilis acris; excretiones aliae suppressae; podagra anomala: mense augusti plerumque grassatur hic morbus. Causa proxima est ventriculi et intestinorum incitatio laesa vel eorum motus perversa mutatio.

DIAGNOSIS.

Cholera mitis a diarrhoea biliosa difficillime dignoscetur; ex eisdem enim causis proveniunt, eisdemque remediis cedunt. A dysenteria signis sequentibus discerni po-

test: dysentericis dejectiones exiguae, mucosae, sanguineae, valde foetidae, interdum saniosae sunt; haec omnia in cholera sunt penitus diversa. Colica biliosa cum hoc morbo facile confunditur; in illa autem dolor umbilicum, haud raro spinam versus prae caeteris ventris partibus, acuto morsus sensu cruciat; abdominis musculi in validas contractiones cientur, ac vomitus bilis non est perpetuus: in cholera vero ventris tormina non adeo saeva existunt, sed vomitus fere continuus et bilis copiosa adest ejectio.

PROGNOSIS.

De hujus morbi exitu, qui cursum plerumque summa cum velocitate absolvit, caute est judicandum. Somnus, vomitu cessante, accedens, aut morbus ad diem septimum excurrens, vires non multum fractae; arteriarum ictus satis validi, solitus artuum calor, dejectiones naturales aut bilem saltem referentes, fausta sunt indicia. Rejecta admodum nigra; sitis calorque vehementes; pulsus valde debilis et intermittens; anxietas ingens; respiratio difficilis et accelerata;

extremorum frigus perpetuum, cordis palpitatio, singultus, syncope et convulsiones infausta sunt signa. Si color foecum nigricans, gangraenae mortisque instantis, signum minime fallax censeri debet.

Cadaverum incisio bilis vesicam mole auctam atque flaccidam, ductus biliferos relaxatos, canalem choledochum amplum et distentum, ac intestinum duodenum praecipue ostiumque ventriculi dexterum, gangraena affecta, extrinsecus bile suffusa ostendit.

CURA.

Si diathesis hypersthenicae signa adsint, si aeger plenior, et arteriarum ictus duri sint et contracti, venae sectio et vesicatoria, sed caute sunt adhibenda; quamquam enim sanguinis detractio vomitum statim sedet, prae debilitate tamen, quam aegro inducit, plurimum nocebit. Diluentia ex aqua tepida vel juseulo pullino libere sunt utenda et in alvum immittenda; aqua autem frigida his omnibus anteponenda, hoc enim remedium etiam ab antiquissimis medicis commendatum fuit; dein opiata, et stimu-

lantia. Sed si ab ipso morbi initio hyposthenicae diatheseos symptomata, si vomitus, alvi dejectiones, tormina et spasmi graviter saeviunt, sine intermissione, aut etiam sine remissione; si vires sint nimium fractae, opium statim, vel pilularum forma, vel tincturae aqua cinnamomi vel melissae commixtae, vinum et alia stimulantia interne et in clysteribus sunt adhibenda; citratum potassae, inter effervescendum datum, ad vomitum sedandum plurimum valere dicitur, etiam ubi opium votis non respondet; si surarum spasmata urgeant enemata anodyna, et surarum cum camphora, oleo soluta, frictio: morbo profligato, ejus reditui occurritur frigoris evitatione, diaeta levi, nutriente, et concoctu facili, cinchona denique et aliis remediis quibus vires reficiantur. Si cholera perniciosas febres comitatur, remedia iis aptata, sunt usurpanda.

Appur, Diss. de cholera humida, 8°. Gotting. 1760.
Cael. Aurelianus, De morbis acutis. 4.° Amstelod. 1721. Vid. Lib. III. Cap. XXI
Dummet, Diss. de cholera. 8. Edinb. 1799.
Frank, Epitom. sup. cit. Lib. V. P. II. Ord. IV. §. 672 seq.
Kissel, Diss. de cholera. 8. Giess. 1788.
Macbride, Oper. sup. cit. Tom. I. p. 461.
Sydenham, Oper. sup. cit. Tom. I. pag. 106.

Tralles, Historia cholerae atrocissimae quam sustinuit ipse etc. Vratisl. 1753.

CAP. IV. DIARRHOEA.

CHARACTER.

Dejectio frequens foecum naturalium, humoris lactei vel ingestorum parum mutatorum cum torminibus, nausea et vomitu; morbus non contagiosus, pyrexia nulla primaria, et sine tenesmo.

SYMPTOMATA.

Lassitudinis sensus; ventriculi oppressio; ciborum aversio; abdomen tensum, alvus adstricta, et borborygmi diarrhoeam praecedunt. Deinde ventris dolor, modo hanc modo illam abdominis partem infestans; flatibus hinc inde cum strepitu erumpentibus, alvi dejectiones superveniunt; materies quae ejicitur modo copiosa, pultacea, liquida et foetidissima est; modo bilis colorem refert, subflava vel viridissima est; nunc vero foeces paucae sunt, liquidae, sero vel aquoso

latice commixtae, quae repente cum caloris quodam ad anum sensu se praecipitant; tandem morbosam materiem, pellucidam, gelatinae formam prae se ferens, inodoram, albescentis vel grisei coloris, puriformem, striis sanguinis tinctam, vel foetidissimam cum summo interdum dolore, aegri ex intestinis effundunt. Urina parca, et cutis plerumque sicca adsunt. Morbo aucto vel diu protracto, facies pallida evadit; labescunt vires; corporis consumptio, cutis flaccida, et frequentes lypothimiae sequuntur; pyrexia accedit lenta; ulcera exsiccantur; capilli decidunt; pedum oedema, tabes, hydropes vel dira intestinorum inflammatio tandem superveniunt.

CAUSAE.

Causae remotae sunt frigus pedibus applicatum; vasorum intestinorum absorbentium actio imminuta; ingluvies et crapula; perspiratio subito repressa; effluvia putrida; fruges nimis libere sumptae; vermes; intestinorum tunicarum inflammatio erythematica; nimia bilis copia; purgantia drastica; venena ingesta; intestinorum catarrhus, sive

muci intestina obducentis nimia secretio; mercurialia; urinae profluvium ex ulcere vesicae rective intestini; sanguinis fluxus, haemorrhoidum vel lochiorum suppressio; plethora abdominalis; arthritis retrocedens et rheumatismus. Causa proxima est intestinorum actio nimis aucta, vel imminuta ac debilis.

DIAGNOSIS.

Diarrhoea ab omnibus aliis morbis signis modo memoratis facile dignoscetur.

PROGNOSIS.

Pro vario diarrhoeae eventu, consideranda inprimis sunt, aegri vires, constitutio, morbi genius et diversa morbi tempora. Robusta enim et plena corpora magnas etiam evacuationes ferunt; diarrhoea quae mensibus aliisque profluviis suppressis, crapulae, vel vermibus copiosis supervenerit, bonum erit signum; quae vero morbis diuturnis, atrophiae, tabi, hydropi, scorbuto etc. lethalis est. Mobiles et tenerae foeminae a levibus etiam evacuationibus pessime affi-

ciuntur. Ex diuturno alvi profluvio atrophia, macies, debilitas et summa virium inanitio; leucophlegmatia; hydrops; tabes.

CURA.

Si diathesis hypersthenicae signa, et diarrhoea haemorrhoidum, vel menstruorum vel lochiorum suppressioni supervenit, et ventris dolore acuto vel febre comitatur, venae sectio; hyrudines ano et perinaeo sunt apponendae; methodus antiphlogistica; emetica repetita et postea dosi refracta ad nauseam movendam; diluentia; demulcentia, qualia thea ex seminibus lini parata, decoctum hordei: si a sordibus collectis in primiis viis vel a vermibus oritur, vomitoria, praecipue radix ipecacuanhae, serum lactis, tamarindi, vel parvae cremoris tartari doses, et alia cathartica; an gambogia gutta? Si pedum sudor vel cutis traspiratio suppressa sit diarrhoeae causa, pediluvia, pulvis ipecacuanhae compositus, infusum sambuci cum spiritu mindereri, decoctum cornu cervi etc., opiata. His remediis frustra adhibitis si haud sistitur alvi profluvium, astringentia ut kino, alumen, catechu, extractum haematoxyli, ar-

nicae montanae radix a drachma dimidia ad unam omni tertia hora, radix columbo, et alia similia. Diarrhoeae inveteratae vel cum diathesi hyposthenica conjunctae, tonica ut cinchona, angusturae cortex, cascarilla, opiata etc., absorbentia conveniunt; enemata amylo ac opio commixta; diaeta praecipue ex carne assa vel jusculis. Diarrhoea typhum graviorem aliasve febres, et podagram retrocedentem comitans, remediis idoneis alibi recensitis est amovenda.

Burserius, Oper. sup. cit. Tom. IV. Cap. V. §. 56.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. V. Ord. IV. §. 675. seq.
Lambsma, Fluxus ventris multiplex. 8. Francof. 1792.
Piso Carol., De morbis ex serosa colluv. sup. cit. pag. 234.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. III. Part. II. §. 216-230.
Vogel August. Praelect. sup. cit. Tom. I. §. 321-325.
Wan-Swieten, Oper. sup. cit. Tom. II. §. 719. seq.

CAP. V. LIENTERIA.

CHARACTER.

Dejectio sive alvi fluxus, in quo alimenta minime confecta vel parum immutata redduntur.

SYMPTOMATA.

Morbus hic ut plurimum diarrhoeae diu protractae supervenit. Bulimia vel fame insatiabili incipit; praecordia tensa sunt et turgida; plenitudinis sensus statim ac ingesta in ventriculo descendunt; sapor in ore mucidus vel stramineus; appetitus prostratus et cibi fastidium, praecipue lactis et jusculorum; dolor ventriculi modo levis modo nullus, sed morbo aucto, dolores colici et intestinorum aegrum vexant. Cibi potusque post pastum expelluntur parum aut plane non mutati ita, ut colorem, odorem et consistentiam priorem referant; corpus alimenti fructum non sentit, unde tabes et virium prostratio. Quae dejiciuntur initio sunt inodora, dein vero foetidissima evadunt, ac muco vel bilioso latice sunt mixta. Sitis ardens, nullum cibi desiderium, ingens debilitatis sensus et inquietudo summa per noctem saeviunt; urina ardorem excitat et parca copia fluit, oleosam superficiem vel cuticulam varii coloris exhibet; ventriculi gravitas, ardor in hypochondriis, nausea, et salivatio apparent. Contabescit aeger,

abdominis inflatio molesta, nonnunquam hydropes vel dysenteria subsequuntur. Morbo ingravescente, febris hectica cum sudoribus viscidis vel glutinosis totum corpus infirmantibus; pedum et manuum tumor; defluunt capilli, frigent extrema; vires indies labescunt; exanthemata varia cutem deturpant; consumptio et mors.

CAUSAE.

Causae remotae sunt, dysenteria; hydropes; scorbutus; phtisis pulmonaris; febres intermittentes perniciosae, nec non febres nervosae vel hyposthenicae. Causa proxima est ventriculi et duodeni summa atonia.

PROGNOSIS.

Si nullum ulcerum in intestinis vestigium, si accedunt ructus acidi, et pyrosis cum urina cocta et copiosa, quae digestionis functionem melius se habere designant, fausta erit prognosis. Si lienteria diu noctuque est magis assidua; si ciborum appetitus est prorsus abolitus; si os et fauces aphthis deturpantur, et respiratio difficilis evadit,

si quod excernitur est fere immutatum, aut nigrum et pessimi odoris, morbus fere exitialis est; in tabem enim, hydropem aut tympanitim degenerat.

Cadaverum sectiones mesenterium abscessu affectum, intestina ulceribus deturpata, ventriculi et duodeni tunicam villosam ejusque plicas evanidas, nec non pylorum resolutum et amplum demonstrant.

CURA.

Eadem fere est ac in diarrhoea praesertim hyposthenica vel chronica.

Bontius, Medic. Indor. sup. cit. Lib. III. Cap. XII.
Burserius, Oper. sup. cit. Vol. IV. §. 54.
Coschwitz, Diss. de lienteria. 4.° Hal. 1727.
Dreissing, Traité de diagnostic medic. sup. cit. Cap. XI. pag. 364.
Eglinger, Diss. de lienteria et fluxu coeliaco. 4.° Basil. 1667.
Frank, Epit. sup. cit. Lib. V. Ord. IV. §. 683.
Soemmering, Malattie dei vasi linfatici sup. cit.
Vogel Aug., Prelect. sup. cit. Tom. I. §. 328. seq.
. . . . Diss. de lienteria. Goetting. 1770.

CAP. VI. FLUXUS COELIACUS.

CHARACTER.

Humoris mucosi, plerumque lactei coloris vel cinerei frequens ejectio, cum tenesmo, nonnunquam remittens sed iterum rediens.

SYMPTOMATA.

Repente plerumque incipit, nonnunquam vero lentus et diuturnus est morbus. Ponderis sensum in ventriculo persentit aeger; dolor obtusus in regione hypochondriorum, umbilici et lumborum eum vexat; calor et frigor invicem sese excipiunt; abdominis inflatio molesta; appetitus prostratus vel nimis excitatus: mox ructus acidi, praecordiorum anxietas, tormina et ponderis sensus intestinum rectum divexant. Alvi profluvium tunc accedit, materies quae ejicitur albida, lactea, cinerea, striis sanguineis mixta, vel muci naturam refert; modo alvus ordinate fluit per diem integrum, postea vero, statim ac aliquid ingerit aeger, morbosa alvi dejectio

recurrit, praecedente tenesmo. Nonnunquam per octo aut quindecim dies fluxus remittit, cum illico regreditur malum, praeviis borborygmis ventrisque tensione, quamplurima excernuntur pultacea, lactea aut grisei coloris excrementa, vel spumantia et inodora vel foetidissima. Cum morbus per longum tempus, imo per menses perdurat, tunc febris hectica, et tabes superveniunt; debilitantur vires; facies pallet, extenuatur corpus, extremitates intumescunt; venter turget; noctes fiunt inquietae; sudores viscidi e pectore et capite erumpunt; frigent extrema dum intestina interno caloris sensu afficiuntur, et morbus lethalis evadit.

CAUSAE.

Causae remotae sunt, scrofulae; arthritis; haemorrhoidum suppressio; morbi cutanei retropulsi, praecipue scabies; diarrhoea diuturna; febres hyposthenicae quae glandulas infirmant, et lymphae absorbtionem adficiunt: causa proxima, in glandularum intestinarum aucta vel mutata actione consistere videtur, unde muci excretio morbosa evadit vel magna copia secernitur.

PROGNOSIS.

Morbus hic longus vel diuturnus evadit, difficulter enim sanatur, nulli parcens aetati, pueros, juvenes ac senes, vel delicatas mulieres aggreditur. Aliquando dysenteriae, lienteriae et cholerae aspectum induit, unde facillime cum his morbis confundi potest.

CURA.

Omnia quae hunc morbum comitantur symptomata, diathesim hyposthenicam indicant, ad curam igitur caute est progrediendum; emetica et purgantia drastica ut plurimum nocent. Ad actionem ventriculo et intestinis restituendam remedia stimulantia, praecipue tonica, talia sunt opiata, cinchona, camphora, cascarilla, nucis moschatae preparationes, aqua cinnamomi, radix arnicae montanae etc. Diaeta levis sed nutriens sit, ex jusculis carneis composita. Abdominis frictio; sacculi aromaticis plantis repleti et ex vino expressi regioni abdominali impositi; equitatio, corporis exercitatio

lenis ; frigoris et caloris vicissitudinis evitatio, plurimum conferunt. Sed si nimia adsit intestinorum sensilitas, si alvi fluxus tenesmo, abdominis dolore et summa ventriculi irritabilitate comitatur, a remediis stimulantibus cave, gravissimam enim intestinorum inflammationem excitare possunt; interdum extracta cicutae, vel jusquiami, poligala seneka etc.; fomentationes tepidae abdomini; enemata mucilaginosa ex decocto radicis altheae, vel cum gummi arabica composita ; balnea tepida.

Araeteus, De sign. et caus. morb. sup. cit. Lib. II. Cap. VII.
Cael. Aurelianus, Oper. sup. cit. Lib. IV. Cap. III.
Flies, Comment. de morbo coeliaco. 8.° Halae 1792.
Kummer, Diss. de passione coeliaca. 4.° Basil. 1709.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. III. Part. II. §. 221. seq.
Soemmering, Malattie dei vasi linfatici sup. cit.
Triller, Opuscul. Medicin. 8.° T. I. pag. 281.
Uhthoff, Diss. de morbo coeliaco. 4.° Goetting. 1787.
Vogel Aug., Praelect. sup. cit. Tom. I. §. 333-343.
. . . . Diss. fluxus coeliaci genuina notio etc. 4.° Goetting. 1768.

CAP. VII. CYSTIRRHOEA SEU CATARRHUS VESICAE.

CHARACTER.

Stranguria, urina reddita albida vel lactis seri instar; ex eadem, post breve temporis spatium materiae mucosae et non friabilis depositio.

SYMPTOMATA.

Signa adsunt nonnulla quae aliquando hunc morbum praecedunt, quae secundum morbos quibus hic conjungitur, varie et diversimode se habent. Si catarrhum vesicae haemorrhoides comitantur, tunc conatus haemorrhoidales sunt hujus morbi prodroma; alvus pertinaciter est adstricta; dolor ad lumbos, qui usque ad vesicam extenditur, cum tensionis ac ardoris sensu ad perinaeum. His perstantibus, mictio adest vel mingendi cupiditas frequens; urina difficulter, vel parva copia redditur; resistentia quaedam cum pressionis sensu ad vesicae collum percipitur unde urinae obstructio,

cum dolore, et calore, quasi aqua fervens per urethram flueret. Mingendi desiderium ita frequens nonnunquam evadit, ut omni fere horae minuto saepius occurrat, nec aeger urinam retinere possit. Morbi initio, urina est valde rubra, ut sanguinea videatur; postea vero albida, ac seri lactis colorem refert, et materiam viscidam, mucosam, ovi albumini similem, deponit, quae modo nullum odorem refert, modo foetidissima ac putrida ut nares impingat. Si muci secretio sit modica, cum urina confunditur, urina turbida, pallida, striis membranaceis commixta apparet; si vero mucus magna in copia secernitur, qui pro magna ejus visciditate ac tenacitate in fila diducitur, et conatus vehementissimos vel ardoris et pressionis sensum in collo excitat vesicae; nonnunquam materies deposita formam induit quasi laniatam, si ejus parva quantitas sit; aliquando vero tam magna est ut urinae dimidium excretae fere superet. Haec autem variant, pro majore vel minore temporis spatio, quo urina in vesica retinetur. Morbo diu perstante, tabes supervenit et virium dejectio; tenesmus frequens est cum copiosa alvi dejectione; interdum ab inte-

stino recto materies, illae ex vesica similis, mucosa excernitur; tandem febris hectica, hydropes et vesicae gangraena scenam claudunt.

CAUSAE.

Causae remotae sunt, equitatio assidua et laboriosa; onanismus; venus immodica; urethrae coarctatio; prostratae tumores; diathesis arthritica; syphilis; vaginae in foeminis vel recti intestini morbi; menstruorum vel haemorrhoidum suppressio; partus frequens; vermes intestinales; sordes gastricae. Causae excitantes sunt; calculi in rene, pelvi renali, uretere vel in vesica ipsa; tempestas nimis frigida; remedia diuretica, uti cantarides, balsamica etc.; ulcera vesicae; arthritis anomala; nimia urinae retentio. Sexum virilem, raro foeminas tentat; senes, praecipue qui nimium liquoribus spirituosis indulgent, et rubro quasi flammeo faciei colore sunt praediti, facilius quam juvenes et aetate florentes hoc morbo afficiuntur.

DIAGNOSIS.

Ex gonorrhoea dignoscitur, nam in hac muci ex urethra stillicidium perpetuum est, in cystorrhoea vero nonnisi cum urina secernitur. A diabete mellite facile discernitur, in hoc enim morbo quamvis urina turbida et lactea sit, saporem tamen dulcem et melli similem refert, ac totius corporis tabe conjungitur. Inter pyuriam idest muci et puris mictionem, ac cystirrhoeam distinctionem interesse apparet. Pus friabile est, minus vero tenax et viscidum, ut matulae fundo tenacissime aliquando adhaereat, et in fila longissima diducitur; puris excretio cum febre hectica, et vesicae ulcere stipatur; muci vero secretio per longum tempus sine febri hectica, absque vesicae exulceratione perdurat. A leucorrhoea tandem distinguitur, materia enim mucosa e vagina semper fluit, nec urina unquam turbida, neque sedimentum album deponit.

PROGNOSIS.

Hujus morbi prognosis a causarum indole, ejus duratione, ac symptomatum natu-

ra est deducenda. Si morbus per longum tempus inveteraverit, et corporis consumptio adsit cum hectica febri, si a calculis in ureteribus, pelvi, seu renibus exortus, vel si ab arthritide anomala originem ducat, tunc eventus infaustus erit. Si cystirrhoea tantum symptomatica vel recens sit, spes adest salutis. Attamen in omni fere casu, perfecta ejus curatio nunquam est espectanda.

Cadaverum incisio vesicam urinariam mole ac densitate adauctam, glandulas mucosas tumefactas, internam superficiem abrasam vel ulceratam, prostratam scirrhosam, internas vesicae venas varicosas, vel calculos in rene, pelvi, uretere vel in ipsa vesica ostendit.

CURA.

Si cum vesicae inflammatione conjungitur, et diathesis hypersthenicae signa adsunt, si morbus recens est, vel subjectos robustiori corporis habitu praeditos vel aetate florentes aggreditur, si pulsus sunt duri, et contracti venae sectio, hyrudinum applicatio; balnea tepida; cataplasmata emol-

lientia pubis regioni apposita, et methodus antiphlogistica sunt usurpanda. Morbo adhuc perstante, extractum cicutae, vel hyoscyami; demulcentia; mucilaginosa etc. Si vero senes vel aetate provectos corripit remedia tonica et stimolantia, sed caute sunt adhibenda, nam si partes affectae sensiliores sint, remedia stimulantia nimis irritando inflammationem gravissimam excitant; aqua secunda calcis, et uva ursi utilissima erunt remedia, haec vero bis terve indies in pulvere adhibeatur, a parvis tantum dosibus, quales ventriculus facilius ferat; postea cinchona, cascarilla, ferri praeparationes, catechu, lignum campechense et potus frigidi, plurimum conducunt. Si a suppresso haemorrhoidum fluxu catarrhus vesicae originem ducit, haemorrhoides suppressae sunt revocandae. Diaeta tenuis sit et nutriens, evitatis liquoribus spirituosis, et nimio corporis exercitio.

Berends, Diss. de cystirrhoea mucosa etc. 4.° Francof. 1806.
Desault, Opere chirurgiche. 8. Vol. 6. Pavia 1803. Ved. Tom. VI. §. III. pag. 57. seq.
Parnham, Diss. de cystirrhoea. 8. Edinb. 1772.
Reil, Oper. cit. Vol. III. Part. II. Cap. XVIII. §. 242. seq.
Schoenburg, Diss. de catarrho vesicae. Dusib. 1794.

CAP. VIII. DIABETES.

CHARACTER.

Desiderium cibi inexplebile; sitis perpetua, urinae nimia profusio vel aucta gustui nunc subdulcis, nunc protinus insipida, viribus vitae deficientibus; pulsu frequenti, calore parum aucto, siti, cute arida, et macie comitantibus.

Duo a medicis recensentur diabetes species idiopathica una sive *mellites*, cum urina odoris, coloris et saporis mellei; symptomatica altera sive diabetes *insipidus* cum urina limpida non dulci.

SYMPTOMATA.

Hujus morbi initia adeo obscura sunt, ut aegrum corripiat, antequam observetur. Nonnunquam praecedunt bulimia, pyrosis, ructus acidi et faucium ardor, sitis ingens et vehemens cum urinae profluvio, praecipue nocte infestior; dolent lumbi cum summa corporis lassitudine; morbo aucto, sitis urget, et urinae profluvium intenditur;

cum sensu, quasi guttae aquae frigidae vesicam illabantur; urina experimentis tentata, colorem ac saporem mellis in aqua soluti refert, modo est clara et pellucida, modo subflava, vel colorem ex subviride flavescentem exhibet, ingestorum pondus aequans vel superans. Os saliva nonnunquam spumosa ac viscida obtegitur, quae linguam subdulci aut subacido sapore afficit. Gingivae fiunt molles atque tumidae, magis rubent, quasi salivatione mercuriali affectae; alitus oris mucidus est; capitis dolor cum frequenti vertigine; molestiae ac ponderis sensus circa lumborum regionem; cutis magis arida et squamosa evadit, alvus pertinaciter est adstricta; appetitus magnus. Febris nulla est, pulsus enim acquo tardiores; rubent genae; oculi nitorem perdunt, subflavi et squallidi apparent. Morbo ingravescente, totum corpus tabescit macie confectum; languent vires; animi depressio accedit, ita ut aeger nec moveatur, nec quicquam agat; sitis adest immodica, non extinguenda, cum sensu caloris molesto ac vix tolerando praecipue in intestinis; mingendi cupiditas frequentior evadit, facultate urinam retinendi paulatim amissa,

quae guttatim ex urethra manat; arteriae incitatius moventur; palmae et pedum plantae urente calore afficiuntur; extremorum tumor inferiorum, praecipue vespere, aurora autem appetente rursus evanescit; nonnunquam penis glans tumida et sebacea quadam vel saccharina substantia obtegitur; abdominis hydropis apparent indicia, quae gradatim decedunt et subinde redeunt; tandem subacidus e toto corpore profluit sudor, et aeger tabe confectus, miserrime mortem occumbit.

CAUSAE.

Causae remotae sunt, potus aquosi, praesertim tepidi abusus; diuretica nimis libere adsumpta; vina acidula; aquae minerales; liquorum spirituosorum nimia ingurgitatio; frigus corpori admotum; stases abdominales; arthritis anomala; haereditaria dispositio; dentitio difficilis in infantibus; irritatio renibus illata, uti inflammatio, abscessus, calculi etc.; affectus animi contristantes; evacuationes immodicae; venus immodica; morbi praegressi, et omnes quae systema infirmant. Causa hujus mor-

bi proxima a totius corporis organorum, morbosa actione, praecipue ex nimia arteriolarum renum, quae urinam secernunt, atonia, vel earundem abnormi motu pendere videtur.

DIAGNOSIS.

Copiosa urinae profusio, et sitis ingens diabeten ab omni alio morbo distinguunt. Diabetes mellites a symptomatico distingui potest, melleo urinae odore et sapore, saccharo in lotio existente, et summa virium debilitate.

PROGNOSIS.

Si nimia urinae quantitas decrescit, et est minus dulcis; si sitis immodica, ac nimium cibi desiderium minus urgent; si cutis asperitas sponte cedit, et haec mollis et humida evadit; si oris pallor et oculorum squallor evanescunt, et vires magis augentur, fausta erit prognosis. Res est in praecipiti ubi febris hectica apparet, ubi desiderium cibi penitus cessat et aeger alimenta fastidit; ubi continua vigilia, tabes et nervorum di-

stensiones urgent. Senes magis periclitantur quam juvenes. Diabetes mellites periculosior est quam symptomaticus.

Cadaverum diabeticorum autopsia renes molles, spongiosos, et ulceribus exesos; tumores mesenterii duros, et glandulas meseraicas tumidas, vel calculos in pancreate demonstrat.

CURA.

Initio morbi, si diathesis hypersthenica adest, venae sectio etiam repetita si opus erit; digitalis purpurea; zincum vitriolatum; nicotiana; methodus antiphlogistica. Materiae saccharinae formationi obviam itur, diaeta ex cibo animali pingui praecipue ex carne porcina vel ex piscibus parata, vegetabilibus ex toto evitatis; emetica; diaphoretica praecipue pulvis ipecacuanhae compositus; sales alkalini; carbonas ammoniae; acidum nitricum, tinctura cantharidum a guttis decem ad viginti bis in die exhibita; hydrargiri praeparationes. Laudant recentiores Medici idro - solphurum ammoniae, sive ammoniam epatizatam; tres guttae hujus remedii, ter quaterque in die

dari possunt, ut haec dosis sensim ad duodecim vel quatuordecim guttas augeatur; sed in hoc administrando remedio summa cura est habenda, nam si nimis libere datur, pessimi et valde periculosi effectus sequuntur. Si alvus pertinaciter sit adstricta, infusum sennae, oleum ricini, tamarindi, rheum, aloe et similia. Si diathesis hyposthenicae signa urgent, nimiae debilitati occurritur tonicis, cinchona, opio, moscho, spiritu aetheris sulphurici, camphora, cortice aurantiorum, amaris, balneo frigido etc. Astringentia ut aqua calcis, alumen, gummi kino, catechu, corporis inunctio ex axungia, plurimum juvant; indusium laneum induere convenit.

Annal. de Chym. 8.° Paris Vol. XXX., et Vol. XXXII.
Araeteus, Oper. sup. cit. Lib. II. Cap. II.
Currie, Diss. de diabete. 8.° Edinb. 1798.
Darwin, Zoonomia. 8.° Vol. 6. Milano 1815. Ved. Vol. II. Sez. XXIX. Cap. IV.
Frank, Epitom. sup. cit. Vol. V. P. I. Ord. I. §. 476-483.
Hulme, Diss. de diabete mellito. 8.° Edinb. 1798.
Reil, Oper. sup. cit. Vol. III. Part. II. Cap. XIV. §. 192-205.
Rollo, Traité du diabete sucrè. Trad. par Alyon etc. 8.° Paris an. VI.

Finis Voluminis Primi.

INDEX MORBORUM.

